

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Antonii De Escobar Et Mendoza, Vallisoletani,
Societatis Iesv Theologi, Vniversæ Theologiæ Moralis,
Receptiores Absqve Lite Sententiæ nec-non
Problematicæ Disquisitiones ... Volumen ...**

Virtvtes Theologicæ. Libro Triplici Fidei, Spei, & Charitatis materias expono

**Escobar y Mendoza, Antonio de
Lugduni, 1663**

Liber XLIX. Charitas.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80695](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80695)

LIBER XLIX.

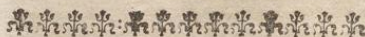
CHARITAS.

CHARITAS tum in scriptura, tum à Theologis tripliciter sumitur. Primò, pro ipso Deo, prout est amoris beneuolentia obiectum 1. Ioann. 4. Deus Charitas est, qui manet in Charitate, in Deo manet. Secundò, pro actu dilectionis, vel Dei erga nos. Ierem. 31. In Charitate perpetua dilexi te: vel nostri erga Deum; quæ acceptio communior est, & magis huiusce loci propria. Tertiò, pro habitu supernaturali, qui est Theologalis virtus voluntatem eleuans, & inclinans ad amandum Deum amore beneuolentia supernaturali, quæ est admodum propria Charitatis acceptio, de qua Theologi disputant. Exprimam itaque Charitatis essentiam: & obiectum Precepti Charitatis erga Deum, & proximum obligationem. Dilectionem inimicorum. Ordinem in Charitate seruandum. Differam de Eleemosyna. De fraterna Correctione. De peccatis Charitati contrariis tractationem attexam, nempe de Odio, Discordia, Seditione, scandalo, Bello.

SECTIO PRIMA.

De Charitate, Receptiores sine lite Sententiæ.

CAPVT I.

De Essentia, & Obiecto Charitatis.

I Charitatis Theologica virtus definitio.

CHARITAS est Virtus Theologica à Deo infusa, qua Deum propter se ipsum, & suam bonitatem super omnia diligimus, & reliqua omnia propter Deum. Dicitur Virtus Theologica, quia immediate Deum respicit, sicut Fides, & Spes. Distinguitur tamen ab iis, quia respicit Deum ut nobis verum, Spes ut nobis bonum, Charitas vero ut in se, & propter se bonum. Dicitur infusa à Deo, quia à Deo infunditur iuxta illud Pauli Roman. 5. Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum Sanctum, qui datus est nobis. Dicitur,

Qua Deum propter se ipsum, & suam bonitatem super omnia diligimus, ut innuatur, præcipuum Charitatis obiectum esse Deum, & rationem formalem, seu motiuium Charitatis esse ipsius Dei bonitatem, ac perfectionem: & cum Deus sit summum bonum, & ultimus finis, & eius bonitas sit ratio, cur cetera diligamus, ideo est super omnia diligendus. Dicitur denique, Et reliqua omnia propter Deum, ad signandum, secundarium Charitatis obiectum, nempe nos, proximos noster, virtutes, &c. D. Thom. 2. 2. qu. 44. & omnes.

Charitas est quedam supernaturalis amicitia inter Deum, & hominem, fundata in quadam æqualitate proportionis inter hominem eleuatum per gratiam supra propriam naturam, & Deum. Vnde multi Doctores definiunt Charitatem esse amicitiam hominis ad Deum. Ioann. 15. ait Dominus, Non vos dicam seruis, sed amicos. Quia amicitia est amor mutus, ac reciprocus: cum ergo homo, qui per Charitatem Deum diligit, ab ipso Deo diligatur, sit hunc

hunc amorem esse amicitiae, & cum amicitia
hac, & hic amor Deum respiciat non ut no-
bis bonum, sed propter se ipsum, hinc est,
amorem hunc non esse concupiscentiae, sed
benevolentiae. Diu. Thom. 2. 2. *questione*, 23.
articulo primo. Azorius *tomo primo*, libro nono,
cap. 3. qu. 2.

Charitas est omnium virtutum excellentis-
sima, & perfectissima, 1. *Corinth.* 13. *Tria*
virtutum hac; maior autem Charitas. Quia inter omnes
excellens- Virtutes, Theologicae sunt perfectiores: at,
ut ait Apostolus, Charitas est Fide, & Spe
maior: ergo erit omnium virtutum perfectis-
sima. Diu. Thom. 2. 2. *questione* 23, *articulo*
octavo, & communiter omnes Doctores Cha-
ritatem omnium virtutum formam appellant,
non quidem intrinsecam, cum vnaquaeque
virtus habeat suam intrinsecam formam: sed
extrinsecam perficientem aliis virtutibus in ordi-
ne ad vitam aeternam.

Porro duplex est Charitas, una erga Deum,
Duplex est, altera erga proximum. Quia bonitas, quae est
erga obiectum formale Charitatis, potest duplici-
ter considerari. Primo, ut est in se ipsa im-
mota, & participata, & sic est ratio Deum diligendi.
Secundo, ut est in creatura rationali per par-
ticipationem, & sic est ratio diligendi proxi-
mum. Omnes sic.

Iam vero duplex est Charitatis obiectum,
Duplex alterum materiale, & quod: alterum formale,
Charitatis & sub quo: sicut in aliis habitibus, ac virtu-
tibus contingit. Obiectum praeceptum mate-
riale, & quod, est Deus minus praeceptum,
quod Deus & secundarium est proximus. Proximi autem
nomine intelligitur omnis creatura rationalis,
quae est capax beatitudinis. Homo diligen-
dus est primario quoad animum, secundario
etiam quoad corpus. Bona spiritualia perti-
nent ad obiectum Charitatis, ad quam etiam
reducuntur omnes res inanimatae, ut ad pro-
ximum pertinent. Diu. Thom. 2. 2. *questione*
25, *articulo* 10. Theologi in *terti. distinct.* 18.
Suaris *disputatione prima*, de obiecto Charitatis,
sestione prima, numero quarto septimo octavo,
& nono.

Deus autem sub ratione boni propter se
Formale ipse amabilis, seu propter absolutam excel-
lentiam suam sub ratione boni in omni genere perfectionis, est obiectum
rationis boni formale & ratio sub qua Charitatis. Quia
per hoc distinguitur Charitas in se, & ab aliis
virtutibus: Spes enim respicit Deum propter
nobis bonum, Fides propter nobis verum, Charitas
vero ut in se, & propter se bonum. Et cum
Deus amari possit amore naturali, propter est
author naturae: & amore supernaturali, seu
Charitate infusa: amoris naturalis erit obiectum
propter dicit bonum summum naturae ac
commodatum, & habens cum illa necessariam
connexionem; Charitatis vero, seu amoris su-
pernaturalis erit summa bonitas excedens hu-
manam naturae ordinem, ut nullam habeat cum
tali natura connexionem, sed propter est prorsus
alterius ordinis. Suar. de obiecto Charit. d. 1. sect.
2. legendus.

CAPVT II.

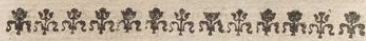
De Praecepti Charitatis erga Deum obligatione.

DE fide certum est, dari de Dei di-
lectione praeceptum. Deut. 6. *De fide est*
Diliges Dominum Deum tuum, dari Cha-
Matth. 27. *Hoc est primum, & vitatis erga*
maximum mandatum. Quia Deum pra-
amor Dei est necessarius ad salutem: quod
autem est ad salutem necessarium, est
praeceptum. Hoc autem praeceptum non
non continetur expresse in Decalogo, sed est
praeceptum, & praeambulum ad illud includitur
tamen virtualiter in omnibus, quatenus ex
hoc praecepto omnia, quae ad primam tabulam
spectant, facile colliguntur. Valentia *tom. 3. qu.*
19. punct. 1. Palao de Charitat. tractat. 6. disput.
1. punct. 2.

Duplex Charitatis praeceptum à Doctori-
bus constituitur; vnum negativum, quo ne
Deum odio habeamus, prohibemur; alterum
affirmativum, quo praeceptumur, ut actu Chari-
tatis, ac dilectionis Dei aliquando eliciamus.
Profecto Charitatis praeceptum aliquando ob-
ligat per se, aliquando per accidens, seu ratione
alterius. Praeceptum negativum dilectionis
Dei semper, & ad semper obligat: unde nun-
quam possumus Deum odio habere, & tenemur
in quacumque temporis differentia Deum
odio non habere. Quia Dei odium est intrin-
sece malum, & peccatorum omnium maximum.
Omnes sic.

Praeceptum hoc affirmativum per se obligat,
quando quis ad usum rationis pervenit, Et
quando graua contra Charitatem tentamina
assurgunt. Et semel in anno, aut saltem quinto
quoque anno. Non tamen est certum, in arti-
culo mortis obligare. Et quando quis tenetur
ad veram poenitentiam extra Sacram. Filliucius
tr. 22. m. 188. Sanch. l. 2. Decal. c. 1. n. 3. Bonacin.
tom. 2. d. 3. punct. 3. num. 8. Villalob. p. 1. ar. 3. diff.
2. num. 5.

Praeceptum hoc affirmativum, per accidens
obligat. Quando adest mortis periculum. Quan-
do quis recipit, vel ministrat Sacramenta, quae
hominem in gratia requirunt. Et quando quis
tenetur aliquod opus gerere, ad quod non po-
test sese sine Charitate preparare. Filliuc. *tr. 22.*
num. 291.

CAPVT III.

De Praecepti Charitatis erga pro- ximum obligatione.

Datur praeceptum naturale dilectionis
proximi. Quia recta naturalis ratio di-
cat, proximum propter se, quatenus
homo est, diligendum esse, ei scilicet, bo-
naturale dili-
na

OBAR
Mor.
VI. VII.
IV

gend. pro-
ximum.

na naturalia desiderando. Hic autem amor potest esse benevolentia, & amicitia, quo eum propter se absque nullo nostro commodo diligimus: vel concupiscentia, quando scilicet eum propter nostram utilitatem amamus. Vterque bonus, si bene ordinatus: malus uterque, si male ordinatus fuerit. Azorius *tomo secunda, libro duodecimo, capite quinto, questione quinta*, Navar, quem citat, & sequitur Trullench. *libro primo, Decalogi capite quinto, dubio quarto, numero tertio*.

12
Est prece-
ptum divi-
num super-
naturale.

Datur etiam preceptum divinum, ac super-naturale charitatis, quo supernaturali amore proximum diligere tenemur. *Matth. 22. Secun-dum autem simile est huic: Diliges proximum tuum sicut te ipsum. Et Joann. 13. Dominus ait: Mandatum novum do vobis, ut diligatis invicem sicut dilexi vos. At Christus dilexit nos super-naturali amore: ergo eodem nos invicem dili-gere tenemur. Vnde propter se ipsum, & non nostri causa est proximus diligendus. Particula autem illa, Sicut te ipsum non dicit aequalita-tem, sed similitudinem. D. Thom. 2. 2. *questio. 44. art. 2. Bannes, & Theologi communiter. Et est de fide.**

13
Distinctum
est a prece-
pto Deum
diligendi.

Distinctum est hoc preceptum a precepto Deum diligendi, & a septem secundae tabulae preceptis. Quia postquam Dominus *Mat. 22.* mandatum de diligendo Deo expressit, subdidit *Secundum autem simile est huic: Diliges proximum tuum. Non vero continetur hoc preceptum in Decalogo. Quia est nimis generale, & com-mune. Reducitur tamen ad illud tanquam principium ad suam conclusionem. D. Thom. 2. 2. *questio. 44. art. 2. & 1. 2. questio. 100. art. 3. ad 1.**

14
Quatenus
est negativum
obligat sem-
per, & pro
semper.

Certe quatenus hoc preceptum est nega-tivum, obligat semper, & ad semper, seu in quacumque temporis differentia. Quia nun-quam possumus excludere proximum etiam ini-micum nostrum ab amore, quo Deum, & pro-ximum in genere diligimus, nisi fiat iam damna-tioni addictus. *Diu. Thom. 2. 2. questio. 25. articulo 8. & 9. Navarr. capite 14. numero octavo, & nono.*

15
Quando non
obligat, qua-
tenus est af-
firmativum.

Preceptum vero affirmativum divinae Cha-ritatis erga proximum obligat: Quando gra-ves odij tentationes circa eum amorem inter-ferunt, & sine huiusmodi actu amoris nequeunt superari. Quando inimicus veniam petit, tunc enim debet quis odium deponere, & cum ipso reconciliari. Quando proximus in extrema necessitate constitutus talis amoris nostri actu indiget, ut salutem spiritualem, vel temporalem consequatur: verbi gratia, si ne-cessitas administrandi Sacramentum ei, qui ex-trema necessitate laborat, vel alia similis causa ad id compellat. Actu vero externo tunc hoc preceptum obligat, cum proximus in extrema necessitate constitutus indiget nostro auxilio, vel consilio ad gratiam, & salutem eternam consequendam: verbi gratia, si infans, aut men-te captus, aut etiam mentis compos sine Ba-ptismo iam esset obiturus: vel si quis a nobis postulat auxilium, vel administrandum, sine quo probabiliter damnetur. Tunc enim dilectio interna non sufficit, sed requiritur actus exter-nus dilectionis, quo spirituali proximi indi-gentiae succurratur. *Lorca 2. 2. questio. 54. secti.*

3. *disputation. 18. numer. 10. Filliucius tractat. 28. numero undecimo, Navarr. capite 14. nu-mero nono, Azorius tomo secundo, libro duodecimo cap. 5. qu. 3.*

CAPUT IV.

De Inimicorum Dilectione.

16
De fide est,
dari prece-
ptum de
inimicis de-
ligenda.

ERTVM de fide est, dari prece-
ptum de inimico diligendo. Quia
etiam ipse est proximus noster,
utpote capax eiusdem beatitudi-
nis. Est autem hoc preceptum
tuum naturale, tum divinum. Naturale quidem,
quia odium ex sua natura naturae rationali re-
pugnat, & est per se malum, quatenus perso-
nam respicit: nec potest quis propria autori-
tate iniurias ulcisci. Divinum autem tum in
lege veteri, tum in nova. In veteri quidem con-
stat ex *Levit. 9. Non oderis fratrem. Proverb. 25. Si esurierit inimicus tuus, ciba illum. In nova
autem Matth. 5. Ego autem dico vobis: Diligite
inimicos vestros. Vbi confirmatur vetus, & tria
ibi precipiuntur, dilectio, beneficentia, & ora-
tio pro inimicis. Omnes sic. Lege Castro Pa-
lao de Charitat. tractat. 6. dispositio. 1. positi-
6. num. 2.*

Nunquam potest offensus, inimicum a gene-
rali proximorum dilectione excludere. Vnde si
quis oret communiter pro omnibus, excludo
inimico, peccat. Quia quamvis ad orandum
nullo precepto cogatur, tamen eo ipso quo pro
omnibus orat, nequit, tuta conscientia, inimicu-
m excludere: est enim odij signum. Palao
de Charitat. tractat. 6. disp. 1. pun. 6. Satis tamen
est preparatio virtualis, ut scilicet, non habeat
quis contrarium voluntatis actum, quo inimi-
cum a generali dilectione excludat. Quia si
inimicum non excludat, hoc ipso, quod omnes
communiter diligit, etiam virtualiter diligit ini-
micum. *Filliucius tractat. 28. numer. 17. D. Tho-
2. 2. questio. 25. articulo 8. & 9. Caietan ibi. Sylve-
ster verb. Charitas, q. 6. Navarr. summa cap. 14.
numero 25.*

Tenemur, inimico signa communia dile-
ctionis exhibere. Vnde ex suo genere huiusmo-
di signorum subtractio est grave peccatum. Le-
uitas tamen materiei, vel alia rationabilis causa,
ut si fieret ad correptionem, poterit excusare,
*Sylvest. verb. Charitas, questione sexta, Na-
varra summa capite 14. numero 25. Filliucius
tractat. 28. numero 17. Trullench. libro primo,
Decalogi capite quinto, dubio quinto, nu-
mero quinto.*

Communiter loquendo, non tenemur signa
specialia amoris inimico exhibere. Quia lun-
hec de consilio. Sicut enim non tenemur, com-
muniter loquendo diligere inimicos actu for-
mali, & particulari, ita nec signa dilectionis in
actu particulari ostendere. Deponendum tamē
est odium internum, alioquin periculosum esset,
ne ex odio interno talia signa subtrahantur,
vel certe ne odium nutriatur, aut crescat. *Ang-
el. & Armil. v. Indignatio.*

Dial,

Secl. I. De Charitate, Recept. Sentent. 121

¹⁰ Dixi, Communiter loquendo. Nam in quesi-
dam casibus potest esse obligatio, signa parti-
cularia exhibendi. Primus est, si aliunde hac
sint debita, ut pater in filios, dominus in ser-
vos, vir in uxorem, & e contra. Secundus est,
si non exhibendo talia signa, scandalum, li-
cet hoc sit per accidens, sequeretur. Tertius,
quando ex tali signo exhibendo salus spiritua-
lis inimici probabiliter speraretur. Huiusmodi
vero signa non sunt aequaliter omnibus exhi-
benda, sed prudentum arbitrio habita persona-
rum ratione Fill. tr. 1. 8. n. 19. & 20.

¹¹ Sub lite est (ad sectionem secundam perti-
nente) num tenemur inimicum nobis occur-
rentem salutare. Sine lite vero affirmo, teneri
nos inimicum resalutare, si nos ipse saluter.
Quia resalutatio est signum dilectionis com-
mune: & quia vix posset resalutatio sine scan-
dalo omitti. Peccabit igitur non resalutans, nisi
secusa inimicitia non soleret ille salutantem
non resalutare, qui casus rarus est, & solum ha-
bere potest locum in homine tibi longe infe-
rioris: tunc enim resalutationis omisso neque
contemptus, neque odij poterit esse documen-
tum. Bonac. de Charit. d. 3. q. 4. pun. 3. n. 4. Palao
de Charit. tr. 6. d. 1. n. 6. n. 6. Suar. de Charit. d.
5. sect. 5. n. 8. Villalob. part. 2. summ. tract. 3. diffi-
c. 6. num. 5.

¹¹ Si autem roges quale peccatum erit inimi-
cum non resalutare? Respondeo, si persona est
superioris ordinis, ut pater, Praelectus, aut nobi-
lis respectu plebei, non esse mortale eum salu-
tantem non resalutare. Quia negatio resaluta-
tionis huiusmodi non adscribitur contemptui,
nec inde affolet scandalum oriri. Imo nullum
in hoc casu esse peccatum, si persona eminentior
instans haberet causam non resalutandi, ut
ad reprimendam salutantis audaciam, vel ad
correctionem, modo non adest scandalum.
At si persona salutata non sit longe superioris
ordinis, non resalutantem graviter delinquere
reor. Quia regulariter scandalum oboritur, &
magna in eo, cui resalutatio negatur, contrista-
tio. Certe in Hispania vix non resalutantem
à lethali excusare audeam. Led. tr. 3. de Charit.
c. 6. concl. 5. Azor. tom. 2. l. 1. c. 3. q. 4. Bonac. de
Charit. d. 3. q. 4. pun. 3. n. 4. Syluest. v. Charitas, q.
6. Filliuc. tr. 2. 8. n. 2. 1. adiciens probabile esse,
teneri nos ad inimicum salutandum, quando
antea soliti eramus praevenire, saltem quando
ex omissione scandalum sequeretur.

¹¹ Inimico veniam petenti, tenemur, deposito
odio, offensam dimittere, quod certum est, etiā
si non petat. Quia non licet odio alterum pro-
sequi, aut malum ei exoptare absque honesto
fine. Si autem petat, non solum tenemur, ei
noxam remittere, sed & reconciliationis, ac
benevolentiae signa exhibere generalia, iuxta
personae conditionem. Non tamen tenemur
specialia amoris documenta ostentare, nec
eum ad familiarem consuetudinem admittere;
sed sufficit esse animo parato ad illa, si opus
fuerit, praestanda. Imo aliquando praes-
tat, eum ab huiusmodi familiaritate ex-
cludere, si ex familiari nostro sermone in-
solentior, obstinatiorque fiat. Si tamen
ex talium signorum subtractione aliorum
sequatur offensio tenemur ea praestare. Caiet.
2. 2. q. 15. a. 9. Syluest. v. Charitas, qu. 6. Nauarr.
summ. c. 14. n. 25. & alij communiter.

Escol. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

Verum non tenemur inimico damnū illa-
tum in honore, fama, aut bonis temporariis
remittere, sed possumus satisfactionem ordine
iuris servato, & deposito odio, repetere. Quia
tenetur inimicus hac praestare, etiam si non
petatur. Sic nec tenemur remittere poenam
taxatam in pecunia, cum is, qui nos offendit,
est solvendo: secus si solvendo non sit. Imo ali-
quando non licet praefatam satisfactionem
condonare, quando scilicet ad ipsosmet perti-
net actio contra iniuriantem: sic marito, patris,
Praelato aliquando nō licet condonare satisfactio-
nem pro iniuria uxori, filio, seruo, vel Religioso
illata. Porro saepe erit conveniens Reipublice,
ne offensio ab accusatione desistat. Quia illo
remittente, assolent criminosi facile à Iudice
veniam impetrare, & audaciores ad si-
milia perpetranda flagitia reddi. Azor. tom. 2.
l. 1. c. 3. q. 3. & 7. Villalob. p. 2. tr. 3. diff. 6. n. 11. Nau.
summ. c. 14. n. 25. Syluest. v. Charitas, qu. 6. Suar. de
Charit. d. 5. sect. 5. fine. Bonac. de Charit. d. 3. q. 4.
pun. 3. n. 5. Sanci in secl. d. 2. n. 11. Palao de Ch.
tr. 6. d. 1. pun. 9.

Volens quis aliquibus beneficia conferre
ex bonis propriis, potest, secundo scandalo, ab
illis inimicum excludere. Quia sicut, praecisa
inimicitia, non tenebatur, in eum beneficia
conferrenta neque, posita inimicitia, tenebi-
tur; inimicus enim ob inimicitiam non est me-
lioris effectus conditionis. At si bona sint com-
munia, aut conferenda ex alterius voluntate,
non potest inimicus excludi, si ad illa bona ius
habeat ex propriis meritis, aut ex voluntate il-
lius, cuius bona sunt distribuenda. Quia non
datur personarum exceptio, nec ius alterius
violari potest absque violatione iustitiae. Bon.
to. 2. d. 3. q. 4. pun. 3. D. Th. 2. 2. q. 2. a. 8. legēdas.

Deum qui alij iniuriam intulit, tenetur
veniam petere, quando offensio est illi notus,
& id per se, vel per alium praestare valet. Mar.
5. Si offers munus tuum, &c. vade prius reconciliari
fratri tuo. Quia id ratio iustitiae postulat.
Quod si mutuo se aliqui offendunt, tunc si
offensus aequalis gravitatis sit tenetur reconcili-
ationem petere, qui prius offendit, dum cae-
tera sint paria: si inaequalis, tenetur ille, qui
gravius offendit. Nauarr. summ. c. 14. n. 15. Bo-
nacin. de Charitat. d. 3. qu. 4. punct. 3. Palao tract.
6. de Charitat. d. 1. punct. 6. num. 10. Bonacin. nu-
mero 6. Filliucius tract. 28. num. 27. Azor. tom. 2.
l. 1. c. 3. q. 10.

CAPVT V.

De Ordine in Charitate asseruando.

IN bonis spiritualibus tenetur
quisque, magis sibi subuenire,
quam proximo. Quia delectio
tui est regula dilectionis proxi-
mi. D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 4. Va-
lencia tomo tertio, disputatione tertia, quaestione
quarta, puncto tertio, Suarius de Charit. d. 9. sect.
1. num. 2. Palao tract. 6. de Charitat. d. 1. punct. 7.
num. 2.

L In

²⁴ Non tenemur
damnum
illatum in
fama, vel
temporariis
bonis remit-
tere ei, iure
servato.

²⁵ Quoniam
modo possit
inimicum à
bonis confe-
rendis ex-
cludere, quo-
nam modo
non possit

²⁶ De venia
petenda ab
eo, cui iniu-
ria fuit il-
lata.

²⁷ In spiri-
tibus tene-
ris, prius ti-
bi subueni-
re, quam
proximo.

28.
Quid in
temporariis
bonis.

In bonis temporalibus, quae quisque sibi, & proximo velle tenetur, ut est vita, talis, &c. si bona sint inter se aequalia, tenetur homo seipsum magis diligere: quam proximum sibi parum. Si vero bona sint inaequalia, poterit magis proximo, quam sibi succurrere: verbi gratia, magis sibi velle paupertatem, vel aegrotum esse aliquo tempore, quam ut proximus moriatur, vel toto vitae tempore aegritudine affici. Si autem superior esset proximus vel persona publica, prius ille erit succurrendus. Fillius. *tr. 28. n. 32. Trul. l. i. Decal. c. 5. d. 6. n. 9.*

29
Quando
liceat pro
alio privato
mori.

Ex charitate, qua quisque magis amat vitam propriam, non licet ei pro altero privato mori. Quia alias non diligeret proximum sicut seipsum, sed plusquam seipsum. Porro amicus pro amico mori potest. Quia amicitia est maximum bonum, de qua Dominus *Ioa. 5. dixit: Maiorem charitatem, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* Requiritur vero ut aliqua specialis ratio intendat, scilicet ostendere amico debitum amicitiae officium gratificari ei beneficiis, alicui utilitati communi providere. Quia tunc non amas proximum plus quam te, sed opus virtutis praeter vitam diligis. Secus autem quoties nulla specialis ratio adest exponendi vitam propriam, nisi alienae conservatio, ut contingit, cum illam quis exponeret pro extraneo nec ei amico, nec benefactore, nec specialiter Reipublice necessario. Tunc enim contra sui ipsius charitatem delinqueret: quod peccatum tantummodo veniale esse crediderim. Quia licet charitas obliget prius amare seipsum, quam proximum in necessitate aequali etiam temporalis, non tamen sub gravi obligatione hunc ordinem imponit, sed sub levi. Unde non esset mortale, sed solum veniale mortem appetere, & vitam propriam pro praeterita vita proximi extranei conservanda. *Soar. de Charit. d. 9. sect. 3. num. 3. & 7. Palao de Charit. tract. 6. d. 1. punct. 8. numero 5. & 7.*

30
Licetum est
probabili
mortis pe-
riculo expo-
ni, pro certo
proximi vi-
tando.

Licetum est probabili periculo mortis propriam vitam exponere ad mortem certam certam proximi impediendam. Quia certa alterius mors maius malum est, quam probabile mortis periculum: & consequenter maius bonum est vitare alterius certo conservanda, quam propria non certo amittenda. Unde sequitur licere tempore pestis, vel similis morbi egrotis inferuire, &c. *Fill. tr. 28. n. 33. Az. 2. l. 12. c. 4. q. 4.*

31
Quid cum
Rege, vel
Communi-
tate gerere
liceat.

Quando proximus est persona publica, ut Rex, vel Communitas, teneris personam publicam, vel communitatem tibi praeferre. Quia bonum commune est bonum totius, & particulari praepoderat. Sic naturaliter quis brachium exponit vulnere, ne caput deperat. *Az. 2. l. 12. c. 4. q. 4. Fill. tr. 28. n. 38. Sylvest. v. Eleemosyna, n. 2.*

32
Teneris in
spirituali-
bus magis
proximo
subvenire,
quam tibi
in tempora-
riis.

Quisque tenetur, in bonis spiritualibus magis proximo subvenire, quam sibi in temporariis, si proximus constitutus in extrema necessitate spirituali sit. Quia charitas magis inclinat ad amanda spiritualia, quam temporaria bona. *D. Tho. 2. 2. q. 26. a. 3. Soar. de Charit. d. 9. sect. 2. n. 2. Bonac. de Charit. d. 3. q. 4. punct. 4. n. 2. Palao de Charit. tract. 6. d. 1. punct. 6. num. 3. citans alios.*

33
Extra ex-
tremam ne-
cessitatem

Extra extremam necessitatem spiritualement proximi non tenetur particularis quisque ex charitate ei subvenire cum vitae periculo, aut notabili fama, aut facultatum damno. Quia

magnum ius à natura tributum est ad servandam vitam propriam, famam, & facultates: unde non est credibile, homines cum tanto gravamine obligari, dum proximus extrema necessitate non laborat. *Valen. p. 3. d. 3. q. 4. pun. 3. Navar. sum. c. 24. n. 12. Soar. de Charit. d. 9. sect. 2. n. 2. Palao de Charit. d. 1. pun. 9. n. 9. Villal. ma. 6. fa. p. 2. tr. 3. diff. 7. n. 7. ex D. Th. 2. 2. q. 26. a. 5.*

Quando nullum est vitae periculum, nec aliterius detrimenti, qui potest necessitati proximi succurrere, proculdubio tenetur ex charitate. *Mat. 22. Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Quia quisque tenetur propriae animae subvenire, ergo etiam animae alterius. Unde nemo tenetur cum periculo vitae succurrere existentem in periculo delinquenti, etiam remedium spe. Quia talis potest non peccare si velit. *Fill. tr. 28. n. 37. Villal. p. 2. sum. tr. 3. diff. 7. n. 11.*

Extra extremam necessitatem, si gravis sit, iis, quibus ex officio incumbit cura alienae salutis, tenentur eam procurare, etiam cum vitae periculo. Quia iis strictius obligantur, cum sit pendium à subditis recipiant: alij in extrema cum periculo vitae obligantur. Ergo iis in gravi. *Ioa. 10. Bonus Pastor animam suam dat pro ovibus suis. Fill. tr. 28. n. 36. Bonac. de Charit. d. 3. q. 4. punct. 4. num. 5. Palao de Charit. d. 1. pun. 9. n. 12. Soar. de Charit. d. 9. sect. 1. n. 4. Villal. p. 2. tr. 3. diff. 7. n. 7.*

Inter proximos alij aliis magis ex charitate sunt diligendi, cum inter nos, tum externo affectu. Quia cum duo sint principia dilectionis, unum ipse diligens alterum Deus, quod est formale Charitatis obiectum: quo magis aliqua erunt propinquiora iis principijs, erunt etiam magis diligenda. Constat autem quosdam proximos esse magis ipsi diligenti coniunctos, v. g. pater, mater: & quosdam magis cum Deo per gratiam coniunctos, quia sanctiores. *D. Th. 2. 2. q. 26. a. 6. Palao de Charit. tr. 6. d. 1. punct. 10. num. 1. Soar. de Charit. d. 9. sect. 4. n. 2. Bonac. de Charit. d. 3. q. 4. punct. 5.*

Ceteris paribus: maior necessitas sanctitati, ac coniunctioni absolute est praefrendenda. Quia huius praeccepti obligatio ex proximi necessitate pendet: Ergo ubi maior necessitas maior obligatio. Unde magis subveniendum est patienti spirituale necessitate, quam corporalem. Etsi necessitas sit maior in extraneo, quam in coniuncto, magis subveniendum est illi, quam huic, nisi tantus esset coniunctionis excessus, ut exiguum necessitatem compensaret. *Fillius. tract. 28. num. 40.*

Si par sit necessitas, & unus sit alio sanctior: hic est minus sancto praefrendendus, ceteris paribus: si nimirum, vel ambo sint extranei, vel ambo eadem coniunctionis specie coniuncti. Quia ibi sunt duae rationes dilectionis, necessitas, ac maior sanctitas: ergo maior dilectio erit exhibenda. Quod si necessitas par sit, & unus sit extraneus, sed minus bonus: praefrendendus est sanctiori maiori coniunctioni, ceteris paribus. *D. Thom. 2. 2. q. 26. a. 6. quaestione vigesima sexta, articulo septimo. Fillius tract. 28. n. 41.*

Maior sanctitas ex obiecto praefrendenda est, etiam si maior coniunctioni, ceteris paribus. Quod ita intelligendum est, ut sanctiori debeamus velle maius

maius bonum, seu complacere magis de illo, quia est magis cum Deo coniunctus qui est Charitatis obiectum. Quia vero consanguineus, (verbi gratia,) habet minorem gratiam, ideo minus complacere debemus de eo hoc ipso, quia est minus coniunctus cum Deo, unde hac maior dilectio sumitur. Ex parte autem diligentis maior coniunctio præferri maiori sanctitati potest. Quia etsi minus bonum debeamus minus sanctis velle ex parte obiecti, ut videmus, tamen id possumus velle coniuncto vehementiori affectu D. Th. 2. 2. q. 26. ar. 8. Filliac. tr. 28. n. 42. Azor. tom. 1. libr. 12. capit. 4. quæstion. 1.

Quoad debita coniunctioni, præferendus est sanctiori coniunctior: quoad debita vero bona sanctitati, sanctior coniunctiori est præferendus. Quia coniunctiores nobis non debemus in omnibus diligere, sed in iis tantum, in quibus sunt propinquiore, verbi gratia, in iis, quæ pertinent ad naturam, ut quod sint magis sani, diutius vivant, relinquunt liberos, &c. Sanctiores autem debemus magis diligere in iis, in quibus sunt Deo propinquiore, ut quod uberiori gloriam mereantur, honoratiores sint in Ecclesia, plus in proximis fructificent, &c. similia. Filliac. tr. 28. n. 44.

Enim vero coniunctio spiritualis, ex obiecto ceteris præferenda est. Quia magis refertur ad Deum, qui est Charitatis obiectum, & magis ad Charitatem spectat. Unde ampliora bona spiritualia debemus velle parentibus, ac filiis spiritualibus, quam carnalibus. At ex parte diligentis coniunctio naturalis, seu carnalis, absolute loquendo, ceteris præferenda est. Quia in natura fundatur, & consequenter firmiter existit; coniunctio autem spiritualis, cum fundetur in gratia, quæ facile amitti potest per delicta, non est ita firma. Unde magis subueniendum est patri carnali, quam spirituali. Quia a patre habuimus maximum, ac præcipuum beneficium; eodemque modo magis filio carnali, quam spirituali; quia filius est aliquid patris, & vnio filij carnalis magis est firma. Filliac. tr. 28. n. 45. ex D. Th. 2. 2. q. 26. n. 8.

Inter personas eiusdem coniunctionis generaliter loquendo, ille sunt præferende, quæ sunt amanti magis coniunctæ: verbi gratia, in coniunctione naturali consanguinei præficienti sunt affinitibus. Inter consanguineos pater primum, deinde mater, tum filius, filia, frater, soror, &c. In coniunctione spirituali pater, ac filius ceteris. In humana amicis coniunctior, ac fidelior est præferendus. Loquendo tamen in particulari pater absolute plus diligendus, quàm filius; & in necessitate magis ad illum tenetur quis, quam ad filium. Quia patres magis Deo assimilantur, cum parentibus post Deum debemus quod sumus, & viuamus. Extra necessitatem vero magis debet quis procurare bonum filij, quam parentis. Quia naturæ iure, filio proinducta à patre debetur. Pater præferendus est matri. Quia est generationis principium magis quam mater. Si tamen mater patre esset melior, vel magis egeret, vel plura beneficia contulisset, quam pater: deberet aliquando patri præferri. Parentes ex obiecto plus diligendi sunt, quam vxor. Quia parentes sunt Deo similiores, & ab illis maiora bona, quam ab vxore recipiuntur: ideo teneris eos plus honorare, Eschob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

& necessitate affectis magis succurrere. D. Th. 2. 2. q. 26. n. 9. Filliac. tr. 28. n. 48. Trul. 1. Decal. c. 5. dub. 6. n. 21.

Beneficia conferens magis est diligendus, quam is, in quem beneficia conferuntur. Quia conferens beneficia est similis parenti, qui autem beneficium recipit, similis filio. D. Th. 2. 2. q. 26. n. 12. Filliac. tr. 28. n. 52.

Ordo Charitatis in ordine ad proximum, ita ut prius alij quam alij diligantur, & præferantur, non obligat, nisi in extrema necessitate saltem sub mortali: vel in grauissima, ut alij docent. Quia aliter non est valde graue præfatum ordinem non seruare. Unde si cognatus in grauissima, vel extrema necessitate non existit, mortale non est, alteri prius, quam illi succurrere. Certe in reliquis comparationibus facile colligi poterit, quale peccatum sit, illum ordinem subnecere. Bannes 2. 2. q. 26. n. 8. Led. tr. 3. de Charit. c. 3. concl. 24. Trul. 1. Dec. c. 5. d. 6. num. 24.

42
Magis est diligendus conferens beneficium, quam accipiens.

43
Ordo hic dilectionis maioris solum in necessitate sub mortali obligat extreme.

CAPVT VI.

De Misericordia operibus.

Misericordia est aliena miseria in corde nostro compassio, quam vtique si possumus subleuare debemus. Est virtus moralis. Quia est habitus rectæ rationi consentaneus, quo alterius subleuamus indigentiam. Non tamen est pars, vel species iustitiæ, sed filia Charitatis. Quia est gratuita sicut Charitas. Virtus autem est à charitate distincta. Quia charitas Deum immediate respicit, misericordia vero proximi miseriā. Est omnium virtutum moralium excellētor, earū scilicet, quæ ad proximum ordinantur. Quia est quidam charitatis actus nō elicitus, sed imperatus, seu affectus, maxime ei coniunctus, ob idque dicitur filia charitatis. At Religio excellētor est Misericordia, Quia Religio aliquo modo Deum respicit, nepe diuinū cultū. Misericordia vero proximi miseriā. Possunt tamē aliquādo opera misericordiæ Deo esse gratiora magis quam exteriores Religionis actus iuxta illud Os. 5. Misericordiam volo, & non sacrificium D. Th. 2. 2. q. 26. n. 4.

44
Quænam virtus sit Misericordia.

Quatuordecim sunt misericordiæ opera, scilicet: prem spiritualia, corporalia totidē. Spiritualia hæc sunt: Docere ignorantem, dubitantem. cōsolari, conuolare tristem, corrigere peccantem, offendenti remitterenoxam, onerosos portare, id est, patienter iniurias ferre, & pro omnibus exorare. Hoc versiculo continentur.

45
Quatuordecim sunt misericordiæ opera.

Consule, castiga, solare, remitte, fer, ora. Quæ ideo spiritualia dicuntur, quia ad spiritualem animi salutem ordinantur. Corporalia sunt hæc: Pascere esurientem, sicientem potare, nudum vestire, recolligere hospitem, infirmum inuisere; captiuum redimere, & sepulchro functum vira amandare. Hoc versiculo indicantur.

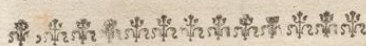
Visto, potos, cibo, redimo, rego, colligo, condo. Quæ ideo corporalia dicuntur, quia ad miseriā corporis subleuandam ordinantur. Porro ex his spiritualia simpliciter excellētor.

L 2 lentiora

OP. AR.
Mor.
VI. VII.
IV.

lentiora sunt corporalibus. Quia d-num spirituale temporali praeminet, & spiritus corpori praestat. In aliquo tamen casu corporalis elemosyna spirituali praefertur. Quia ex fame moriens magis debet pasci, quam doceri. D.Tho. 2.2.q.16. a.2. & Doctores communiter.

46 *In praecepto non sunt, nisi in extrema, vel gravissima necessitate.* Misericordiae opera haec in praecepto non sunt, nisi in extrema, vel gravissima necessitate. Vnde lethaliter delinquit qui in extrema, vel gravi admodum necessitate proximi, misericordiae opera in illum non exerceat. Extra huiusmodi vero necessitatem talia opera omit- tens, lethaliter non delinquit. Navar. sum. c. 24. n. 9. D.Th. 2.2.q.26. a. 5. Caiet. ibi.

CAPVT VII.

De Eleemosyna.

47 *Quid sit eleemosyna.* Eleemosyna est opus, quo aliquid ex compassione propter Deum indigenti datur. Vnde est actus misericordiae corporalis à Charitate imperatus, si ob Dei amorem fiat: ut aequae aeternae merito- rius. Omnes sic.

48 *Est praeceptum de eleemosyna faciendum.* Est quidem in praecepto, tenemurque sub mortali aliquando per eleemosynam proximo subvenire: imo ad hanc obligamur non solum praecepto divino, verum etiam naturali. Quia ratio naturalis dicit, ut quod nobis volumus, alteri faciamus. Et Mat. 25. homines damnandi dicuntur ob eleemosynae omissionem, at nullus ob consilia omissa damnatur. D.Th. 2.2. q. 31. art. 5. Sylui. ibi. Reginald. l. 4. n. 244. Valen. 10. 3. d. 3. q. 9. pun. 4.

49 *Qua sit necessitas extrema, vel gra- uis, ac com- munis.* Ut autem huiusmodi obligationem expo- nam, praemitto, necessitatem proximi, vel esse extremam, quando scilicet, aliquis est in probabili mortis periculo, siue spiritualis, siue corporalis; vel esse grauem, ut est illa, qua afficiuntur, qui non habent necessaria ad suum suorumque statum, ac conditionem; vel esse com- munem, ut est illa, qua passim occurrit in pau- peribus ostiatis mendicantibus, & qui in Xe- nodochio pietatis causa aluntur. Porro bona, ex quibus gerenda est eleemosyna, vel sunt superflua vitae, ac naturae propriae, sed non statui: aut sunt superflua non solum vitae, sed etiam statui. Necessaria vitae dicuntur illa, quae ad conseruatam vitam, & naturam requiruntur: consequenter vero superflua dicuntur ea, sine quibus vita transigi potest. Necessaria statui sunt illa, sine quibus conditio propriae personae decenter nequit conseruari: consequenter au- tem superuacanea statui erunt illa, sine quibus decens conditio conseruari potest. Sub neces- sariis fieri vitae, vel status veniunt etiam neces- sitates parentum, filiorum, uxoris, ancillae, serui & similes. Navar. sum. c. 24. n. 6. Bonac. de Chari. d. 3. q. 4. pun. 6. n. 4. & 5. Filliuc. lr. 28. n. 63. Regi- nald. l. 4. n. 249.

50 *Tempore necessitatis extrema, vel quae eleemosyna proximo est impertienda.* Igitur tempore necessitatis extremae, vel quasi proximi largienda est eleemosyna de su- peruacaneis vitae, etiam statui necessariis. Quia ordo Charitatis postulat, ut vita proximi decen- ti etiam nostro statui praefertur. Deinde tene- mur, eleemosynam impertire ex necessariis ad vitam, & status decentiam in necessitate ex-

trema proximi, ex cuius vita Reipublicae salus notabiliter pendet. Quia ordine Charitatis sa- lus totius preferenda est partis salutis: Vnde pro Principe, ac patria vita est exponenda. Ter- tio ex necessariis secundum quid ad status de- centiam, seu ad vitae conseruationem, non te- nemur agere eleemosynam extra necessitatem extremam, aut grauem. Quia ex praecepto non obligatur homo rerum suarum incommodum pati, & restringere ea, quae ad vitae conserua- tionem, & status decentiam sunt necessaria, ut communibus necessitatibus succurrat. Azorius tom. 2. l. 1. c. 7. q. 1. Tolet. l. 8. c. 3. 4. Soto lib. 5. de iust. q. 1. ar. 7. Valen. tom. 1. d. 3. q. 9. pun. 4. Fil- liucius tract. 28. num. 64. Diana part. 5. tract. 8. resolut. 7.

Diuites, qui superflua statui habent, non te- nentur pauperes inquirere, sed sufficit, ut para- to sint animo, ad eorum necessitates subleuan- das, cum occurrerint. Episcopi autem, qui pa- tres inopum nuncupantur, tenentur ex officio necessitatibus occurrere, & consequenter pau- peres inquirere, ut ipsorum subleuent indigen- tiam. Azorius tom. 2. l. 1. c. 8. q. 3. Malder. 2. 2. q. 3. 2. a. 6. d. 2. Filliuc. tract. 28. num. 77. Diana part. 2. tract. 2. resolut. 28. & part. 5. tract. 8. re- solut. 3.

Qui extrema necessitate laboranti non in eleemosynam, & gratis, sed titulo contradius metui, vel alterius non satisfacit. Quia prae- ceptum obligat ad actum virtutis eleemosynae, non vero ad alium actum. At si non sit extre- ma simpliciter necessitas, quia scilicet, quamuis egens actu non habeat, habet tamen virtute, ut si egeat pane, sed habeat nummos: vel pau- per sit hic, at diues in patria: vel polleat viri- bus, & arte, ad facile lucrandum plusquam ipsi necesse sit: tunc satis esse mutuo dare. Reginal- dus lib. 4. num. 260. Valentia tom. 3. d. 3. quaest. 9. pun. 4. Azorius tom. 2. l. 1. c. 9. q. 1. Sotus l. 4. de iust. q. 7. a. 1. ad 4. Sylui. 2. 2. quaest. 32. art. 1. 6. quaest. 5.

Debitor extreme indigens, per se loquendo non tenetur restituere rem acceptam, seu soluere debitum creditori simili necessitate labo- ranti, siue rem acceperit medio contractu, siue non. Imo in tali casu, vxor, anus, parentes, filij possunt creditori praefertur. Quia maius est de- bitum naturale, quo illis debetur, quam debi- tum morale, quo erga creditorem tenemur. Temperanda tamen haec sententia est, modo debita non acceperit iniuste, dum verus domi- nus eadem necessitate laborabat. Tunc enim adhuc existentem rem tenetur domino restituere eandem necessitatem patienti. Secus dixe- rim de illo, qui acceperit ante necessitatem, & termino constituto non soluit. Toletus lib. 8. c. 39. Reginald. l. 4. n. 316. Sotus lib. 4. de iust. q. 7. artic. 4.

Qui in extrema constitutus necessitate ali- quid acceperit, illudque in eadem necessitate con- sumpsit, non tenetur transacta necessitate re-stituere. Quia necessitas extrema facit omnia communia. Qui vero ante necessitatem extre- mam iniuste, aut etiam licite medio aliquo co- tractu acceperit, restituere tenetur. Quia contra- xit obligationem restituendi, quae obligatio ob superuenientem necessitatem extincta non fuit, sed solummodo suspensa. Azorius tom. 2. lib. 2. cap. 7. Syluester verb. Furum. q. 5. Bonac. tenetur.

Secl. I. De Charitate, Recept Sent. 125

de Charit. d. 3. q. 1. 4. punct. 6. num. 16. Lorca 2. 2. d. 38. n. 4.

55 Qui eleemosynam non impertit, cum ex officio tenetur, verbi gratia, quod sit Pastor, Princeps, vel dominus illius, qui necessitate laborat: vel ille, cui à Republica cura pauperum est demandata, obligatur ad restitutionem. Quia tales tenentur etiam ex iustitia ratione officij, ut tenetur.

Qui vero eleemosynam non largitur cum tenetur solum ex Charitate, & misericordia, ad restitutionem non obligatur. Quia Charitas violata ad restitutionem non obligat, sed tantum ad culpam: eleemosyna autem tantummodo ex Charitate debetur, Nauar. summ. cap. 4. num. 7.

56 Qui rerum suarum dominium, plenamque administrationem habent possunt eleemosynam largiri. Vnde filiifamilias de rebus, quarum habent dominium, vel vsum fructum, ut de peculio castrensi, vel quasi, possunt eleemosynam impendere: non autem de profectio, cuius proprietates, & vsum fructus pertinet ad patrem, nec de aduentitio, cuius vsum fructus ad patrem, dum vivit, spectat. De bonis vero patris possit eleemosynam facere, si ipsius habeat consensum, vel probabiliter presumat, & maxime quando eleemosynae tenues sunt, vel quando ipsi filij peregrinantur, vel in Scholis resident à patre remoti. Vel quando accipiunt aliquam certam pecuniam summam pro sustentatione, si restringant expensas, vel in quod superest egenis erogare. Tolet. lib. 8. cap. 30. S. 2. verb. Eleemosyna, num. 13. Nauar. summ. cap. 7. §. 1. 1. Potest & Tutor, & Curator, qui pupilli bona administrat Reginaldus libro quarto numero 270.

57 Famuli non possunt de rebus dominorum eleemosynam agere extra casus communes: ut si sit extrema necessitas, si detur quid modicum & raro, si adit domini consensus saltem interpretatus, vel rati habitio probabiliter speretur, vel si de certa sibi portione assignata ad vitium detraheret aliquid per abstinentiam, & hoc in domini praedictum non cederet. D. Th. 2. 2. q. 3. 2. a. 8. ad 4. Syluest. v. Eleemosyna, q. 5. §. 3. Filliuc. tr. 28. n. 93. Tolet. lib. 8. c. 30. n. 3. S. 2. v. Eleemosyna, n. 11.

58 Vxor potest eleemosynam largiri de bonis communibus, quorum administratio ad vitium pertinet, irrationabiliter inuitus esset, quando illa eleemosynas ageret iuxta aliarum suae conditionis consuetudinem. Quod si vir etiam has veteret, censetur tantum excessum prohibere. Si tamen exinde rixae timerentur, vxori consuleretur, ut ab huiusmodi pia actione abstinere, nisi extrema proximi vrgeret necessitas. Nauar. summ. cap. 17. num. 155.

59 Superiores Regulatum possunt, & debent eleemosynas largiri de Monasterij superfluis, & de non superfluis, licet competentibus ad Conuentus statum, prudentis arbitrio. Molin. d. 276. Lessi. l. 2. c. 18. dub. 11. n. 83. Bonac. de contron. d. 3. q. 1. 2. punct. 1. num. 7. Filliucius tract. 34. numer. 50.

60 Inferiores Monasterij Officiales, ut Procurator, Cellarius, & similes possunt eleemosynas impertire competentes iuxta regulam, & consuetudinem, vel iuxta Superioris voluntatem rationabiliter praesumptam. Religiosi vero subditi in Monasterio viuentes non possunt Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

nisi ex Praelati consensu expresso, vel tacito. Qui autem studiorum, vel negotiorum causa extra Monasteria commorantur possunt eleemosynas largiri iuxta vsum recepti quantitatem. Nauar. comment. 2. de Regular. n. 9. Molin. d. 276. Syluester verb. Religio. 6. quaestio. 7. d. 2. Lessius libr. 2. cap. 18. dubio 11. numero 85.

Gerenda est eleemosyna de bonis propriis. Isa. 58. Frange esurienti panem tuum. Quia per eleemosynam dominium transfertur: hoc autem fieri non potest nisi à domino rei, vel eius auctoritate. Nam ex consensu expresso, vel rationabiliter praesumpto potest moderata eleemosyna fieri, maxime ab illo, qui habet aliquam bonorum administrationem. Vnde filij de bonis paternis, vxor de bonis viri, seruus de bonis heri, & Religiosus de Monasterij bonis per consensum rationabiliter praesumptum aliquam possunt eleemosynam facere D. Thom. 2. 2. q. 3. 2. a. 7. ad 3. Valentia, Sylui. Malder. ibid. Filliucius tract. 28. num. 86. Medina quaest. 5. de eleemosyn. Reginald. lib. 4. num. 286. Azor. 10. 2. lib. 12. cap. 14.

Ex bonis communibus quae particulariter possidentur, id est, quorum certae portiones distribuendae sunt singulis, non potest fieri eleemosyna nisi ex consensu expresso, vel tacito, seu rationabiliter praesumpto singulorum de communitate, quorum interest. Quia alioquin omnibus fieret iniuria, cum quilibet habeat certum, ac determinatum ius ad portionem aliquam cuiuscumque partis bonorum, quae in communi conferri debent. Medina Cod. de eleemosyn. q. 4. Bonacin. de Charit. d. 3. q. 4. punct. 6. numero 21.

Potro ex bonis communibus, quae collegialiter possidentur, id est, quae in singulos non sunt distribuenda, nisi ad nutum communitatis, vel eius, qui illius curam gerit: non possunt fieri eleemosynae sine singulorum consensu. Sufficit autem Superioris, vel maioris partis Capituli consensus. Quia ad bonam administrationem huiusmodi bonorum pertinet, ut aliquid in eleemosynas pro loco, ac tempore distribuatur. Poterit ergo hoc agere vel communitas, id est maior eius pars: vel is, qui communitatis vices gerit. Reginald. l. 4. n. 385. Filliucius tr. 28. n. 88. ex Ca. Cum in cunctis, de his quae sunt.

Qui non habet, vnde valeat ex propriis bonis necessitatem extremam pauperis subleuare potest, ad id aliena capere, quoties pauper ipse licite poterat. Quia tunc dominus non censetur rationabiliter inuitus. Vnde qui sic accipit, ad restitutionem non tenetur, postquam ad pinguiorem fortunam aduenit. Quia sicut pauper accipiendo non teneretur, ita nec tenetur, qui accipit, ut pauperi traderet, modo medio contractu aliquo non acceperit. S. 2. v. Eleemosyna, n. 5.

Potest fieri eleemosyna de bonis turpiter acquisitis, quoties turpido est ob circumstantiam accidentalem actionis, ut ex meretricio, vel homicidio patrato, vel sententia iniusta prolata. Quia talium rerum acquiruntur iuste dominium, etiam si actio, per quam acquiruntur mala sit. Cauendum tamen est scandalum. At de turpiter acquisitis cum onere restituendi, ut in rapina, furto, vltura, inuentione, &c.

61 Danda est eleemosyna de bonis propriis.

62 Quid de bonis communibus, quae particulariter possidentur.

63 Quid de bonis communibus, quae possidentur collegialiter.

64 Si non habet, quo possit extreme indigenti succurrere, potest ad id aliena capere.

65 Quomodo possit eleemosyna de bonis turpiter acquisitis fieri.

OBAR
Mor.
VI. VII.
IV

non potest fieri elemosyna, nisi domini diligenter quaesiti non compareant. Quia elemosyna cum detrimento alterius fieri non debet. Quod si domini ignorentur, vel singuli tam leuiter damnificati, vt licet summa vniuersa sit notabilis, respectu tamen singulorum nullius, vel exigui sit momenti, potest, imo debet restitui pauperibus, quibus eiusmodi bona debentur, si non iure naturali, saltem positivo, & consuetudinario. Ex bonis vero acquisitis cum onere restituendi, sed non ei, qui amisit, nam per legem priuatur dominio rei suae, potest, ac debet fieri elemosyna Ecclesiae, vel pauperibus. Patet in acquisitis per simoniam, per ludum vetitum, per subuersionem iudicij, &c. D. Thom. 2. 2. q. 3. 2. a. 7. Azor. tom. 2. l. 1. c. 12. q. 6. Tolet. l. 8. c. 32. Filliuc. tr. 28. n. 91. & 92. Laym. l. 2. tr. 3. c. 6. n. 7. Medina de Eleem. q. 5. Arag. 2. 2. q. 3. 2. a. 7. Caiet. Malder. ibid. Regina. l. 4. n. 287.

66 *Quomodo ex bonis fisco ob aliquod crimine additis.*
Ille autem, cuius bona sunt ipso facto ob crimen aliquod fisco addita, potest extra necessitatem proximi extremam illa pauperibus erogare, modo id in fisci fraudem non agat, sed quantum fert pauperis subleuandi necessitas. Quia non est priuatus absolute bonorum suorum dominio, nec tenetur ea fisco ante sententiam iudicis restituere. Sanch. l. 2. Dec. c. 22. n. 3. Valq. 1. 2. d. 170. c. 3. Mol. tom. 1. d. 95.

67 *Ordinem in elemosyna gerenda expono.*
Ordinem seruandum in elemosyna gerenda expono. In genere maiori necessitati succurrendum, potius quam minus graui, ceteris paribus. In specie vero coniunctiores ceteris paribus praeferendi sunt minus coniunctis. Meliores minus bonis. Vtiliores Reipublicae, minus vtilibus. Elemosyna denique facienda est indigentibus, siue iusti sint, siue iniusti: siue infideles, siue fideles: siue amici, siue inimici. Coniunctiores tamen ex his praeferendi sunt sanctioribus. Quia in bono Elemosynae magis diligendum est coniunctior quam sanctior. D. Thom. 2. 2. q. 32. art. 9. Sylui. ibid. Valent. tom. 3. d. 3. q. 9. pun. 4. Reginald. l. 4. num. 301. & 304. Tolet. l. 8. c. 39. Azor. tom. 2. l. 1. c. 13.

CAPVT VIII.

De Correptione fraterna.

68 *Quid Correptio fraterna.*
Correptio fraterna est *Spiritualis elemosyna*, qua quis à proximo miseriam peccati depellere misericorditer conatur. Dicitur *Fraterna*, vt à correptione iudiciali, quae fit per denunciationem iudicalem, aut accusationem, distinguatur. Fraterna enim correptio spectat bonum delinquentis, vt à malo spirituali liberetur, ac propterea est actus charitatis, aut misericordiae. At vero correptio iudiciali spectat bonum aliorum, qui per peccatum vnius laeduntur, aut scandalizantur: vnde est actus iustitiae vindictivae, & peruenit aliquando vsque ad delinquentis punitionem. D. Th. 2. 2. q. 33. a. 1. Clauis Reg. l. 11. cap. 4. n. 2. Valent. 2. 2. d. 3. q. 10. pun. 1. Filliuc. tr. 28. n. 112. Laym. l. 2. tr. 3. c. 7. Calpens. tr. 17. d. 6. sect. 1.

69 *Est in praepro ad lethale obligante. Mat.*

18. 1. Thessalon. 5. Gala. 6. Si praecipuus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, cepit ad huiusmodi instruire in spiritu lenitatis, & infra, *thale edib.* Sic adimplebitis legem Christi. Quia lege Charitatis tenemur proximo velle, ac procurare bonum, nolle malum, & illud auertere, vbi necessitas occurrerit. Vnde patet, hoc praecceptum esse naturale. Quia de elemosyna corporali extat praecceptum pro tempore grauitur obligans: ergo multo strictius de elemosyna spirituali. Tenemur etiam ad hanc correptionem praeccepto diuino. Quia Dominus Luc. 10. praecipit: Si peccauerit in te frater tuus, &c. Denique etiam humano. Quia in iure Canonico habetur Cap. Prouidendum. Cap. Consentire. dist. 83. Cap. Facienti. dist. 86. c. Tam Sacerdotes, 24. q. 3. D. Th. 2. 2. q. 33. a. 2. Tanner. 2. 2. d. 2. q. 5. dub. 4. n. 73. Malder. ibi. a. 2. dub. 1. Diana p. 7. tr. 3. ref. 3. Laym. l. 2. tr. 3. c. 7. n. 2. Bonac. tom. 2. d. 3. q. 4. pun. 7. n. 1. Petr. Ledef. tom. 2. sum. tr. 4. cap. 4. concl. 2. & 3.

Ligantur correptionis fraternae praeccepto non solum Christiani, verum etiam infideles, & peccant lethaliter eam omitendo, nisi inculpabilis ignorantia, vel inaduertentia excuset. Quia praeccepto iuris naturae tenentur. Porro speciatim obligantur Praelati, quibus aliorum commissa est cura. Quia ipsis specialis obligatio ex officio incumbit proximum corrumpere. Vnde tenentur, subditorum peccata inquirere, ad corripiendum. Quomodo autem instituentia sit haec inquisitio, petendum est ex fine, quem Praelatus siue vt pater, siue vt Iudex, praec oculis habere debet: nam media huius finis sunt accommodanda: & caute admodum, ac prudenter est procedendum, ne nimia suspicio precipitem, & exolum Praelatum reddat, vel ne incura multiplicationem patiat delictorum. Filliuc. tr. 28. n. 120. & 121. Reginald. l. 4. n. 336. Laym. l. 2. tr. 3. c. 7. n. 3. Lorca 2. 2. q. 32. a. 6. d. 45. sect. 3. m. 1.

Non licet subditis inquirere fratrum peccata, vt illos fraternae corripiant. Quia talis inquisitio vitiosa, ac reprehensibilis est, eo quod scandala generet, & odiis, ac dissensionibus occasionem exhibeat, homines enim moleste ferunt, actiones suas ab aliis scrutari, cum aduersetur bonae estimationi, quam de se habent omnes cupiunt. Petr. Ledef. tom. 2. sum. tr. 4. c. 4. concl. 1. Diana p. 3. tr. 2. ref. 4. Reginald. l. 4. num. 336.

Materia huius praeccepti est omne, & solum peccatum, quod proximo notabile in spiritualibus damnum infert. Quia sicut Charitas vult proximo bonum tum spirituale tum corporale: cepit et ita etiam inclinatur ad auerendum à proximo vtriusque generis malum; & si hoc malum in suo genere sit notabile, grauis oriatur obligatio: si leue, obligatio erit leuis, aut nulla. Vnde cum per quodlibet lethale periculum salus proximi periculo exponatur, ideo quodlibet peccatum mortale est necessaria correptionis materia; peccatum enim mortale est grauis miseria, notabile proximo inferens nocuum: siue illud peccatum sit occultum, siue publicum, siue palam toleretur à Magistratu, siue non toleretur: siue sit in Deum, siue in proximum, siue contra te commissum, dummodo tale peccatum aliqua ratione pendeat in futurum. Quia si non sit recidendi periculum, eo quod peccator emendatus iam sit, cessat

Seet I. De Charitate, Recept. Sentent. 127

essat correptionis obligatio, & elemosyna spirituali non indiget, cum spiritualiam iam miseriam non pariat. Sylui. 2. 2. *quasi* 3. a. 2. *quasi* 4. Graf. p. 1. l. 2. cap. 60. Bonac. 10. l. 2. d. 3. q. 4. *punct* 7. num. 3. Tanner. 2. 2. d. 2. q. 5. nu. 76. Navar. *summ.* c. 2. 4. num. 1. 3. Petr. Ledef. *rem.* 2. *summ.* tract. 4. capit. 4. Becan. *de Charit.* capit. 2. 1. numer. 26. Filliuc. *tractat* 28. numer. 117.

74 *Praef. veniale ali-*
quando esse
materia.
Licet peccatum veniale communiter non sit propria praeccepti huius materia, aliquando tamen potest esse. Quia quaedam venialia piacula sunt tam periculosa, ut quasi certum mortaliter sit, eum, qui iis assueverit, mortaliter peccaturum, ut est consuetudo iurandi vix advertendo, num verum, an falsum asseritur. Et quidem si intelligat suum periculum, opus erit fraternali correptione: eo enim ipso lethaliter peccavit iuxta illud *Eccles.* 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Si non intelligat, locum habebit Doctrina, & instructio, ut sibi ab imminenti ruina caueat. Hinc fit, superiorem Regularem teneri aliquando sub mortali culpas veniales subditorum corripere, praesertim si religiosam turbent disciplinam. Licet enim singula venialia piacula respectu privatorum magni momenti sint, respectu tamen communis magnum adferunt nocumentum. Navar. *summ.* c. 2. 4. n. 12. & 13. Graf. p. 1. l. 2. c. 69. nu. 26. Syluest. *v. Correptione* qu. 1. num. 2. Miranda *de Ord. iudic.* to. 1. q. 10. a. 1. *concl.* 5. Tanner. 2. 2. *dub.* 2. *quasi* 5. numer. 76. Diana *part.* 3. *tractat* 2. *resol.* 38. & *part.* 7. *tractat* 3. *resol.* 7. Reginal. *lib.* 4. numer. 363. Bannes 2. 2. *quasi* 33. a. 2. d. 1. Petr. Ledef. *to. 2. tr.* 4. c. 4. *concl.* 4. *dub.* 1. 2. & 3.

74 *Correptio*
fraterna se
ad omnes
extendit.
Correptio fraterna sicut misericordia se ad omnes extendit. Quia est externae misericordiae executio, & elemosyna quaedam spiritualis, quae omnibus in necessitate constitutis impertienda est. Vnde non solum corripiedi sunt subditi, vel aequales, verum etiam superiores ac Praelati. Quia & ipsis tenemur, in spirituali necessitate subvenire: in maiori enim periculo versantur, & pauciores sunt, quillos adeant admonere. Tamen in Praelato corripiedo certus modus est adhibendus, neque enim obiurgandus, sed humiliter admonendus, & ea reverentia corripiens debet procedere, ut obsecratio potius esse, quam increpatio videatur. i. *Tim.* 5. *Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut Patrem.* Nomine autem Praelatorum hic intelligo non solum Episcopos, Parochos, & Abbates: sed etiam maritos respectu coniugum, parentes respectu liberorum, Reges, & Iudices respectu subditorum proportionaliter ad ea, quae sui sunt regiminis. cap. *Duo ista* 23. *quest.* 4. D. Thom. 2. 2. *quest.* 33. a. 4. Malder. Sylui. Caier. & Argon. *ibi.* Bonacin. 10. 2. d. 3. *quae.* 4. *punct.* 7. num. 5. Petr. Ledef. *to. 2. summ.* *tractat* 4. capit. 4. *concl.* 16. & 17. Laym. *lib.* 2. *tr.* 3. a. 7. num. 2. Filliuc. *tractat* 28. n. 125. Reginal. *l.* 4. num. 330.

75 *Non semper*
et pro em-
in hoc pra-
cepto obli-
ga.
Cum correptionis praecceptum sit affirmativum, non obligat semper, & ad semper pro aliquo tempore. Vnde concurrentibus quiesdam conditionibus obligabit. Prima ut scias, seu sis certus mortaliter de proximi peccato, iudicia enim temeraria, & suspiciones vanae re-

diligentissime sunt repellendae: nec sufficit probabilis coniectura. Secunda ut sit fructus spes, saltem probabilis, quae cessante, non teneris inanem subire laborem. Tertia, ut correptio commode fieri possit. Teneris autem proximo succurrere in extrema necessitate spirituali, quamvis mors imminet; si autem curam animarum geras, etiam in grani. Quod si tantum imminet periculum famae, aut fortunarum, obligabit paulo arctius praecceptum, ut scilicet, considerato commodo, quod probabiliter expectas, & incommodo, quod times, iis inter se comparatis, videas, quid lex charitatis permittat, consulat, praecipiat. Quarta, ut non sit alius magis idoneus ad corripendum, vel si alius idoneior adsit, aut cui onus correptionis incumbit nolit id subire. Vnde hoc praecceptum non tam frequenter occurrit, praesertim in hominibus vulgaribus, qui nec tantam habent auctoritatem nec tanta prudentia possent, ut conveneret hoc valeant remedium adhibere. Propterea hoc praecceptum ample est accipiendum, nec credendum facile, timoratos, praesertim viros peccare lethaliter, illud violando, speciatim si Praelati non sint. Imo concurrentibus etiam praefatis quatuor conditionibus, fieri potest, ut tantum venialiter delinquas, si videlicet correptionem ex quadam negligentia, ac tepiditate omittas, existimo te nunc fratrem iuvare non posse. Quia cum praecceptum hoc tot circumstantias requirit, facile interuenire potest naturalis quaedam ignorantia, vel inadvertentia, quae in omni materia ad mortali crimine exculat. Tanner. 2. 2. *dub.* 2. q. 5. *dub.* 4. num. 79. Filliuc. *tr.* 28. n. 133. Diana *p.* 7. *tr.* 3. *resol.* 5. & 39. Adrian. *in* 4. *de correptione*. Valent. 2. 2. q. 33. a. 1. d. 1. o. *punct.* 2. Navar. *summ.* capit. 24. numer. 12. Granad. 2. 2. *contr.* 3. *tr.* 12. d. 1. 6. 7. & 8. Reginal. *l.* 4. n. 337. Caram. *in Reg. S. Bened.* n. 1697. Azor. *p.* 1. 12. c. 15. q. 3. Laym. *l.* 2. *tr.* 3. c. 7. 6. n. 2. & alij.

Cum finis correptionis sit proximi emendatio, propterea statim faciendae non est, sed potest differri in tempus magis opportunum, quo fructus ex ea speratur: imo si per praesentem correptionem non speretur, nisi instans & parum stabilis emendatio, differendo autem sit spes solidioris conversionis, differri operae pretium erit. At si putaretur, correptionem statim firmiter convertendum, etiam si minus ferventer, statim corripendus est. Quia quantum fieri poterit, tenemur Dei evitare iniuriam ex peccatis, quae interea proximus perpetraret. Navar. *summ.* capit. 24. numer. 11. Sylui. 2. 2. *quest.* 33. *art.* 2. *quasi* 7. Reginal. *lib.* 4. numer. 346. Filliuc. *tractat* 28. numer. 129. & 138. Sotus *de ferret. memb.* 2. *questione* secunda *concl.* 4.

Non obligat correptionis praecceptum, ut ex ignorantia invincibili peccantem corripimus, si emendationis spes non adsit. Quia nulli debemus laqueum iniicere: sed in hoc casu corripere, nil aliud esset, quam laqueum, & offendiculum apponere: constitutus namque in bona fide, & statim per correptionem tuam in periculo, ac malo versabitur. Porro illum talis ignorantia gravi excusabit a crimine, vnde illius salus in periculo non versatur. Quando vero ex ignorantia vincibili peccat,

L 4 &

76 *Non statim*
facienda, sed
tempus oppor-
tunis exspe-
ctandum.

77 *Non obligat,*
ut corripias
ex ignorantia
invincibili
delinquentem.

& spes adest emendationis corripiendus est. Quia frater eo in casu est peccaturus, unde eius salus est in periculo: tenemur autem, quantum possumus, & indiget, proximum à periculo auertere. *Graf. p. 1. lib. 2. cap. 68. & 69. Malder. 2. 1. q. 3. a. 6. Bonac. 10. 2. d. 3. q. 4. pun. 7. n. 11. Sanch. de matr. l. 2. d. 38. Reginal. l. 4. nu. 334. Nauar. sum. c. 24. nu. 12. Diana p. 3. tract. 4. resol. 80. & p. 7. tr. 3. resol. 18. & 19. Filliuc. tract. 28. numer. 119. D. Thom. 2. 2. quest. 33. art. 7. & 8.*

78
Quo ordine
facienda
corruptio.

Corruptio fraterna eo ordine facienda est, quem Christus Dominus *Mat. 8.* praescripsit. Debet corripere frater secretissime inter nos & ipsum solum. Si priuata ac secreta monitio non profuit coram vno teste, aut si necesse fuerit, duobus corripiatur. Si adhibitis hisce testibus adhuc corruptio non profuit. Praelato debet denunciari, si demum delinquens eos non audierit, ad Ecclesiam est recurrendum, cui, si non obtemperauerit, tanquam Ethnicus, & publicanus est habendus. *D. Tho. 2. 2. q. 33. a. 7. & 8. Bannes & Sylui. ibid. Petr. Ledel. tr. 4. cap. 4. concl. 20. Valent. 2. 2. d. 3. q. 10. pun. 5. Tanner. ibi d. 2. q. 5. dub. 5. Becan. sum. tr. de Charit. c. 21. num. 30.*

79
Delinquit
qui omittit
ordinem à
Domino
praescriptum,
proximum
grauiter la-
dit.

Qui ex omissione ordinis à Domino praescripti fratrem notabiliter laedit in fama, aut aliis rebus, mortaliter delinquit. Quia Christus vt summus animarum Medicus hoc suo praeepto facillimum nobis remedium exposuit, quo fratrem quam minimo ipsius detrimento sanaremus, idque in fauorem eius, qui deliquit. Vnde cum ille ordo censetur vel necessarius, vel utilis admodum ad commodam fratris emendationem, & tamen peruertitur: contra charitatem delinquitur plus, vel minus, pro ratione detrimenti, quo proximus afficitur. Profecto in hoc Dominico praeepto, sicut & in aliis plerisque, magis attendenda est intentio, quam verba. Intentio autem Domini est, studiose tentandum omnibus modis, vt vel frater peccans respiscat, vel si id impetrari non possit, alij ab illius contagio praeseruentur. Quod si vel pro altero, vel vtroque eorum aliquid secus fieri conueniat, quam à Domino praescriptum est, id ex mente Domini fieri debet, qui duo nobis conseruanda proposuit conscientiam fratris, & famam: si vtrumque potest conseruari, optime agetur: si non semper, conscientia famae est preferenda. *D. Tho. 2. 2. q. 73. art. 1. Syluest. v. Corruptio. q. 5. 6. & 7. Filliuc. tr. 28. n. 156. Tanner. 2. 2. d. 2. q. 5. dub. 5. num. 109. Sotus. relect. de Secre. memb. 2. q. 4. Nauar. sum. c. 24. nu. 14. Valent. 2. 2. d. 3. quest. 10. pun. 5. §. 1. Bannes 2. 2. q. 33. a. 8.*

80
Non potest
Praelatus
punire sub-
ditum ob no-
titiam fra-
ternae denun-
tiationis.

Ex notitia propter fraternam denunciationem accepta, non potest Praelatus denunciatum punire poenis à iure constitutis, sed tantum arbitrariis, quas ipse vt pater ad emendationem conferre iudicauerit. Quia per corruptionem Evangelicam delictum Praelato indicatur non vt Iudici formaliter, ac praecipue, neque per viam indicialem; sed vt patri, & per viam charitatis, sed quia ad patris auctoritatem spectat, vt conuenientibus poenis filios coarctet, id gerere poterit. Nam tamen auferre ei ministerium, aut de loco in

locum eum immittere, quando de crimine non conuincitur. Quia licet haec omnia quantum est de se subito grauiamen non inferant, nam superioris voluntati teneretur subiacere: conueniente tamen tali circumstantia, quod fuerit inquisitus, aut suspectus, magnum grauiamen inferunt: nam intuitu delicti inferri videntur. Quando vero Praelatus certam habet de errore patrato scientiam, potest corrigere subditum, & etiam aliqua poenitentia regulari punire, ita tamen, vt totum occulte fiat, si error sit secretus: & solum publice possit corrigi, quando error est publicus. *Bannes 2. 2. q. 33. a. 8. dub. 4. concl. 2. & 3. Valent. 2. 2. d. 3. q. 10. pun. 5. §. 8. Petr. Led. ro. 2. sum. tr. 4. c. 4. concl. 16. & 27. d. 1. & 2. Sotus in relect. de secreto. memb. 2. quest. 4. concl. 7. Filliuc. tractat. 28. numer. 161. Tanner. 2. 2. dub. 2. quest. 5. dub. 5. num. 110.*

CAPVT IX.

De peccatis contra Charitatem erga proximum. Vbi de Amore proprio inordinato, de Discordia, seditione, Rixa, Contentione, &c.

RACIPVA peccata Charitati in proximum directe opposita sunt Odium, Acedia, Inuidia, Discordia, Seditio, Schisma, Bellum iniustum, & Scandalum. Dixi, Directe, nam indirecte & conuentione quadam omnia peccata in decem Praecepta Decalogi Charitati aduersantur. Quia per illorum transgressionem violantur ea, quae praecipit ille, qui ex Charitate est diligendus. Porro cum inter proximos proximior sit quisque sibi quam alteri, de peccatis contrariis Charitati in nosmetipsos exordium assumo.

Haec quidem ad duo capita possunt reduci, amorem scilicet inordinatum nostrum, & ad Acediam contra amorem nostri ordinatum peccare possumus aut per excessum, aut per defectum. Per excessum, cum nos ipsos nimium amamus, quod tunc censetur solum esse de se mortale, & Charitatem destruere, cum per illum nos Deo praeferrimus, quod Charitati repugnat. Non autem cum praeferrimus nos proximo. Quia post Deum in ordine Charitatis secundus nobis locus conceditur. Hoc ergo genere peccat ille, qui inferni poenam ita timet, & praemium beatitudinis ita à Deo expectat, vt ipsum, quod timet, & sperat, Deo praeferrat, secum statuendo, quod nollet Deo obtemperare, si tale malum non immineret, vel tale bonum non promitteretur. *Reginal. lib. 17. numer. 105. Trull. libro primo Decalog. cap. 6. dub. 1. numer. 2. & omnes.*

Per

Seet I. De Charitate, Recept. Sentent. 129

87 De inordi-
nate in nos
satis, ut contingit,
nate per
defectum.
Per defectum vero contra eandem Chari-
tatem possumus delinquere, non diligendo nos
satis, ut contingit, quando salutem nostram
sue spirituales, sue temporales negligimus.
Quod ut lethale sit, tres requiro conditiones.
Primam, ut malum, quod inde provenit, sit
grave, ut mors, mutilatio, morbus gravis, &
dignus. Secundam, ut id negligens aduer-
tat, vel debeat advertere, ex tali neglectu se-
quatur: unde excusare possunt a mortali,
qui ex gula nonnulla edunt, quæ mortem ipsis
afferunt, si mortifera esse nesciunt, nec tenen-
tur seire, nec medicinæ studere. Tertiam, ut non
sit rationabilis causa, cui is patitur huiusmodi
corporis detrimentum. Et generatim tunc
quis peccat lethaliter contra sui charitatem,
cum bonum temporale æternæ suæ salutis
preferat, vel iis, quæ ad illam sunt necessaria,
ut est præceptorum observatio. Reginal. 17. n.
106. & alij communiter.

88 Acedia est tristitia, seu radium rerum spi-
ritualium, quatenus ad ipsum hominem perti-
nent: v. gr. si tædeat penitentiam agere. Si-
ne tristitia voluntatis de bono aliquo diuino &
nostro existimato ut malo proprio ob difficultatem
illud obtinendi affertur, proinde incuriam & ne-
gigentiam spiritualium actionum. Dicitur Tri-
stitia voluntatis, quia est tristitia hæc possit
esse in appetitu sensitivo, tamen ea, quæ con-
trariatur proprie charitati, in voluntate sua
est. Dicitur De bono aliquo diuino, id est, de
bono spirituali, circa quod Charitas versatur,
sue sit ipsemet Deus, sue gratia, & gloria,
quibus Deum assequimur. Additur Nostro, quia
bonum hoc propositum nobis est ad obtine-
dam per piarum actionum exercitamenta. Di-
citur denique Existimato ut malo proprio ob dif-
ficultatem obtinendi. Omnis enim tristitia est
de proprio malo, vel apparenti: v. gr. si quem
tædeat penitentiam agere ex quadam veluti
nausea, ob asperitatis conceptæ horrorem: aut
nolite concionem haberi, ieiunium esse ex
quodam rerum spiritualium fastidio. D. Tho. 2. 2.
q. 35. a. 2. & omnes.

89 Quod pec-
catum dicitur.
Est acedia peccatum mortale ex genere
suo Charitati oppositum. Quia quod Charita-
ti opponitur mortale est ex genere suo. Esse
autem contra Charitatem acediam patet.
Quia Charitas de bono diuino gaudet ut no-
stro per apprehensionem spei: acedia vero
tristatur. Quare grauissime delinquis, si doleas
quod sic creatus sis, ut teneris esse Dei ami-
cus, eiusque mandata observare, sin minus æ-
terno supplicio puniri. Semper autem est mor-
tale, nisi ad sit consensus pleni defectus. Quia
est contemptus Maiestatis diuinæ, cuius refu-
gis amicitiam, & tuarum voluptatum execu-
tioni postponis. Palao de Charit. tr. 6. d. 4. pum.
3. n. 2. & 5. Suar. de Charit. d. 6. s. 1. 3. ex D. Th.
2. 2. q. 35. art. 3. Plura volumine 1. cum de Vitiis
Capitalibus differimus.

86 Inuidia
est tristitia
ab inuidie
ut malo proprio, quatenus obscurat
seu imminuit proprii boni excellentiam. Dicitur
Inordinata tristitia: nam si sit ordinata, ad cul-
pam non imputabitur. Quare peccato inuidiæ
non inficitur, qui occasione boni alicuius tri-
stitiam capit, non ex eo quod alter tale bonum
habeat; sed quia videt, se illo carere, nul-

latenus intendens alterum iniuria, vel damno
afficere. Additur Quatenus videtur minueri
propriam excellentiam, ad innuendam differen-
tiam inuidiæ ab aliis peccatis, quibus quis do-
let de bono alterius. Nam si tristeris de bono
Dei, ut bonum Dei est, dicitur adus Odij Dei. Si
tristeris de bono Antonij ex displicentia ipsius,
est peccatum odij in proximum. Si tristeris de bono
alicuius, quia illius consecratione times tibi
ademptam adulterandi occasionem, est adul-
terij crimen: actus enim efficax à fine etiam
specificatur. Si tristeris de alterius bono, qua-
tenus times damnum proprium allaturum, di-
citur timor. Si tristeris de bono alterius, seu
potius de proprio defectu, quod ipse bono illo
cares, dicitur zelus. Si tristeris de bono alterius,
quatenus contingit ei qui est indignus, dicitur
indignatio. A quibus omnibus differt inui-
dia per illam particulam, Quatenus est tristitia
de bono alterius, ut est proprii boni diminutionum.
Turrian. 2. 2. question. 56. dub. 1. unico. Pa-
lao de Charit. tractat. 5. dub. 4. pum. 2. n. 1.
& 3.

Inuidia suo ex genere lethale piaculum est.
Quia duplici virtuti nempe Charitati, ac Mi-
sericordia contrariatur: Charitati quidem quia
hæc delectatur de proximi bono, inuidia vero
tristatur. Misericordia autem, quia hæc tristatur
de malo proximi, & de bono gaudet: inui-
dia autem de bono tristatur. Ex duplici capite
potest esse veniale, ob imperfectionem scilicet
consensus, indeliberatamve aduertentiam: & ob
materiæ paruitatem. Semper autem est pecca-
tum, quia est contra Charitatem, quæ de bo-
no proximi gaudet, cum tamen inuidus tri-
stetur, & doleat. D. Tho. 2. 2. q. 36. artic. 2.
& 3. Nauar. summ. 2. 3. num. 1. & 8. Suar. de Cha-
rit. d. 7. s. 1. a. n. 2. Palao de Charit. tr. 6. d. 4. pum.
3. n. 3. Valent. 10. 3. d. 1. q. 1. 3. pum. 2.

88 Discordia est dissensus voluntatis à voluntate
proximi circa bonum diuinum, vel proximi, quod
quis vult ex Charitate tenere. Dicitur Dissen-
cordia, sui voluntatis, quia discordia est, habere diuer-
sum cor, seu voluntate dissentire. Dicitur con-
tra bonum, discordia enim in malo, bonum est.
Additur, Quod quis vult tenere. Nam discor-
dare circa bonum aliquod supererogationis,
ad quod quis non tenetur, non est peccatum.
Caiet. verb. Discordia, Valent. 2. 2. d. 3. q. 14.
pum. 1.

89 Est discordia suo ex genere peccatum le-
thale. Quia aduersatur peculiari illi actui cha-
ritatis, qui est pax & concordia cum proximo:
ideoque supposita graui materia mortale erit. Est
autem veniale, quando non adest plena delibe-
ratio. Quando materia est levis: ut si bonum,
in quo discordas, sit exiguum. Nullum autem
peccatum erit, quando probabiliter existimas
non esse bonum, quod alter intendit. Quo pa-
teat à D. Thoma dissensio inter Paulum ac
Barnabam Act. 15. excusatur. Vel quando quis
invincibiliter ignorat quod alter vult, esse
bonum. Infero, discordiam esse distinctum ab
aliis contra Charitatem. Quia diuerso modo
moraliter ei aduersatur. Debet autem esse inten-
ta, ut culpabilis sit; si enim ex rationabili fa-
cto alterius per accidens sequeretur, non ef-
fet peccatum. D. Tho. 2. 2. question. 37. artic. 1.
1. Caiet. ibid. Valent. 2. 2. d. 3. question. 14. pum. 1.
Filliuc.

DE AR
MOR.
VI. VII.
IV

87 Quod pec-
catum leui-
dicitur.

88 Quid dis-
cordia.

89 Quod pec-
catum sit
discordia

Filliuc. tr. 28. c. 9. quæst. 1. & 2. Suarez de Charit. d. 1. sect. unic. num. 4. Bonac. tom. 2. d. 1. quæstion. 4. punct. ultim. §. 4. num. 1. Trul. lib. 1. Decalog. c. 6. dub. 4. num. 3. Palao de Charit. tr. 6. d. 4. punct. 4. num. 1.

⁹⁰ Contentio est altercatio verborum cum proximo contra veritatem, ad eam impugnandam. Est quasi effectus discordiæ, & contraria paci Charitatis, ex qua proximo tenemur velle conjunctionem in veritate, quæ est quoddam bonum. Dixi, *Contra veritatem*. Quia si contra falsitatem esset, laudabilis existeret. Dixi, *Ad veritatem impugnandam*. Quia si tantum contendatur exercitationis causa, vel ad explorandam alterius eruditionem, ut fit in Scholis, peccatum non esset. Est peccatum ex suo genere, ut alia, quæ contra charitatem dimicant. Ad Rom. 1. Plenus invidia, homicidio, & contentione. Fit peccatum veniale, si non sit deliberata. Si circa exigui momenti veritatem. Bonac. to. 2. d. 3. q. 4. punct. ultim. §. 4. num. 5. citans Sanchez, & alios. Caiet. 2. 2. quæst. 37. artic. 1. ex D. Thoma. Luisi. Turria. 2. 2. q. 38. art. 1. Palao de Charit. tract. 6. dub. 4. punct. 4. num. 5.

⁹² Rixa quid, & quod peccatum. Rixa est privatarum personarum pugna ex mutua ira & exasperatione excitata. Eius proxima causa est ira. Quia ira vindictam appetit. Pro. 17. Ira excitat rixas. Oritur etiam ex odio. Pro. 10. Odium suscitatur rixas. Est suo ex genere mortale peccatum ex parte eius, qui est inuasor. Quia est contra pacem Charitatis, & proximo contra iustitiam damnum infert. Ex parte vero eius, qui se defendit, potest rixa esse veniale solum, & aliquando nullum. Veniale erit, si modice in sua defensione excedat plus repugnando, aut ledendo inuasorem, quam necessarium sit. Nullum vero si modum inculpatae tutelæ obferuet. D. Thom. quæstion. 41. artic. 1. Filliuc. tract. 28. c. 9. q. 4. & 5.

⁹³ Quid Seditio, & quod peccatum. Seditio denique est dissensio civium, cum una pars civitatis contra aliam ad pugnam insurgit. Differt à Discordia, quia hæc proprie est in animo, & inter quoscumque seditio vero in opere, & inter partes multitudinis, quæ pluribus civibus constat. Differt à Rixa, quia hæc inter duos, vel paucos, ideo solummodo privatum damnum infert: at seditio est inter eiusdem Reipublicæ partes. Differt à Bello, quia hoc est inter integras Respublicas: Seditio autem inter eiusdem Reipublicæ partes. Differt demum à Schismate, quia Schisma est vnitati spirituali Ecclesiæ contrarium, Seditio vero politicæ Reipublicæ vnitati adversatur. Quia bonum pacis politicæ in vno Reipublicæ corpore magnum quoddam est bonum. Ex parte autem eorum, qui in Seditione pacem, & vnitatem Reipublicæ defendunt, constat nullum esse peccatum. Certe peccatum hoc formaliter est contra pacem Charitatis, & quasi materialiter contra iustitiam, propter damnum, quod Reipublicæ infert. D. Tho. 2. 2. quæstion. 42. artic. 1. Caiet. verb. Seditio. Filliuc. tract. 28. cap. 9. quæst. 6. & 7. Sylvest. verb. Seditio.

CAPVT X.

De Odio.

ODIUM est alienatio seu aversio voluntatis ab eo, quos ut malum aestimatur. Aduerlatur amodirecte, ac proinde sicut duo sunt amorum genera amicitia ac concupiscentia, ita est odium inimicitia, quo volumus alicui malum, ut ipsi mali sit; & est odium abominationis, quo fugimus aliquid, ut nobis incommodum. Vtrumque rursus est duplex. Aut enim tendit in Deum, aut in proximum, estque intime permixtum omnibus peccatis adeo, ut omne peccatum mortale secundum prudentem estimationem quoddam Deumque in proximum iniuria odii proximi participet. D. Tho. 2. 2. q. 29. a. 1. & 2. 2. q. 34. art. 1. Bonac. to. 2. n. 3. quæst. 4. punct. ult. §. 1. Laym. l. 2. tr. 3. c. 8. n. 1. Filliuc. tr. 28. m. 67. Sylui. 2. 2. q. 14. a. 1.

Si odium sumatur ut est speciale peccatum directe repugnans charitati est omnium peccatorum gravissimum siue quæ in Deum, siue quæ in proximum committuntur. Respectu ritui, & tamen si præ se considerentur Quia quædam omnia peccata odium Dei includunt, & super adde, cetero gravitas deformitates, ut blasphemiam completam, apostasiam, &c. Quædam autem peccata in proximum præter odium inferunt grave nocumentum, ut homicidium, detractionem, &c. unde odium inimicitia tum erga Deum tum erga proximum per se, & intrinsicè malum est, & ex genere suo mortale. D. Tho. 2. 2. q. 34. art. 1. & 4. Sylui. libi Valent. 2. 2. d. 6. q. 13. punct. 2. Malder. Turrian. ad D. Thomam citatum Tolet. l. 4. c. 9. n. 1. Laym. l. 2. tr. 3. c. 8. n. 3. Filliuc. tr. 28. m. 175 & 176.

Profecto cum Deus infinite bonus sit, & in eum nulla malitia seu defectus intrinsece vel extrinsece cadere possit, ob quem odio dignus sit odium abominationis erga Deum per se, & intrinsece est malum, suoque ex genere mortale peccatum. Laym. l. 2. tr. 3. c. 8. n. 5.

Fieri tamen potest, ut odium inimicitia erga proximum sit tantum veniale, aut nullum. Secundò, ex paritate materiæ, quando leve aliquod malum proximo imprecamur. Tertiò, quando non fertur immediate in ipsum hominem, sed in vitium. Turrian. 2. 2. d. 91. dub. 1. Bonac. to. 2. d. 3. q. 4. punct. ult. §. 1. num. 6. Tolet. de septem peccat. cap. c. 70. Reginal. l. 17. num. 114. Sylui. 2. 2. q. 34. a. 6. quæst. 4.

Certe odij Dei peccatum nullatenus potest esse veniale ob paritatem materiæ. Quia quod libet odium in Deum maximè summè bonitati eius, qui summè bonus est repugnat, nec in ipsum vllratio mali cadere potest. Omnes Sic.

CAPVT XI.

De Bello.

BELLUM est armorum conflictus, seu professio nocendi vi & armis contrariae parti. Differt à Seditione, & rixa: quod bellum sit multitudinis contra extraneos; Seditio vero multitudinis contra multitudinem eiusdem communitaris: rixa autem paucorum vel singulorum contra paucos, aut singulos. D. Tho. 2. 2. q. 42. a. 1. D. Antonin. p. 1. tit. 4. c. 8. §. 1.

Aliud bellum est iustum, alium iniustum. Bellum iniustum est grane peccatum, cum Charitatis, ac pacis iustitiae oppositum. Iustum vero Charitati, ac paci potius infernit. Quia finis belli est pax & securitas. Bellum iustum est duplex, vnum defensiuum, alterum offensiuum: offensiuum quidem non nisi publica Principis autoritate vel Magistratus nullum superiore agnoscentis geri potest. Vnde ad illius honestatem tres conditiones requiruntur, legitima autoritas, iusta causa, recta intentio. Omnes Sic.

Prima, inquam, conditio iusti belli, est legitima autoritas, qualis residet penes Rempublicam perfectam, seu quae est per se quoddam totum iure naturali potestatem habens se se gubernadi. Et in adiniculum iusti belli, licet auxilium petere ab iis, quorum nihil interest, bellum illud gerere quique nullam acciperent iniuriam, etiam infidelibus, secluso tamen scandalo, ac periculo Fidei. Quia licitum est alium in bono opere adiuuare. Porro Respublica imperfecta (nempe quae pendet ab alia superiori, cuius quasi pars est, & ad quam in grauioribus negotiis recurrit) vel eius Princeps potest gerere bellum defensiuum sine supremi Principis autoritate. Quia iure naturae concessa est vnicuique sui, suarumque rerum defensio. Magistratus vero imperfectae Respublicae non potest gerere bellum aggressiuum sine Principis supremi licentia. Quia bellum aggressiuum est supremus actus iustitiae vindicativae: Ergo non competit nisi illi, qui supremam exercit potestatem publicam, qualis est Magistratus, vel Princeps Respublicae perfectae. At tamen si qua Ciuitas, aut Princeps antiqua consuetudine praescripta obtinuit, ius gerendi per se bellum, non est ei haec potestas deneganda, etiam si alias habere Respublicam perfectam non videatur. Laym. lib. 2. tractat. 3. capit. 12. numer. 2. Manu. sum. tom. 1. capit. 125. Filiuc. tractat. 29. numer. 180. Reginal. lib. 21. numer. 84. Becan. 2. 2. capit. 25. quaestio. 1. numer. 3. Moli. de iust. tom. 1. tract. 2. dub. 100.

Secunda conditio est causa iusta, quae in vniuersu est grauis, ac certa iniuria propulsatio. Nec sufficit qualiscumque persuasio de iusta belli causa, sed requiritur certa, vel saltem valde probabilis cognitio, quae arbitrio prudentum sufficere possit. Vnde Princeps tene-

tur diligentissime investigare belli iustitiam tum per se, tum per alios, exhibito etiam peritorum consilio. Quod post sufficientem examinationem belli iustitia sit equaliter dubia, is qui est in possessione, non potest ab altero armis innadi. Quia sequeretur bellum posse ex utraque parte esse iustum seclusa ignorantia probabili, quod est contra communem Doctorem sententiam. Hinc pater, talem aggressorem non solum mortaliter peccare, sed & ad restitutionem teneri Castri, Vrbis, vel Provinciae, quae possessorem spoliavit. Porro milites ordinis inferioris, qui ad consilium bellicum non admittuntur, non tenentur belli causas examinare, sed possunt militare, quadiu de iniustitia belli non constat. Quia milites sunt sententiae Principis solum executores. Secus dixerim de militibus extraneis, qui neque sunt subditi Principis mouentis bellum, neque stipendiarij in dubio enim militare non possunt. Quia se periculo exponerent grauisimas inferendi iniurias, quod non militando vitare possent. Moli. 10. d. 1. 13. Sa. verb. Bellum numer. 10. Bonac. de restit. dub. 2. quaestio. vltima. sect. 1. punct. vltima. numer. 10. Diana p. 4. tr. 3. res. fol. 6. p. 3. tr. 5. res. fol. 96. Malder. 2. 2. quaest. 40. artic. 1.

Tredcem vero causas enunero, ob quas ille, qui habet autoritatem iuste potest belli indicere. Prima est infidelitas, non quidem sola, sed ob aliquam circumstantiam illi annexam: nempe quando infideles iniuriam Christianis inferunt, illos à vera Religione abducendo, vel impediendo liberam Euangelij praedicationem. & c. Secunda est, haereticis requiritur tamen, vt heretici sint ab Ecclesia denunciati. Tertia, quando negatur aliquid, quod iure naturae debetur. Quarta quando terrae, vel Regna iniuste ab alio possidentur. Quinta, quando populus seruitute, vel aliis iniuriis opprimitur ab alio quàm à proprio principe. Sexta, quando populus praebet auxilium inimicis, qui iniustum bellum gerunt. Septima, quando alicuius principis legati magna contumelia afficiuntur. Octaua, cum quis seditionem, vel rebellionem contra Principem excitat. Nona, cum quis sceleratum, qui iuste petitur ad supplicium, defendit. Decima, quando Princeps, ac populus non sunt pactis, & pollicitis. Vndecima est, defensio amicorum, & ex captiuitate liberatio. Duodecima alicuius viri Principi sanguine iudi cedes iniusta. Decimatercia, quando populus confederatus, & amicus iustam habet causam bellum inferendi. Valent. 1. 2. dub. 3. quaestio. 6. punct. 2. Bonac. de restit. dub. 2. quaestio. vltima. sect. 1. punct. vltima. §. 2. numer. 8. Moli. tom. 1. tract. 3. d. 104. Diana part. 6. tr. 3. res. fol. 3. Laym. 1. 2. tr. 3. capit. 12. numer. 5.

Tertia conditio est recta intentio. Vnde sunt tres belli fines, Rei ablata recuperatio. Vltio in- Tertia con- iuria, Pax ac securitas Respublicae. Bellum enim dirio est re- non est suscipiendum nisi ob bonum commune, ita intentio. ne spirituale, aut temporale, nempe ob vnum ex illis tribus finibus, aut ob omnes simul. Quia bellum est supremus actus iustitiae vindicativae, quae virtus est personae publicae, inclinans hominem in publicam utilitatem. Si iusta autem Principis intentio licet sit mala mortali

DE AR
MOR.
VI. VII.
IV.

mortaliter aut venialiter nullam tamen obligationem restituendi inducit respectu aduersariorum. Prior pars ostenditur: quia finis in moribus est mensura bonitatis, aut malitiae: unde si bellum ex graui odio geratur, erit peccatum mortale: si ex inani gloria, veniale erit. Posterior patet: quia Princeps non peccat contra iustitiam, nampono, aduersarios iniuriam intolisse, & bellum legitime esse indictum. c. *Quid culpatur*, 2. q. 1. *Clauis Reg.* 1. 7. c. 13. n. 8. *Moli. tom. 1. tit. 2. dub. 10.* Laym. *lib. 2. tractat. 3. cap. 12. numer. 3.* Nauarra de *rest. libr. 2. capit. 1. num. 269.* Bonac. de *rest. dub. 2. question. ultim. sect. 1. punct. ultim. §. 2. numer. 6.* Bannes 2. 2. *quest. on. 40. artic. 1. dub. 9. Manu. part. 1. summ. capit. 125. numer. 1.* Filliuc. *tract. 29. numer. 182.*

¹⁰⁵ Interdictum est Ecclesiasticis gerere bellū: & constituti in maioribus Ordinibus pugnando propriis manibus lethaliter delinquant, quatuor exceptis casibus. Primo quādo aliter nequeunt, propriam vitam conseruare. Secundo, in necessitate patriæ, ciuitatis, vel exercitus: & tunc iure naturæ tenentur. Tertio, quādo id omnino esset, ad defendendam innocentis vitam, necessarium. Quarto, si ad conseruationem iustæ victoriæ, à qua pax, & commune bonum pendet, id omnino conduceret; unde in hisce casibus occidendo, irregularitatem minime incurrerent. *Cap. Eos, qui* 20. *question. 3. Reginal. libr. 21. numer. 89. & 90.* Bannes 2. 2. *question. 40. artic. 2.* Malder. *ibid.* Diana *part. 6. tractat. 4. resol. 35.* Lezana *tom. 3. sum. verb. Bellum, numer. 11.* Filliuc. *tr. 29. n. 110.* Sylui. 2. 2. q. 40. *artic. 2. question. 1. conclus. 5 & 6.*

¹⁰⁶ Clerici, qui dominio temporali in Republica perfecta fruuntur, possunt ex iusta causa, non secus ac alij temporales Principes bellum indicare. Quia omnis Respublica perfecta potest bellum mouere: Omnis autem Respublica potestas in Principe residet. Ergo credendum est, quod cum Pontifex huiusmodi dominium tradit Episcopo, cum illo ab bella gerenda dispenset. Vnde Pontifex summus non solū tanquam patrimonij D. Petri, Terrarūque in Ecclesiæ bonis contentarū Princeps mouere potest bellum sicut alij temporales Principes; sed etiam pro potestate, qua in omnes laicas potestates ad finem supernaturalem fungitur, poterit, vel cedere bellum, vel facultatem illud ciendi alijs concedere, aliqua iusta causa oblata: & in aliquo casu prohibere, ne Principes Christiani inter se dimicet. Quia pro bono Ecclesiæ non expedit, vt Principes ratione status, & ex dubijs, aliquandoque fictis titulis bellum gerant, & omnia Christianicola Regna conturbent. Syluest. *verb. Bellum 3. qu. 1.* Sylui. 2. 2. *question. 40. artic. 2. question. 1. conclus. 6.* Diana *part. 6. tractat. 4. resol. 1 & 2.*

¹⁰⁷ Priusquam bellum indicatur, tentanda sunt Principi omnia media, ad ius suum obtinendum, conuenientia. Vnde peti debet ab aduersariis condigna satisfactio: etsi offeratur, acceptari. Quia *bel. are non est voluntatis, sed necessitatis*, vt ait D. Augustinus, citatus in *cap. Noli. 23. question. 1.* Etsi aduersarij offerunt plenam iniuriarum, damnorumque satisfactionem, iam

necessitas bellandi cessat. Caiet. *v. Bellum Molina ro. 1. de iust. tr. 2. d. 103.* Laym. *lib. 2. c. 12. n. 5. assert. 4.*

Porro bellum potest esse ex vtraque parte iustum formaliter & per accidens, vt propter inuincibilem ignorantiam alterius, aut propter opinionem probabilem, quam quisque sequi potest. Materialiter autem, & re ipsa non potest esse bellum ex vtraque parte iustum, Quia realiter ius vni soli competit: & actus contrarii circa idem non possunt ex se ad eandem virtutem pertinere. Covar. *part. 2. ad Reg. peccatum. Parag. 10. numer. 6.* Malder. de *virtutibus, question. 40. dub. 4. articulo primo.* Moli. *tom. primo dub. 103.* Sanci. in *sele. dub. 44. numer. 6.* Reginal. *lib. 21. numer. 98.* Filliuc. *tractat. 29. numer. 185.* Diana *part. 2. tractat. 13. resol. 8.*

Milites vero, qui parati sunt sequi quomcumque ad bellum vocantem siue iustum sit, siue iniustum, dummodo stipendium præbeat, in malo versantur statu, & nisi propositū corrigant, non debent absolui. Moli. *ro. 1. de iust. dub. 114.* Laym. *lib. 2. tract. 3. cap. 12. n. 8.* Caiet. *v. Bellum.*

Omnia licent in bello, quæ accommodata sunt aut ad rem ablatam recuperandam, & compensationē faciendā, aut ad vindictam sumendam pro modo culpæ, aut ad pacem componendam, & stabiliendam. Quia in actione iustitiam est, ea omnia media adhibere, quæ necessaria sūt, & apta, ad finem consequendū. Valent. 2. 2. d. 1. *question. 16. p. 3.* Victor *rele. de iure belli. numer. 18.* Sylui. 2. 2. *question. 40. a. 2. question. 6.* Molina *tom. 1. dub. 117.* & alij communiter. Vnde, seculo mendacio, licet om est, procurare victoriam per insidias, & stratagemata: & tam in bello defensionis, quam in offensiuo ultra compensationem iustæ belli, alia damna hostibus inferre, ad vindicandam iniuriam illatam, & pro stabilienda pace in futurum, modo adfint conditiones belli iusti supra enumeratæ, s. *verb. Bellum, num. 15.* Syluest. *ibid. 1. question. 8.* Azorius *part. 3. lib. 2. c. 7. question. 14 & 15.* D. Thom. 2. 2. q. 40. *artic. 1.* Sylui. *ibid.*

Tempore belli innocentes possunt directe suis bonis spoliari, quando ex eis creduntur iuvandi, vel muniendi inimici. Non licet tamen per se in pugna, aut post pugnam occidere eos, qui sunt, aut præsumi debent innocentes, vt infantes, mulieres, Clerici, Religiosi, legati, oratores, mercatores transeuntes, vel in agricultura existentes. Quia hi in iure Canonico à damnis sunt exempti. In bello autē perpetuo contra Turcas licet etiā innocentes captiuare: quod si dati sunt in obsides, & hostes fidem datam violent, non licet eos occidere, nisi sint de numero nocentium. Per accidens tamen possunt innocentes occidi, verbi gratia, si nequeat arx aut Ciuitas expugnari, nisi diruatur, aut incendatur. Quia tunc necessarium ad finem belli censent. Semper tamen est perpendendum, an belli finis præponderet innocentium mortis, ac alijs damnis inferendis. Molina *tom. 1. d. 119. & 121.* Victor *rele. de bello, numer. 39.* Filliuc. *tr. 29. n. 186 & 187. & 191.* Lege *cap. Innouamus, de tregua, & pace. Cap. Paternarum, & cap. Sequen*

Seet I. De Charitate, Recept Sent. 133

Sequenti 24. q. 3. Diana part. 6. tractat. 4. y. solut. 11. & 12.

102 Contraria consuetudine secusa, mobilia ab hostibus capta iure gentium militum sunt capiendum. Expedit tamen ea tradi Duci exercitus, ut is ea singulis pro dignitate, ac meritis distribuatur. Porro mobilia si occupentur, ad supremum belli Ducem spectant, quatenus iustam compensationem, aut pro illata iniuria satisfactionem non excedunt. Victor, relect. de bello, numer. 35. Couar. parte tertia ad Reg. peccat. Parag. h. 1. numer. 6. Filliuc. tractat. 29. numer. 188.

113 Quando raptus liber conceditur, si bellum si contra Dominum temporalem, non possunt Ecclesiae, ac Monasteria spoliari, & deprædationes excommunicati remanent. Si vero bellum geratur iuste contra Ecclesiam Prælatum, tunc Clerici possunt spoliari tanquam eius subditi. Et quando Ecclesiastici immiscent se bellis civilibus, inuicemque hostes: possunt milites eis nocere, si alia ratione victoria obtineri non potest. Et quando Ecclesia est more castri munita ad hostes oppugnandos, potest comburi hostesque ex ea extrahi vel in ea spoliari, & occidi, si hoc necessarium sit ad pacem conciliandam: si tamen Ecclesia solum ad defensionem Ecclesiasticorum, aut secularium innocentium in morem castri muniretur, non est ei vis inferenda, neque personis innocentibus possent tamen arma, ac tormenta bellica ab eis auferri. S. v. Bellum, numer. 3. Manuel. 1. sum. c. 127. n. 3. Syluest. v. Bellum 1. n. 3. Bannes 2. 2. q. 4. a. 2. Angel. v. Bellum, n. 11. Tabie. n. 18.

114 Quando in bello iusto aliter victoria obtineri non potest, possunt dari Vrbes militibus in prædā. Quia aliquando necesse est præmio milites excitare. Imo parta victoria quandoque licet militibus Civitatem dispendiam tradere tum ad alios excitandos ad nova bella: tum ad terrendas alias Vrbes hostiles, tum ad pecuniam hostium. Cauendum tamen tunc à dispendio Templorum, & ab innocentium occisione. Victor, relect. de iure belli, numer. 13. Azor. p. 3. lib. 2. cap. 7. question. 13. Molina 1. om. d. 122. Filliuc. tr. 29. numer. 198. Reginal. libr. 21. numer. 115.

115 In bello autem iniusto milites, qui deprædantur civitatem, mortaliter peccant, & ad restitutionem tenentur propriis dominis, si fieri potest: si minus Episcopo fieri poterit restitutio, ut in bonum publicum, & commune expendat. Non tenentur tamen milites restituere in integrum totum id quod omnes diripuerunt, sed singuli tenentur ad restitutionem pro rata, quod ceperunt singuli. Porro si omnes simul confluant excitantes se invicem, & auxilium in deprædatione, vniquisque in solidum totum damnum illatum restituere tenebuntur. Petr. Navarra de rest. lib. 2. c. 3. dub. 12. Angles in 4. q. de rest. ex bello, difficult. 10. Viagers de iust. tr. 3. c. 2. dub. 5. n. 4. Bassæ. verb. Bellum, numer. 15. Diana part. 6. tractat. 4. resolut. 31.

116 Peccant lethaliter milites, rusticos, aut alios hospites suos grauando, exigendove ab aliis id, ad quod iure non tenentur, quale est suppeditare sibi victum, & alia necessaria, ad quæ verberibus, & vastationibus rei familiaris committuntur. Mend. Theol. Mor. Tom. III. P. II.

117 pelli assolent. Nec illi excusantur ex eo, quod stipendia non recipiunt. Quia bona rusticorum non sunt ea de causa illis obligata: nisi forte milites sint in extrema aut pergravi necessitate: aut omnino necessarij ad defensionem Reipublice ipsorum rusticorum non habentes aliud stipendium. Caiet. v. Bellum. Laym. l. 2. tr. 3. c. 12. n. 18. Arm. v. Bellum. Diana p. 6. tr. 4. resolut. 26.

Supremus Dux seu Magistratus, cuius auctoritate bellum geritur, grauer delinquit, si iusta stipendia militibus non impertit, ex quo ipsi ad iniustas rapinas inferendas stimulantur: ad quarum restitutionem ipse obligatur. Itē peccat cum obligatore restituendi, si disciplinam militarem seruare intermitat, & milites ab iniustis incursionibus, rapinis, stupris, &c. propositis peccatis non coerceat. Laym. l. 2. tr. 3. c. 12. n. 18. Bonac. de rest. d. 2. q. ult. sect. 1. pun. ult. §. 1. n. 17. Diana p. 6. tr. 4. resolut. 29.

Profecto Dux supremo subordinatus peccat. Primo si milites suos absque causa necessaria temere certā interuentione exponat. Secundo, si nulla cogente causa, seu necessitate, in locis palustribus, & valde insalubribus castra figat cum morbi, aut contagionis periculo. Tertiō, si in solutione stipendiorum iniustis, ac usurariis cambiis, seu permutationibus pecuniarum utatur. Quarto, si pecunias accipiens pro maiori militum numero, eum non complet. Quinto, si stipendium militibus subtrahens, permittat, eos à iustis, & aliis innocentibus extorquere, quæ sibi sunt necessaria. Sexto, si in delectu plures milites computet Principi, quam verè habeat. Septimō, si donaria ampla à Civitatibus, ac Pagis accipiat, ne apud eos milites hospitentur. Licet enim Duci concessa sit electio vnius populi pro alio, quando onus non potest in omnes equaliter diuidi: non tamen est illi concessum, neque concedi potuit, ut hanc electionē venalem faciat, ac sibi pretium retineat. Expedit potius in hoc casu, si vnus populus hospitando exercitum granetur, ut reliqui ad eius leuamen media aliqua contributione concurreret. Octauo, delinquit, suos famulos in milites assignans, ut stipendium à Principe signatum immittat, & sibi illam partem referret: nisi constet, ipsos gratis Duci donare, quod raro est credendum. Navarra l. 2. c. 3. n. 285. Molina 1. om. d. 117. Manuel. 1. om. c. 127. Bonac. de rest. d. 2. q. ultim. sect. 1. pun. ult. n. 27. Diana p. 6. tr. 4. resolut. 27. Malder. 2. 2. q. 40. a. 3. dub. 6.

Non licet, per se loquendo, emere ab hostibus vili pretio ea, quæ ab aduersariis sunt iniuste extracta. Quia iniustam hostium extractionem, & rapinam priores domini non amiserunt dominium si vero verisimile sit, ea rursus sum in nunquam ad veros dominos peruentura, ut ordinarie euenit: licet illa vili emere pretio, hoc quidem animo, ut priore domino comparente, illi eadem restituantur pro eodem pretio, si minus licebit ea retinere. Quia sic vtiliter negotium dominorum geritur, qui non censentur rationabiliter inuiti. Reginal. lib. 21. numer. 117. Vaquez de rest. capit. 9. Parag. 2. dub. 5. numer. 28. Bonac. de rest. dubio secundo quæst. ultim. sect. 1. pun. ult. §. 2. numer. 24.

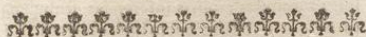
M Denique

De supremi Ducis peccatis.

De peccatis Ducis supremi subordinati.

De emptione eorum quæ ab aduersariis iniuste extracta sunt.

¹²⁰ Denique in bello iusto ex parte capientium captus, cessante scandalo, ac speciali manendi pollicitatione, fugere potest. In bello autem iniusto ex parte capientium, non solum fugere, sed etiam bona hostium secum valere afferre in damni, vel iniuriæ illatæ compensationem. Nauar. capit. 17. numer. 103. Molina *tom. tertio tractat. 2. dub. 693. Lessi. lib. 2. capit. 5. dub. 5. Diana part. 9. tractat. 4. resolut. 14.*

CAPVT XII.

De Duello.

¹²¹ Quid Duellum.

DUELLVM est bellum, seu pugna singularis delibata ab utraque parte, sponte, & ex consensu suscepta, statuto loco, & tempore, cui periculo occisionis, mutilationis, aut vulneris. In iure Monomachia vocatur, id est pugna unius contra alterum. Constat ex hac definitione Duellum non esse Rixam, quæ ex subita ira, & non ex mutua conventionione suscitatur, interposito aliquo tempore inter conventionem, & pugnam: nec pugnam, quæ fieri solet ob necessitatem sui defensionem, quia regulariter in ea non adest deliberatio saltem ex parte aggressi. Nec propterea, qui consulto ex insidiis aliquem inuadit, nec aggressor, qui ex proposito pugnam cum altero capeffit, dicitur committere Duellum; quia non adest mutua conventio. Sayr. in *Clau. l. 7. c. 1. n. 11. Valent. tom. 3. d. 3. q. 17. punct. 1. Filliuc. tr. 15. n. 107. Bonac. de Censur. d. 2. q. 6. punct. 2. Salon. 2. 2. q. 64. a. 3. Sylui. 2. 2. q. 41. a. 2.*

¹²² Requiritur ad Duellum assignatio temporis, & loci determinati.

Qui ob priuatas inimicitias se ipsos ad pugnam incitant, & districtis ensibus alter alterum interimunt: non dicuntur committere Duellum, nec pœnas pugnantibus in Duello propositas incurrunt. Quia in Duello requiritur assignatio temporis cum determinatione loci. Secus dixerim de illis, qui sese obuiam procedentes conueniunt in aliquem locum abire, quo statim tendunt, & ibi concertant. Quia assignatio loci & temporis adest, Floron. de *Duel. l. 1. c. 1. Peregrin. de Duel. question. 18. Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 29. n. 112. Filliuc. tr. 15. numer. 112.*

¹²³ Duellum ob manifestationem veritatis, non est licitum.

Quatuor causæ ob quæ suscipi bellum solet à Doctoribus recensentur. Prima est Manifestatio veritatis, dum scilicet aliqui confidunt ex victoria manifestatum iri veritatem, quod sint innocentes. Ob hanc causam duellum non licet, & est gravissimum lethale piaculum ob adiunctam superstitionem. Quia contra rectam rationem eligitur proximi percussio, vitæ periculum, & indicij usurpatio cum Dei tentatione. D. Tho. 2. 2. *ques. 95. a. 8. ad 3. Sanch. l. 2. Decal. c. 30. nu. 4. Tolet. l. 5. c. 6. nu. 32. Sylui. 2. 2. q. 41. a. 2.*

¹²⁴ Nec ob virum ostentationem.

Secunda est Virum ostentatio. Quæ quidem insufficiens est ad duellum indicendum: & qui hoc fine ad duellum prouocat, mortaliter delinquit. Quia contra rationem eligitur atrox

medium seu vitæ periculum ob vanum finem. Sanch. l. 2. *Dec. c. 39. n. 2. citans Nauarrum, & Valentiam.*

¹²⁵ Tertia est ad determinandam litem civilem, vel criminalem. Nec ob hunc finem Duellum est licitum, sed lethale crimen est. Quia non est proportionatum medium ad determinandam litem armata pugna percussiva cum vitæ periculo. Caiet. *sum. v. Duellum. Sayr. in Clau. l. 7. capit. 13. numer. 14. citans Valentiam, & Nauarrum.*

¹²⁶ Quarta est Euitatio ignominia, vel propriæ Quartæ ejus honoris defensio. Porro quamuis hæc causa Euitatio apud vulgus plurimum valere soleat, utpote ignominia, quia vilis & degeneris animi haberetur, si in eo casu quis duellum non acceptaret: apud Sapientes tamen & bonos viros hæc ratio non valet. Quia apud illos non lassatur fama seu honor, sed potius accrescit ei, qui temere non vult vitam suam & proximi periculo exponere. Vnde hoc ex capite non licet duellum gerere. De quo tamen *Sessione 2. Sermo recurret. Sanch. l. 2. Decal. c. 39. n. 9. citans Lessi, Azorij, Caietanij, Sorij, Nauarrum, Valsam, Sylui. 2. 2. q. 41. art. 2. Diana p. 5. tr. 14. resolut. 99.*

¹²⁷ Duellum igitur in duobus tantum casibus est licitum. Primus est, ad sedandos duos exercitus contrarios, pugnam duorum periculo dirimendo. Imo licitum est, duellum acceptare ad conseruandam exercitus æstimationem, aut ad debilitandas hostium vires; Secundus est quando aliquis compellitur sub vitæ periculo duellum acceptare, quilibet enim potest propriæ vitæ consulere, etiam cum inuoluntate nece. Neque proprie hoc duellum est, sed nomine tantum; proprie namque defensio est, & iniuriæ propulsio. Quia ius nature dicitur vim vi repellere. Azor. *p. 3. l. 2. c. 5. q. 3. Nauar. sum. c. 15. n. 9. Sanch. l. 2. Decal. c. 39. n. 15. & 16. Sanch. l. 2. Decal. c. 39. numer. 14.*

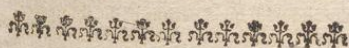
¹²⁸ Prohibitum est duellum non solum iure naturali, & diuino, sed etiam civili, & Canonico sub excommunicatione, aliisque gravissimis pœnis. Trident. *sess. 25. cap. 19.* Et alia sunt circa id Pontifici constitutiones Pij IV. Gregorij XIII. & Clementis VIII. qui prædecessorum suorum pœnas confirmarunt. Certe excommunicationis Tridentini vi non erat reservata, nouissime tamen reservata est summo Præfati per Clementem VII. qui eam extendit ad Reges, Imperatores, & alios quoscumque, qui publice, aut priuè etiam sine literis prouocatoriis, vel patris duellum commiserint. Has pœnas extendit ad Dominos locorum, Magistratus, locum tenentes, Duces militum, qui absque iusta causa non prohibent, quominus hæc fiant: aut qui post commissum crimen veniam & impunitiorem concedunt. Iisdem pœnis subiaciuntur suadentes, consulentes, comitantes, Socij, patini, spectatores ex industria. Ciuitates vero, terras, Oppida, & castra Dominorum tacite aut expresse permittentium, aut tolerantium decernit, Ecclesiastico subiecti Interdicto. Pœnarum vero harum relaxationem, sicut & absolutionem excommunicationis summo Pontifici pro tempore existenti reservata. Verum Clericus in duello pugnavit per Tridenti

Se&t.I.De Charitate Recept. Sent. 135

destrinum ipso facto excommunicatur. Per
Pium IV. priuatur Beneficiis, Dignitatibus,
Officiis Ecclesiasticis, & inhabilis ad illa in
posterum obtinenda redditur. Sayr. de censur.
l. i. c. 21. num. 21. Bullarium apud Quarantam
fol. 118. Filliuc. tr. 1. §. n. 10. & Saard. de censur. d. 31.
sect. 4. n. 48. Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 5.

In sequentibus tamen casibus existimo
præfatas pœnas locum habere. Primò qui
alium prouocat ad pugnandum, nullo statu-
to, loco, ac tempore, nò afficitur excommuni-
catione, etiam in terminis Bullæ Clementis.
Quia actio hæc non habet requisita ad Duelli
constitutionem. Secundò non incurrit excommu-
nicationem, qui ad locum duelli accessit
causa inspicendi, dummodo actus ad pugnam
proximus secutus non sit: imò ex occulto
duellum aspiciens, vel obiter transeundo.
Quia non est spectator ex industria, ac
proposito. Tertio, pœnas non incurrit
qui cum altero contendens cum armis ca-
reat, domum adit ad arma capienda, nulla
facta ad duellum pronocatione: & postmo-
dum rediens ad inimicum, certamen inter se
instituant. Quia pugna hæc potius dicitur
rixa, quam duellum, cum non sit ex condic-
to, loco ac tempore statuto. Quarto denique,
non incidit in pœnas, qui ratam habet pro-
uocationem, vel pugnam, vel aliam actionem
in Bullis Pontificiis expressam suo nomine fa-
ctam. Quia superior vult pœnam ad ratiha-
bitionem extendere, solet id exprimere: & rati-
habito non comparatur mandato in pœnis,
nisi exprimat. Filliuc. tract. 1. §. cap. 5. num. 112.
113. & 114. Bonac. tom. 3. d. 1. q. 3. pun. 8. num. 14.
Diana p. 3. tr. 6. resol. 1. Floron. de duel. c. 6. §. 2.
Naldus v. Duellum, n. 2. Lessi. l. 4. c. 4. dub. 11. n.
83. Ricci. in praxi, to. 3. ref. 42. n. 2. Reginal. lib.
2. n. 77.

Quando duellum non fuit euidenter no-
tum, non potest Parochus defunctum in illo
Ecclesiastica sepultura priuare. Quia publica
pœna infligenda non est nisi publicæ culpæ.
Quando vero esset Parochus notum, duellum
posse per sufficientes testes probari, tenetur
causam Ordinatio remittere, antequam cada-
uer sepeliatur, vt sumaria in informatione premis-
sa, sententiam ferat. Quia Parochus vt legis
huius minister debet eius obseruationem pro-
curare sicut in seculari foro ad inferiores mi-
nistros, qui ex Officio sunt deuincti, attinet
denunciare Superiorem huiusmodi legum trans-
gressiones, quando delictum posse probari no-
uit. Peregrin. de Duello q. 7. n. 3. & alij.

CAPVT XIII.

De Scandalo.

SCANDALUM est dictum, vel
factum minus rectum, præbens al-
teri ruinam occasionem. Dicitur, Di-
ctum, vel factum, quia peccata
mentalita neminem possunt scā-
dalizare, cum vt talia sint ignota. Dicitur, Mi-
Escrib. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

ius rectum, non malum, quia sepe actus ex se
bonus propter speciem mali, quam præfert,
induit scandali rationem, vnde caret debita
rectitudine. atq; adeo simpliciter est malus, vt
ait Philosophus 2. Ethic. c. 16. Dicitur. Præbens
ruinam occasionem, non causam; quia nemo alte-
rum inuitum potest ad peccatum impellere
humana enim voluntas à nulla re extrinseca
tanquam ab efficaci causa potest ad peccan-
dum induci; solum ergo potest esse occasio.
Nominem autem *Dicti*, aut *facti* intelligi omis-
sio externa debet. D. Tho. 2. 2. q. 43. artic. 1.
Sylui. ibi. Laym. l. 2. r. 3. c. 13. n. 1. Ledesm. sum.
de scandalo, tract. 4. cap. 5. Bonac. tom. 2. dub. 2.
q. 4. pun. 2. §. vni. Diana p. 5. tr. 7. resol. 1. Sanchez
lib. 1. Decalog. cap. 6. numer. 1. Azor. tom. 2. lib.
12. c. 16. q. 1.

Aliud scandalum est *Actiuum*, aliud *Passi-
uum*. Actiuum est actus attrahens ad
peccatum. Passiuum est ipsa spiritualis proxi-
mi ruina. Porro actiuum est duplex: aliud
enim per se intendit proximi ruinam, aliud
per accidens, quod non est ex industria, sed
præter intentionem; inter quæ medium est
illud, quod non quidem ex intentione
operantis, sed ex natura operis proximum ad
peccatum inuitat. Respectu operantis est per
accidens, quia præter eius intentionem: respec-
tu vero operis, est per se. quia superte natu-
ra idoneum est, vt alios trahat ad ruinam: vt
si quis in conspectu filiorum adolescentum
domi alar concubinam. Scandalum passiuum
similiter est duplex *Datum*, & *acceptum*. Da-
tum dicitur id, quod vere oritur ex actiuo
scandalo alterius, & solet etiam *Scandalum
pupillorum* vocitari. Acceptum est ruina alte-
rius non vere orta ex scandalo actiuo
operantis, sed ex propria malicia, quod alio
nomine compellatur *Pharisaorum Scandalum*.
Præterea scandalum Actiuum adhuc est du-
plex, alterum *speciale*, alterum *Generale*. Spe-
ciale est peccatum, ad quod quis alium indu-
cit, spirituale ipsius damnum intendens; Gene-
rale est peccatum, ad quod quis alterum in-
ducit seu occasionem præbet: sed non inten-
dit ruinam eius spirituale. D. Thom. 2. 2. q. 4.
43. a. 1. ad 4. & a. 3. in corp. Valq. 1. 2. d. 102. c. 4.
n. 8. Filliuc. tr. 18. nu. 210. & 215. Nauar. sum. c.
14. n. 31. & 32. Bonac. to. 2. d. 2. q. 4. pun. 2. n. 2. &
3. Diana p. 5. tr. 7. resol. 1.

Inducens, & consummans cum altero pec-
catum, duplicis peccati reus esse videtur, etiam si
ruinam spiritualem proximi non intendat. *Inducens, &
consummans*
Quia qui alium ad peccandum inducit, non
consummans cum eo peccatum, peccat placu-
lo inductionis, cum peccatum alienum indi-
centi imputetur: consummans vero simul cum
illo peccatum actionem peccaminosam exer-
cet, peccatum exequendo, vnde est proprii
peccati reus. Itaque qui alterum ad forti
peccatum inducit, simulque cum eo furtum
agit, dupliciter peccat, scilicet proprio furti
peccato, auferens rem domino inuito, & pec-
cato alieno, quatenus inducenti imputatur.
Sanch. l. 1. Decal. c. 6. n. 4. Valq. 1. 2. d. 102. c. 4. n.
8. Caiet. 2. 2. q. 43. a. 1. Valent. 10. 3. d. 3. q. 18. pun.
2. Azor. to. 2. l. 12. c. 16. q. 4. & 5.

Actiuum scandalum ex suo genere lethale
erit, quoties quis tenetur eā occasionē impe-
dire

134
Scandalum
actiuum suo
ex genere
est mortale.

M 2 dire

BAR
M. or.
VI. VII.
IV

ire abstinendo ab opere, quod est occasio, & non abstinere, siue sit expressa ruina intentione, siue abique illa. Quia omnis actus liber, qui est causa peccati, peccatum est: omnis autem, qui scandalizat, quantum in se est, causa sufficiens est, cur proximus ad peccatum trahatur, etiam illo non sequuto. Valent. 10. 3. d. 3. q. 18. pun. 1. Sanchez. l. 1. De cal. c. 6. n. 9. Tanner. 10. 3. d. 1. q. 6. dub. 8. n. 96.

135 Non tamen semper est mortale, etiam si proximi ruina intendatur. Quia si ruina intenta venialis sit, erit solum veniale illud ad eam inducere: tunc enim leue proximi damnum desideratur. D. Thom. 2. 2. quaest. 43. a. 4. Sylui. ibi. Azor tom. 2. l. 1. 12. capit. 16. quaest. 7.

136 Quando scandalum generale est regulariter loquendo, si dictum, vel factum est mortale, etiam scandalum mortale erit. Similiter si opus de se malum non sit, sed mali habeat speciem, & aduertatur, fore proximo grauis ruinae occasionem, vel fuit grauis culpa illud non aduertere: scandalum lethale erit. Dixi, Regulariter loquendo, nam plures coram aliis peccantes à crimine scandalii excusantur, vel quia videntes ita sunt in bono stabiles vt nullatenus peccatis aspectatis ad peccandum moueri censeantur: vel ita prauis moribus sunt imbuti, vt peccatum aliorum nihil illos immutet, nec inde argumentum sumant ad liberius vitis vacandum, vel ita ad delinquendum faciles sint, vt illud crimen moralis eorum inductio non censeatur. Filliuc. tractat. 28. numer. 228. Sanchez libro primo Decalog. cap. 6. numer. 10. Salas tomo primo in 1. 2. tract. 7. dubio tertio sect. 4. numer. 84. Sanci. in select. dub. 46. numer. 11. Diana part. 5. tractat. 7. resol. 3.

137 In multis casibus quis censetur peccato alterius cooperari, seu alterum ad peccandum inducere, vel causam actui scandalii existeri. Primus est, quando aliqua gerit, quae de se alii licent, & inducunt ad peccatum; verbi gratia, inuitando ad furtum, homicidium, fornicationem: & haec est vera cooperatio. Quia actiones hae sunt, sua ex natura, prauas. Secundus, quando aliquid ex se indifferens gerit ea intentione, vt alter delinquat: verbi gratia, si arma vendat, vt emptor aliquem iniuste occidat. Quia cum finis hic malus sit, actionem malam efficit. Qui vero aliquid agit indifferens, ignorans, alterum abuturum, non dicitur cooperari. Quia praestans opus indifferens, non debet presumere proximum inde arrepturum occasionem delinquendi. Tertius, quando absque iusta & sufficiens causa facit opus indifferens, quo credit alios abuturos ad peccatum. Quia quilibet cauere tenetur, quantum potest absque graui suo detrimento, proximi peccatum: aliter enim faciendo, censetur, illud indireccte velle, cum in moralibus perinde sit, non praecauere malum, ac illud positue velle. Qui vero agit aliquid ex se indifferens, iusta intercedente causa, non peccat. Quia non censetur velle alterius peccatum, sed solum permittere. Iusta autem causa gerendi aliquid indifferens, quo quis credit, alterum abuturum, non solum est graue damnum, quod

ipse pateretur ab huiusmodi opere abstinendo: verum etiam alia quauis, quae prudentis iudicio iusta censeatur. Valent. 2. 2. dub. 5. quae. 21. pun. 4. Sanchez. libr. 1. Decal. capit. 7. num. 8. 9. 10. 11. Lessli. l. 2. c. 13. dub. 3. n. 31. Sylui. 2. 2. qu. 43. a. 4. quae. 2. concl. 1. 2. & 3. Laym. l. 2. tr. 3. c. 13. m. 4. & 5.

Peccat similiter scandalii piccolo, qui facit, vel petit aliquid ab eo, qui paratus erat ad illud agendum, siue ad peccandum. Verum si opus indifferens petat, quod remote tantum se habeat ad peccatum, tunc operans posset à peccato saltem mortali excusari. Quia haec est leuis cooperatio. Vnde vendens ornamenta, fucos, &c. quibus mulier iam parata abutetur, potest excusari à lethali, si ipso non vendente, alter venderet. Sanchez libr. 1. Decalog. cap. 7. numer. 16. Diana part. 5. tract. 7. resol. 38.

Excusari possunt caupones, & tabernarii cenam, vel ientaculum matutinum, aut pomeridianum parantes ieiunare nolenti, qui alios cibos inuenirent, ipsis cenam, vel ientaculum non parantibus. Nauar. sum. cap. 20. num. 16. & cap. 21. num. 25. Lessli. l. 4. c. 2. m. 24. Bonac. de peccatis d. 2. quae. 4. pun. 2. §. vnic. num. 37.

Excusantur famuli parantes mensam, aut mensam inferientes, coquentes cibos &c. Quia hi non concnrununt ad comestionem illam, vt est fractio ieiunij, sed vt est quid deserviens ad refectonem, quod non est intrinsece malum, sed indifferens. S. a. verb. Peccatum, num. 9. Sanchez libr. 1. Decalog. c. 7. nu. 24. Nauar. sum. c. 20. num. 16. Azor. 10. 2. l. 1. c. vlt. quaest. 8.

Minime à peccato excusatur, qui petit opus, quod sine peccato fieri non potest: & quod alter non fecisset, quamuis animo paratus esset, ad illud faciendum. Quia hoc est directè alterum ad peccandum inducere. Neque refert, quod sit paratus. Quia ad executionem non veniret, nisi tu eius causam, seu occasionem exhiberes. Vnde nullo modo licet inducere aliquem ad iurandum per falsos Deos, vel ad dandū mutuum sub vluris: quamuis ex causa liceat tale iuramentum petere, & eiusmodi mutuum recipere: puta, quando petens iis indiget, vel ad dissolutionem maleficij per aliud maleficium. Quia talis petitio ad amicitiam cum dæmone pertinet. D. Tho. 1. 2. quaest. 78. artic. 4. Sylui. ibi. Layman. lib. 2. tract. 3. capit. 13. num. 3. Nauar. sum. cap. 17. numer. 262. Suar. in 3. part. 10. 3. dub. 18. sect. 1.

Nullum peccatum aliquando erit petere ab alio aliquid, si quod petitur possit absque peccato praestari: quamuis scias, alterum non sine peccato esse praestitutum. Vnde à Ministro quantumvis malo, licet petere, ac recipere Sacramenta: imo & ipsum ad ea administranda inducere, quamdiu toleratur ab Ecclesia, & ei ex officio incumbit illa tibi ministrare. Quia petes vteris tuo iure, & re bonam postulas, quā alter potest, & debet bene exequi. Scio, ex charitate permittendū illum esse, quem nolcis à peccato non recessurū si æque cōmode possis Sacramentū recipere ab eo, qui sine peccato ministrabit. Præterea quādo adeit rationabilis causa petendi, licet Sacramenta potest

Secl. I. De Charitate, Recept. Sent. 137

petere à malo Ministro tolerato, cui non incumbit ex officio illa ministrare, si ipse ad ministrandum paratus sit. Quia id non est peccato Ministri cooperari, aut ipsum ad peccandum inducere, cum ille iam se offerat ad illud peccatum committendum. cap. *Seisitanilus* 11. q. 8. d. Tho. p. 3. q. 64. a. 6. ad 2. Petr. Ledes. de Sacram. in gen. c. 6. dub. 11. concl. 9. non. Valent. 10. d. 4. q. 5. p. 1. 3. Azor. 10. d. 12. c. 17. q. 7. Diana p. 3. tr. 4. resol. 59

143 Licet pecuniam petere sub usura ab eo, qui paratus est dare. Quia hoc non est aliud, quàm peccato alterius uti ad bonum: quod non est illicitum, quando adesse causa: puta tunc necesse, si uti providere, vel aliene succurrere: aut aliud opus pium agere: etiam ad aliquem ludum publicum, à quo non potest quis nisi indecore abesse: vel ad mercatorem honeste exercendam. D. Thom. 2. 2. question. 78. artic. 4. Petr. Ledes. de usur. capit. 33. concl. 29

144 Licet ab Ethnico iuramentum exigere, licet ab quem scis, per falsos Deos iuraturum, si necessitate cogaris. Quia hoc non est, cooperari illius piaculo, sed iusta ex causa illo, in propriam uti utilitatem: cum petatur iuramentum quod licite praestari potest ab illo per Deum verum, & ex sua malitia male praestat. Quare et iuramenti petitio tantum est offerre materiam ex se licitam, qua alter ex propria malitia ad peccandum abutitur. D. Thom. 2. 2. q. 98. artic. 4. ad 4. Conar. Cap. Quamvis p. 1. Paragraph. 1. numer. 20. Reginal. libr. 18. numer. 20. Filliuc. tract. 25. numer. 339. Bonacin. tom. 2. d. 4. q. 1. punct. 11. numer. 2.

145 Excusantur famuli comitantes herum, dum ad meretricem accedunt, si ab huiusmodi comitatu desisterent absque gravi detrimento nequeant. Imo & conducens concubinam ad heri domum, modo nullum eius internuncium ei deferant, sed eam solum comitentur. Quia tunc cum conventum sit inter herum & illam, & ipsa heri veniat in domum, eam in tali casu comitari, non secus est ac si heri famulus ab eunt ad meretricem comitaretur. Attamen si non esset simplex comitatus, sed active eorum, si physico famuli concubinam deferrent, ut in eorum, fellam non sufficeret, ad eos excusandos à lethali communis ratio famulatus. Quia hoc accedit proxime ministerium ad peccatum: & ideo damnum notabile famuli exigitur, ut id ei sit licitum: puta, si dominus è domo illum expelleret, & expulsi mendicare, vel penuriam pati cogerentur. Unde virgente tali occasione, famulo liceret concubinam adducere, signare locum, ubi ad sit dicere ei, Dominus meus dicit, ut eum hac nocte expectes, Domino ascendere volenti per fenestram, pedem sustinere, aut admovere scalam. Quia hæc obsequia licet sint valde peccato coniuncta, non tamen sunt secundum se, ac sua pie natura peccata: & ideo seungi à peccato per finem diversum possunt. Sanchez libr. 1. Decal. c. 7. n. 25. & 26. Navar. lib. 3. consil. de peccat. conf. 16. Manu. 10. i. sum. c. 204. nu. 3. Azor. 10. d. 12. c. 17. q. 8. S. a. v. Peccatum, nu. 9. Bonac. de matr. q. 4. p. 1. 4. n. 6. Diana p. 3. tr. 5. resol. 36. & 37. resol. 46.

Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. 1.

Excusantur à lethali locantes domum meretrici etiam nulla alia iusta, & virginti causa excusante. Quia domus locatio nimis est à peccatore mota, cum non sit illius materia, neque occasio. Idem de vinctario dixerim. Nam cum duo hæc hominum genera in Republica permittantur, potest quibus eis domos locare, alia necessaria vendere absque intentione, aut cooperatione peccati. Profecto si ex loci circumstantia, ratione situs, esset specialis aptitudo ad ea patranda peccata alias non committenda: vel vicina meretricis domum conducentis plurimum feminis honestis vicinis noceret: tum quis teneretur meretrici, vel usurario domum non locare, nisi aliqua iusta causa locantem excusaret: hæc autem erit, si commode aliis eam locare non valeat. Valsq. de scand. q. 43. a. 6. dub. 5. num. 38. Sylui. 2. 2. q. 77. a. 4. q. 1. 1. concl. 5. Sanchez. 1. Decal. c. 7. nu. 20. Valent. 2. 2. d. 5. q. 2. 1. p. 4. Salon. 2. 2. q. 77. a. 4. contr. 6. Diana p. 5. tr. 7. resol. 26.

Excusatur puella, quæ se adolescenti conspiciendam præbet, à quo scit, se turpiter adamari, modo hoc faciat ex aliqua necessitate, vel utilitate, aut ne sese libertate prioret, vel iure exundi domo, vel ad ostium domus standi, per fenestram ve inspicendi. Quia etiam si occasione præbeat adolescenti ad illam concupiscendam: tamen huiusmodi occasio potius ex ipsius adolescentis malitia provenit: unde est occasio ab ipso accepta, & non à puella data, quæ in re suo vitur. Attamen si puella data opera abique vili necessitate se conspici adolescentis obiceret, sed quadam vanitate ducta & turpis illius amoris conscia, etsi illam non intenderet: tunc à lethali eam non excusarem. Quia tenetur spiritali proximi salutem consulere, nisi ex iusta causa excusetur. Caiet. 2. 2. q. 154. a. 4. & q. 169. a. 2. Bonacin. de matrim. question. 4. punct. 9. numer. 17. & tom. 2. dub. 1. question. 4. punct. 2. num. 25. Parag. vnic. Sanchez libr. 1. Decal. capit. 6. num. 16. & 17. Navar. summ. capit. 23. n. 18. & 19. & capit. 14. num. 50.

Excusantur parentes vel heri, qui filiis, vel famulis non auferunt furandi occasionem, ut aut heri. de ipsorum fidelitatis experimentum capiant, ipsosque in futurum à furto patrando auerant. Quia non gerunt, petuntve actionem aliquam intrinsece malam: sed iusta de causa negativè se habent, ob maius bonum furta permittens. Non liceret tamen offerre filiis, vel famulis furandi occasionem. Sicut nec maritus potest cum vxore peccare, ut amasio ipsam ad adulterium sollicitanti consensum fide præbeat, ut amasius deprehendatur, & percutiatur. Quia hæc sunt intrinsece mala, & ad peccatum cooperatio. Sanchez de matr. libr. 10. capit. 12. numer. 51. & 53. S. a. verb. Peccatum 5. numero 7. Sanci. in select. dub. 35. numer. 12. Molin. tom. primo tract. 3. d. 99. numer. 18. Navarra libr. 3. de rest. capit. 4. num. 127.

Non est licitum communiter depingere amasium concubinæ imaginem: si putetur Haud licet amasium ea ad libidinem usum. Quia communiter huiusmodi picture traditio homini sic pingere conperdito est quasi datio gladij, occidere concubinam parato. Communiter, dixi, quia non est id genus.

M. 3. adeo

146 Et locantes domum meretrici vel usurario.

147 Et puella, quæ adolescenti conspiciendam præbet, à quo scit se turpiter adamari.

148 Et parentes aut heri.

149

adeo intrinsecè malum, quin aliquando liceat. Imo cum hæc actio de seindistincta sit, & bono vsui valeat deferuire, ac proinde ex aliqua graui causa honestari: lethale erit, huiusmodi imagines depingere ex metu mortis, vel uoluntatis. Verum amissio lucri ex abstinentia à tali pictura causa grauis minime erit. Azor. *tom. 2. 2. d. 2. q. 6. dub. 9. Valent. 10. 3. d. 3. q. 18. punct. 4. Suar. de Charit. d. 10. sect. 3. n. 9. Nauar. sum. c. 14. num. 33.*

150
Peccantes publice tenentur scandalum manifestare ob periculum, cui se exponunt, ruinæ proximi. Nec satis est, fateri, se dicto, vel facto alterum scandalum fuisse, sed speciem peccati, ad quam incitauit, fateri debet. Imo quantum fieri poterit, numerus personarum exprimens est, quibus data est ruinæ occasio, etiam si vnica vice, & vnico peccato coram eis perpetrato detur. Quia sicut explicitè inducere multos ad peccandum, auger peccatorum numerum in confessione necessario exprimens: ita prauo exemplo inducere. Fillius tract. 18. num. 226. Sanchez libro primo Decalog. capit. 7. numer. 40. Layman. libro primo tract. 2. cap. 10. numer. 3. Diana p. 5. tractat. 7. resol. 3. & p. 6. tract. 6. resol. 33. Sylui. 2. 2. question. 43. artic. 3. concl. 2.

151
Nullum peccatum est patrandum, ad vitandum scandalum proximi. Quia nullum peccatum etiam veniale in bonum aliquem finem dirigi potest: habet enim malitiam quandam respectu finis infinitam adeo, ut à nulla finis bonitate valeat exauriri: verbi gratia, men-

riti ad totam aliquam Prouinciā seruandam. Et quia quilibet debet se ipsum magis diligere, quam alterum quod non faceret, si veller potius Deum offendere, quam ut proximus offendas, permittere. D. Thom. 2. 2. question. 43. art. 7. Laym. lib. 2. r. 3. c. 13. nu. 8. & 9. Becanus 2. 2. tom. 1. cap. 17. quest. 5. n. 2 & 9. 6. Tanner. 2. 2. d. 2. q. 6. dub. 9. Valent. 10. 3. d. 3. q. 18. punct. 4. Suar. de Charit. d. 10. sect. 3. n. 9. Nauar. sum. c. 14. num. 33.

Ad scandalum infirmorum vitandum oportet facere, vel omittere quiddam sine peccato fieri, vel omiti possit. Quia præceptum charitatis vult proximo in necessitate spirituali constituto succurri, quantum commodè fieri potest: At qui ex infirmitate, vel ignorantia per nostrum factum incursum est peccatum in magno salutis versatur discrimine. Ergo. Hoc tamen intelligo, quando scandalum pusillorum aliter vitari non potest. Nam infirmi, & ignorantis debent doceri, eisque reddi sufficiens ratio facti: quod si non acquieuerint, ac post redditam rationem, adhuc duxer scandalum, iam ad scandalum Phariseorum ex eorum malitia transit. Doctores citati.

Ad vitandum denique Phariseorum scandalum, nil necessum est facere aut omittere cum spirituali, aut temporali detrimento. Quia qui ex malitia scandalizatur, non est in ea necessitate spiritus constitutus, ut debeat cum alterius notabili detrimento adiuari. Vnde opera consilij ob huiusmodi scandalum non sunt dimittenda. D. Tho. 2. 2. q. 43. a. 7. & 8.

SECTIO SECVNDA

De Charitate, Dubia.

CAPVT XVI.

Circa Charitatis præceptum erga Deum.

DVBIVM I.

An sit speciale præceptum de aliquo actu interno Charitatis, quo Deum quis aliquando amet?

PECIALE præceptum de diligendo Deum latum esse, tenent cum D. Thoma omnes eius expofitores. Valent. 2. 2. d. 3. q. 19. punct. 1. Lorca sect. 3. d. 47. Torres d. 97. 1. 2. Decalog. 3. 5. num. 1. Bonac. d. 3. q. 4. punct. 1.

152
De scandalis infirmorum vitando.

Quia Deut. 6. dicitur, diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo. &c. Et quia si de fide, & spe datur speciale præceptum (ut vidimus) quomodo negandum id esset Charitati, quæ nos Deo perfectius vnit. Verum hæc solummodo probare videntur dari præceptum de habenda Charitate, utpote ad salutem omnino necessaria, at non probant dari speciale præceptum de aliquo actu amoris interno. Quæserim igitur, num sit speciale præceptum de aliquo actu interno Charitatis, quo Deum quis aliquando amet?

Non est præceptum speciale. Quia in Decalogo non continetur huiusmodi præceptum. Non ergo signum est præceptum charitatis non speciale esse aliquod speciale præceptum aliquo speciali tempore implendum, sed generale omnium præceptorum, sicuti præceptum de proximi dilectione, quod Christus Dominus dixit secundum præceptum esse, non est præceptum speciale, sed in Decalogi præceptis continetur. Porro in his duobus præceptis vniuersa lex pendet. Sic Valquez tom. de panis. question. 90. articulo. 1. dub. 4. nu. 40. Molin. p. 9. 63. art. 2. & 3. d. 1. membr. 2. Iansen concord. Enang. 2. 81. Maldonat,

Est speciale præceptum. Quia *Marth. 22.*
docet Christus Dominus, esse maximum, & ac
primum mandatum, quod dici non posset, si
non esset à reliquis distinctum, & illorum
principium, & radix. Certe Deus est obiectum
summo dignum amore, tum ob perfectiones,
quas in se habet: tum ob beneficia, quæ homi-
nibus confert: ergo decebat naturæ humanæ
imperare, ut obiectum tantum speciali aliquo
amoris actu persequeretur. Ita D. Thom. &
alij. num. 5. citati Castro Palao tom. 1. tr. 6. d. 1.
punct. 2. num. 3.

157.
Hec long-
irregular

D V B I V M II.

An hoc speciale præceptum Charitatis sit
partim de dilectione naturali, partim de
supernaturali?

158
Est partim
de dilectio
ne superna
turali.

15
Non est.

Cum his opinor, iudicans, non obflare, præ-
cepti dilectionem, quæ ex fide supernaturali
originetur, quæ ad salutem sit necessaria. Quia
nobis præcipitur directe, sed indirectè. Nô enim
præcipi nobis potest directe præstare, quod
nullo modo cognoscimus: At nos non cognos-
cimus supernaturali cognitione insigniri: Ergo
non potest nobis directè præcipi amor ex su-
pernaturali cognitione procedens.

D V B I V M III.

*An praeceptum affirmativum dilectionis
obliget cum primum quis usum rationis
assequitur?*

161
Obligat
quidem

162
Non obliu
gat.

¹⁶³
*Eiusdem
sum miss.* Fateor, proximam rationem pro secunda sententia allatam conuincere, si sumatur instans rationis physicum: at si moraliter sumatur pro aliquibus horis, vel diebus, & si non ita conuincat, suo etiam modo efficaciam habet. Nam breui illo tempore vix possunt pueri perfecte instrui in iis, quae necessaria sunt ad huius praecepti executionem. Caterum raro vel nunquam instruuntur, quod est signum sufficiens non adesse pro illo tempore talem pueris obligationem. Admitto autem, posse aliquem cum originali peccato, & veniali tantum mori: alioque ad limbum puerorum descenditurum; illique aliqua temporaria poena confusionis orta ex dilpcentia sui ob illam maculam esse puniendum. Mecum Coninch. *disputatione 24. de Charitate dubio 8. numero 40. & 41.*

D V B I V M IV.

*An praeceptum dilectionis obliget pro fine
vitae solae?*

¹⁶⁴
*Obligat
pro solo vi-
tae fine.* Solum obligat praeceptum eliciendi Charitatis actum pro vitae fine. Quia dum viuimus, Deum, habituali dilectione prosequimur: actum autem amoris elicere oportet speciale dum morimur, & quo fortasse nostra aeterna felicitas pendet. Sic Vasquez *de poenit. quest. 86. art. 2. dub. 6. num. 11.* Et hoc speculatiue loquendo indicat esse verius Sancius *in select. d. 1. num. 11.*

¹⁶⁵
*Non obli-
gat pro solo
vitae fine.* Non obligat pro solo vitae fine hoc praeceptum, si pro aliquo tempore obligat. Quia hoc praeceptum imponitur ad rectam vitae institutionem, nostrasque actiones dirigendas in suum debitum finem, ad gratiam, & amicitiam cum Deo conseruandam: quae omnia potius in principio, quam in fine vitae locum habent. Ita Sanchez *lib. 2. Decalog. cap. 35. n. 8. Pal. tom. 1. tr. 6. d. 1. pun. 4. n. 4. Suar. de Char. d. 5. sect. 3. n. 1. Valentia 2. 2. d. 3. q. 19. pun. 1.*

¹⁶⁶
*Primam
sententiam
reicio.* Ego quidem iudico, primae sententiae Auctores immerito in illud solum tempus hanc reiciere obligationem. Vnde si Charitatis praeceptum obligat, pro aliquo tempore actum dilectionis elicere, aptius esse initium, mediumve vitae, quam finem.

D V B I V M V.

*Qui semel in vita huic dilectionis praecepto
satisfecit: teneturne alium actum
elicere?*

¹⁶⁷
*No tenetur
plures actus
dilectionis
elicere.* Tempus huius obligationis est indeterminatum, & vnicum tantummodo. Vnde qui semel in vita huic praecepto satisfecit, non tenetur alium actum Charitatis huiusmodi elicere. Quia cum nullum tempus Deus assignet, quo diligere debeat, sed liberum homini relinquit, ut tempore à se electo obligationem exequatur; fit, mortis tempore obligatum esse si antea obligationem non impleuit; ultra illud

enim non restat aliud eligendum. Si vero iam vel semel in vita dilectionis actum gesserit, praecepto satisfecit, nec tenebitur alium actum elicere. Sic nonnulli, quos pressis nominibus memorat. Sotus *l. 1. de nat. & gra. c. 22. vers. Dicamus ergo.*

Tenetur plane elicere plures Charitatis actus, nec praecepto satisfecit vnicum in vita, vel morte eliciendo. Quia derogat admodum amicitiae diuinae, ut semel tantum in vita ad sui exercitium obliget. Nam si alia praecepta vnicuique actui contenta non sunt, sed plures exposcuntur: hoc praeceptum omnium dignissimum, vnicuique contentum erit dilectionis actui. Ita Valent. Sanchez. S. Coninch, & alii, quos refert, ac sequitur Cast. Pal. *tom. 1. tr. 6. d. 1. pun. 4. num. 5.*

Primam sententiam communiter ab Auctoribus reprobam omnino reicio. Quia non solum derogat amicitiae Dei, ut secundae sententiae Doctores asseruere: sed quia permittit, in finem vitae hanc reici obligationem: neque ardeat, ubi exercendam esse, si quis antea decursu temporis illi aliquando satisfecit.

D V B I V M VI.

*An obligetur quisque quolibet die festi-
uo dilectionis huius actum
elicere?*

¹⁷⁰
*Obligatur
quidem.* Obligatur quidem. Quia Deus non tam honorandus est externo cultu, quam interno corpore, quam mente. Sed praecipuus cultus internus, qui Deo exhiberi potest, est dilectio super omnia: ergo haec est illo tempore praecepta. Sic Sotus *in 3. dist. 27. q. vnic. ad 3. Tabien. v. Charitas. q. 10. Angel. v. Ferie num. 41. Gabr. in 3. dist. 37. quest. vnic. art. 3. Almain. q. vnic.*

Minime obligatur. Quia non quolibet honoratio interna, quae diebus festis fieri potest, praecipitur: sed solum quae necessaria est, ut ab opere seruili abstinemus, & Missae intermissum sacrificio, solum namque haec praecepta sunt tam diuino praecepto sanctificandi festa, quam Ecclesiastico. At haec praestari possunt, ut de se constat sine dilectionis actu, & ab homine in lethali existente: ergo. Ita Sanchez *lib. 2. Decalog. cap. 35. num. 8. citans D. Thomam, Nauarrum, & alios. Suar. de Char. d. 5. sect. 3. nu. 1. Coninch. disputation. 24. dub. 3. num. 43. Bonacina disputation. 3. question. 4. de Charitate pun. 2. & secundo.*

Hanc obligationem dierum festorum communiter Doctores merito reiciunt. Nullus enim est, qui de hac omissione facta die festo se acuset. Ergo credibile non est, hanc inesse obligationem: alias Parochi tenerentur suos fideles de illa monere, & ad illius impletionem excitare, quod videmus à nullo fieri.

D V B I V M

DUBIUM VII.

An obliget Charitatis præceptum, actum dilectionis elicere, cum quis adultus Baptismum recipit?

173 Obligat plane. Quia suscipiens Baptismum, se servum Christi Domini proficitur, in eiusque obsequium promittit toto vitæ tempore perseveraturum. Decet ergo ut hoc propositum diuinæ dilectionis actu obfirmet. Sic Sotus l. 1. de nat. & gra. cap. 22. casu 1. & libr. 2. de iustit. qu. 3. art. 10. Valentia 2.2. d. 3. quæst. 19. punct. 1.

174 Non obligat. Quia ad digne suscipiendum Baptismum, sufficit attritio concepta ex metu peccati, quæ amorem Dei super omnia non includit. Ita Sanchez lib. 2. Decalog. cap. 35. nu. 9. Suar. d. 5. de Charit. sect. 3. n. 2. Coninch. d. 24. dub. 3. num. 44. Palao tom. 1. tractat. 6. d. 1. punct. 4. numer. 7.

175 Cum his opinor, sciens P. Valentiam instare, secundæ sententiæ fundamentum solum probari, amorem Dei super omnia non requiri tanquam dispositionem ad Sacramentum digne suscipiendum, bene tamen necessarium esse, ut quis rite, ac firmiter se Dei servum in Ecclesia Christi, cui se aggregat, profiteatur. Profecto neque ad hunc effectum iudicari, amorem Dei necessarium esse, etsi convenientissimum. Nam ipsius Baptismi susceptione cū attritione debita satis se servum Christi adultus ille proficitur, & firmum animum gerit nunquam ab illius obsequio recedendi. Neque opus est militi Christiano, omnia in Deum expelle referre. Sufficit, si virtualiter referat per propositum, quod habet, eius voluntati perpetuo obsequaturum.

DUBIUM VIII.

Quoties Sacra Eucharistia sumenda est, teneturne quis implere præceptum?

176 Quoties quis ad Eucharistiam sumendam accedit præceptum Charitatis instat, ut actum dilectionis exerat. Quia sic cum Deo intimitur, & fructum Sacre Communionis uberius percipit. Sic Bannes 2.2. q. 44. art. 1. dub. 1. ad 3.

177 Non instat ad hoc Charitatis præceptum. Quia ex D. Paulo, iuncto Tridentino solum habetur, debere se hominem probare ad Eucharistiam percipiendam media confessione, si peccati lethalis conscientiam habeat. Ita Sanchez lib. 2. Decalog. d. 35. num. 8. Azor. tom. 1. l. 9. cap. 4. qu. 1.

178 Existimo obligationem huiusmodi sine fundamento, docti Bannes venia, esse appositam. Nulli enim affirmatum est, si scripturam, & Concilia evolvat per dilectionem actualem esse probandum peccato mortali carentem, ad

DUBIUM IX.

An obliget Charitatis præceptum, cum quis aliquod egregium opus, difficile quidem, est aggressurus?

Obligat quidem, cum Martyrium fidelis est aggressurus, vel alium egregium opus difficile plane inire curat. Quia oportet tunc animum ad difficultates superandas Dei amore obfirmare. Sic Valent. 2.2. d. 3. q. 19. punct. 1. citans Sotum.

Minime tunc obligat Charitatis præceptum. Quia oratione, aliisque virtutis actibus potest sese fidelis communitare, nec necessarium est ad dilectionem Dei super omnia recurrere. Ita Suar. d. 5. de Char. sect. 3. n. 2. Castro Palao tom. 1. tract. 6. d. 1. punct. 4. num. 9. Coninch. d. 24. du. 3. num. 45.

Profecto eliciendi tunc dilectionis Dei actus convenientiam agnosco, obligationem autem improbo. Quia fundamento nititur, cum oratio fervens, ac Sacramentorum usus sit firmissimum cordis fidelis stabilimentum, ad difficultia quæque superanda.

DUBIUM X.

An debeas dilectionis Dei super omnia actum gerere, cum magnum à Deo accipis beneficium?

Debes profecto. Quia expedit redamare eū qui te magno beneficio donans te amare significat. Sic Sotus l. 2. de iust. q. 3. a. 10. Valent. 2.2. d. 5. q. 19. punct. 1. casu 4. Tolet. l. 4. sum. cap. 9. num. 10.

Non debes necessario. Quia ex beneficii receptione solum iure nature ad gratias exhibendas poteris obligari. Ita Sanchez l. 2. Decalog. d. 35. n. 9. Suar. de Char. d. 5. sect. 3. n. 2. Coninch. d. 24. dub. 3. n. 45. & alij.

Cum his opinor. Nam primam sententiam firmo fundamento carere iudico. Acceptio enim beneficii solum exigit (vix dixi) gratiarum actionem: & hanc non immediate post beneficium acceptum; potest namque gratiarum actio absque lethali aliquandiu differri.

DUBIUM XI.

An præceptum Charitatis obliget, quoties quis blasphemantes exaudit?

Obligat plane. Quia blasphemia Deo gravis inferitur iniuria, quæ quidem medio dile

SECT. II. De Charitate, Dubia. 143

quod Sacramentum teneris peccatum ab animo expellere, ut digne ministres verbi gratia, Baptismum, aut Pœnitentiam: quod nisi media attritione cum Sacramento Pœnitentiæ, vel contritione, quæ amorem Dei super omnia includit, fieri non potest. Si igitur tunc hæc media omittas assumere, & Sacramenta ministres non aduersus Charitatem, sed aduersus Religionem delinques; quia ex Religione obligatio dilectionis actum eliciendi, ortum habebat, casu quo Pœnitentiæ Sacramentum non recipiebas. Porro de hac obligatione non est sermo, sed de illa, quæ per se, & ex vi Charitatis oritur. Hæc ergo obligatione existimo, quælibet ad altum teneri non singulis annis, sed aliquoties in vita, ita ut non multo tempore hoc exercitium differatur. Signare autem tempus hoc fieri non potest, sed prudentis arbitrio est mensurandum. Reputarem vero trium annorum dilationem grauem esse. Nam qui tanto tempore diuinam bonitatem non reclamant, eam contemnere videtur, & in periculo eam offendendi, & humanis rebus postponendi constitui. Mecum Coninch. disp. 24. dubio 3. num. 53. Suarius de Charitate. d. 5. sect. 3. num. 4. Monerim tamen, raro quemlibet fidelem, nisi deprauatus sit moribus, huius peccati reum existere; quia sæpe conatur contritione, se ad absolutionem disponere, sæpeque beneficia diuina, & summam bonitatem confiderat quibus ad effectum debitum amicitiae excitatur.

CAPVT XV.

Circa præceptum Charitatis erga proximum.

DVBIVM XV.

Obligamur ne ad aliquem amorem internum erga proximum ex Charitate procedentem?

197 **RESPONDO**, nos obligatos esse ex Charitate proximum sicut nos ipsos diligere. *Matth. 22. Diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Vbi particula sicut non qualitatem, sed similitudinem denotat, quod frequens est in Scriptura *Ioann. 13. & 15.* Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicem, sicut dilexi vos. *D. Thom. 2. 2. quæst. 44. art. 7. Athan. serm. 4. contra Arrian.* Quæsierim vero, num obligemur ad aliquem amorem internum erga proximum ex Charitate procedentem?

198 Obligamur quidem. Quia Dominus eodem modo de præcepto dilectionis proximi locutus est, ac de præcepto dilectionis Dei. *Matth. 22. Diliges Dominum Deum tuum, &c. Hoc est maximum, & primum mandatum.* Mox subiungit, *Secundum autem simile est huic, Diliges pro-*

ximum tuum sicut te ipsum. Sed præceptum dilectionis Dei obligat ad actum internum: ergo & præceptum dilectionis proximi ad actum internum obligabit. Sic nonnulli Euangelij Expositores.

Non obligamur. Quia ex Charitate solum tenemur diligere Deum, vel proximum, quatenus talis dilectio illorum cedit in bonum: at actus internus dilectionis in proximum in bonum proximi non cedit cum illi incognitus sit: cedit autem in honorem Dei, cui omnia patent: ergo respectu Dei tenemur amorem internum gerere, & respectu proximi solum quatenus est necessarius ad vitandum odium, vel ad opera misericordiae, & beneuolentiae signa illi debita exhibenda. Ita Scot. in 3. dist. 30. q. 1. *Quantum ad hoc. D. Thom. 2. 2. quæst. 25. ar. 8. in corp. Lorca 2. 2. session. 3. disp. 58. numero 10. Suarius de Charitate, disp. 5. sect. 4. num. 4. Coninch. d. 24. dub. 4. concl. 1. & 2. numer. 66. & 67. & alij.*

Profecto primæ sententiæ ratio omnino conuincit, obligatos nos esse proximum amare, illiusque bonum expetere: sed huic obligationi crediderim fieri satis amore ipsius Dei, qui saltem virtualiter est amor proximi iuxta illud 1. *Ioann. 4. Hoc mandatum habemus à Deo, ut qui diligunt Deum, diligant, & fratrem suum.* Nam qui Deo placere in omnibus intendit, eiusque exequi voluntatem, necessario salutem proximi velle debet, illamque procurare, prout nouerit Deo placere. Amare autem proximum amore interno distincto ab amore ipsius Dei, non obligamur, nisi forte fuerit aliquando necessarius ad aliqua debita opera exhibenda.

DVBIVM XVI.

Si proximus offensus ultra humilem veniam petitionem veniam iniuriæ tibi illata satisfactionem offerat sufficientem: vel iniuriæ talis sit conditionis, ut nequeat reparari, uti in nece filij, cui parentis contingit: poterisne actionem iniuriæ coram Iudice persequi?

199 **CERTUM** est ex fide te obligatum esse tam iure naturæ, quam diuino peccatores, & inimicos diligere. Quia sunt vere proximi ad Dei imaginem creati, & supernaturalium capaces honorum, ob quæ digni amore oblectantur. Ex hac obligatione inferitur, te non posse peccatori, aut inimico velle malum aliquod, quia malum illius est. Quia hoc intrinsece malum est, & nulla ratione valet honestari. Et obligatum esse iniurias remittere toto ex corde, etiam si offensus non petat, hoc est, obligari à volitione vindictæ abstinere, quia malum iniuriantis est: imo te ita cum inimico portare, ut neque ipsi, neque aliis præbeas suspicandi fundamentum, te adhuc fovere inimicitias: Quia ex obligatione Charitatis teneris nemini scandalum excitare. Vnde non licet inimicum, quia inimicus est ab oratione, auxilio, beneficio

199
Non obli-
gamur.

200
Auctoris
resolutio.

201
Nonnulla
suppono.

neficio excludere. Et salutantem refutare, si inimicitiae publicae sint, & antea refutare solitus fueris. Et ei veniam petenti aliqua exhibere signa, quae significes, eum in amicitiam recipere. Quia omisso talis signi in ea occasione odij existeret documentum. Profecto in hac amicitiae significatione non comprehenditur satisfactionis debita pro iniuria remissionem. Quia non obstante petitione veniae poterit offensor satisfactionem debitam coram Iudice petere. Quia petit quod sibi debetur, & quod Iudex tenetur facere. Certa haec. Dubito autem, num possis coram Iudice actionem iniuriae prosequi, si offensor ultra humilem veniae petitionem iniuriae tibi illatae sufficientem satisfactionem offerat, vel iniuria talis sit conditionis, ut reparari nequeat, ut in filij, aut parentis nece contingit?

202 Non poteris. Quia Cap. Si quis constitutus, distinct. 90. Fabianus Papa dicit: Si quis, ob iniuriam acceptam graviter contristatus est, & satisfactionem oblatam noluerit admittere, gravissimis poenis ad id est compellendus. Et quia videris ex affectu vindictae in actione illa, post satisfactionem oblatam persistere. Sic Beza parte prima summa casu decimo. Azorius parte tertia, libro duodecimo, capite decimo tertio, questione septima, inclinatur Sylvest. v. Charitatis, questio. 9.

203 Poteris sane. Quia Iudices sunt constituti à Republica, ut delinquentes puniant, & offensas satisfactionem exhibeant: ergo offensus hanc punitionem postulans, hanc satisfactionem exquirens, non petit aliquid illicitum, sed potius quod iustitiae vindictae est conforme. Ergo huiusmodi petitio non debet in signum vindictae reputari. Ita Suarius de Charitate disputatione quinta, sectione quinta sine. Coninch. disputatione vigesima quarta, dubio sexto, numero 103. Lorca 2. 2. sectione tertia, disputatione vigesima quinta, numero tertio. Bonacina disputatione 3. questione 4. de Charitate puncto tertio, numero quinto. Sancius in select. d. 2. numero 11.

204 Iudico, primam sententiam regulariter consulendam esse. Quia rarus est, qui ex amore iustitiae, & non ex vindictae affectu punitionem iniuriantis petat. Attamen si protestetur, non ex affectu vindictae, sed iustitiae accusationem instituire, & punitionem iniuriantis petere: urgendus quis non est, ut desistat, neque ob id est absolutio deneganda. Addiderim cum Sancio, non solum tibi esse licitum, coram Iudice vindictam iniuriantis petere, hoc est, debitam punitionem: sed etiam à Deo, dummodo in petitione vindictae ultra meritum culpae non excedas. Quia petis quoddam virtutis opus scilicet delinquentis punitionem factam ab eo, qui potestatem exerit puniendi. Porro Cap. Si quis constitutus, solum probat, graviter compellendum esse eum, qui satisfactionem iniuriantis non vult admittere, ut odium deponat. Sic explicat Valentia 2. 2. disputatione tertia, questione secunda, puncto secundo, circa finem.

DVBIUM XVII.

An peccet quis contra Charitatem, si constitutus in aequali necessitate bonorum, quae ex obligatione conservare debet, ut vita, & corporis: cedat sui conservationi, ut vita, & corpus proximi conservetur?

Scio, pro bono Reipublicae debere quemlibet fortunae bona, imo & vitam expendere. Scio, non teneri in aequali sua, & alterius necessitate alium sibi praeferre. Scio, in bonis fortunae posse praeferre sibi proximum. Dubito vero, an peccet contra Charitatem, si constitutus in aequali necessitate bonorum, quae ex obligatione conservare debet, verbi gratia, vitae, & corporis: cedat sui conservationi, ut vita, & corpus proximi conservetur?

Peccat quidem. Quia Charitas obligat propriam, & alienam vitam conservare, & ceteris paribus prius obligat propriam, deinde alienam. Quia propria vita magis est cuque coniuncta. Ergo contra Charitatis obligationem praecedat, qui hunc ordinem pervertit: ergo peccat. Sic Diu Thom. 2. 2. questione vigesima sexta, articulo quarto, Paludanus in quart. distinctione decima quinta, questione tertia, articulo secundo, conclusionem tertia. Gabriel. ibidem distinctione decima sexta, questione quarta, articulo secundo, conclusionem prima, & Diu. Augustin. l. de mend. c. cap. 6. ait: Si quis exponat vitam corporalem propriam pro vita corporali alterius, iam non diligit proximum sicut se ipsum, sed plusquam se ipsum; quod sane doctrina regulam excedit.

Minime peccat, sed potius opus gerit laudabile. Quia non tenetur quis propriam vitam ita conservare, quin possit eam periculo ob aliquid honestum finem exponere: Sed conservare vitam proximi est finis honestus, & proprius virtutis Charitatis, & fortitudinis: ergo non peccat, si ob hunc finem vitam propriam exponat. Sic Lessius lib. 2. cap. 9. dub. 6. numer. 2. Coninch. disputation. 25. dubio 6. numer. 81. citans alios.

Ego quidem vni, & alteri sententiae adhaereo verum utique continenti. Prima enim procedit, quoties nulla specialis ratio adest vitam propriam exponendi, nisi alienae conservatio, ut contingit, cum illam quis exponit non pro amico, nec benefactore, nec Reipublicae necessario: sed pro extraneo. Secunda vero procedit, cum aliqua specialis intercedit ratio, scilicet ostendere amico debitum officium, gratificari illi beneficia, alicui vilitati communi providere. Quia tunc non amat proximum quis plusquam se, sed opus virtutis praeter vitam diligit. Huius mentis inuenio esse Suarium d. 9. de Ch. sect. 3. n. 7. & Valentiam 2. 2. d. 3. qu. 4. concl. 3. Et hic dicendi modus Ferdinando à Castro rem. 1. tract. 6. d. 1. punct. 8. num. 5. & mihi probabilior apparet.

D V B I V M XVIII.

Teneturne quis unum proximum præ alio diligere?

¹⁰⁹ *N*on tenetur. Quia Divus Augustinus l. 1. ¹⁰⁹ *de Doctr. Christ. cap. 18. facit: Omnes homines æque diligendi sunt, sed cum omnibus prodesse non possis huiusmodi consilium est, qui pro locorum, vel temporum, vel quorumlibet rerum opportunitatibus restrictus tibi quasi quadam sorte iunguntur. Vbi distinguit Doctor eximius dilectionem à beneficentia, & in dilectione affirmat omnes debere esse æquales, sicut in beneficentia. Quod clarius dicit ad cap. 6. Galat. Operamur bonum ad omnes, maxime ad domesticos fidei. Omnibus, (inquit,) pari dilectione vita optanda est: etsi non omnibus eadem possint exhiberi dilectionis officia. Sic Augustinus.*

¹¹⁰ *Tenetur quidem aliquando unum præ alio diligere. Quia unus præ alio sibi, & Deo coniunctior est. Quod non solum intelligendum est de dilectione in effectu, id est, in exteriori beneficentia: sed etiam in affectu. Ita D. Thom. 2. 2. q. 26. art. 6. Valen. 2. 2. disp. 3. q. 4. punct. 4. Torres disputat. 76. Suarius de fide, disput. 9. section. 4. a. numer. 2. Coninch. disput. 25. dubio 8. numer. 112. Bonacina disput. 3. q. 4. de Charitate punct. 5.*

¹¹¹ *Hanc sententiam certam omnino esse iudico. Quia in effectu non potest aliquem quis præ alio diligere, quin simul in affectu illum præ alio diligat. Diligere enim in effectu unum præ alio est conferre illi bonum aliquod, altero omisso. Haud aliter in affectu unum præ alio diligere est, velle conferre illi bonum, omisso altero. Ergo impossibile est, te posse, & teneri unum proximum præ alio in effectu diligere, quin simul in affectu tenearis. Nec obstat Augustinus. Omnes enim ex parte nostra sunt æqualiter diligendi, quia omnibus debemus velle æque benefacere, si omnibus possimus. At casu, quo omnibus non possumus prodesse, tenemur coniunctiorem minus coniuncto præferre, & hoc velle.*

D V B I V M XIX.

An coniunctio spiritualis sit naturali præferenda in spiritualibus?

¹¹³ *C*ertum mihi, in necessitatibus temporalibus debere patrem carnalem spirituali præferri: & filium naturalem spirituali subdito: & sic de reliquis. Quæsierim veto, an coniunctio spiritualis sit naturali præferenda in spiritualibus, verbi gratia, an pater naturalis præferendus spirituali sit, & filius naturalis spirituali, nempe subdito in spiritualibus necessitatibus?

¹¹⁴ *Præferenda est spiritualis coniunctio. Quia in spiritualibus bonis videtur pater spiritualis nobis coniunctior, quam carnalis. Sic Bonacina. Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.*

d. 3. q. 4. de Charit. pun. 5. Abul. in Matth. qu. 66. Reginald. lib. 4. num. 317. Valentia 2. 2. d. 3. q. 4. punct. 5.

²¹⁵ *Minime est præferenda. Quia carnalis coniunctio non solum obligat ad providendum sic coniunctis in bonis temporariis, sed præcipue in spiritualibus, utpote magis necessariis: ergo obligat ad præferendum hos sic naturaliter coniunctos eis, qui solum extrinsecè, & in spiritu sunt coniuncti. Ita Suar. d. 9. de Charitate. sect. 4. n. 19. Coninch. disp. 25. dub. 8. numer. 112. & alij apud ipsos. Palao tom. 1. tract. 6. d. 1. pun. 10. num. 7.*

²¹⁶ *Fateor me decreuisse, primam defendere sententiam, cum Divi Ambrosij hæc verba perlegi l. 1. offic. c. 8. Neque enim minus vos diligo opinor. quos in Evangelio genui, quam si in coniugio suscepissem: non enim vehementior est natura ad diligendum, quam gratia. Plus certe diligo: & debemus quos perpetuo nobiscum putamus futuros, quam quos tantum in hoc seculo. Attamen re attentius considerata, existimo, Ambrosium loquentem esse de amore quo ipse spirituales filios prosequatur, non de obligatione illos præ aliis amandi. Cum autem dicit, plus esse diligendos, quos perpetuo nobiscum putamus futuros, quam tantum in hoc seculo: exponi potest Divus loquutus vel de amore complacentiæ, vel certe extra casum necessitatis: vel non comparasse spiritualiter coniunctos cum iunctis carnaliter: sed absolute sanctos cum peccatoribus, & tunc certum est, sanctos esse magis diligendos.*

D V B I V M XX.

An cum consanguinei minus sancti, vel forte peccatores sint extraneis sanctioribus præferendi?

²¹⁷ *P*ræferendi non sunt, sed sanctiores extranei. Quia hi sunt Deo magis coniuncti: sed charitas primò Deum respicit: ergo primo eos non respicit, qui Deo sunt coniunctiores. Et quia sanctiores à Deo præ aliis diliguntur: ergo qui eos præ consanguineis minus sanctis, vel peccatoribus diligeret, se divinæ voluntati conformaret. Sic Gabr. in 3. disp. 29. a. 2. concl. 7.

²¹⁸ *Non sanctiores extranei, sed consanguinei minus sancti sunt præferendi. Quia ex charitate obligamur sanguine iunctis, quia nobis iuncti sunt, succurrere: At sanctitas hanc obligationem non inducit: ergo. Ita Suarius de Charitate disputation. 9. section. 4. num. 19. Coninch. disputation. 25. dub. 9. numer. 140. ex Div. Thom. communiter recepto 2. 2. quasi. 26. artic. 7.*

²¹⁹ *Existimo, consanguineos, etsi peccatores sint, sanctioribus extraneis esse præferendos. Hoc defendo. tum in spiritualibus, tum in temporariis in casu necessitatis. Quia Charitas naturam perficit, sed natura inclinat amare nobis sanguine, coniunctos, potius quam meliores, ac sanctiores: ergo sunt in dilectione præferendi. Fateor sanctiores esse Deo magis coniunctos, & obiecta magis diligibilia secundum se: ac proinde magis amanda amore complacentiæ.*

N tæ

ria, non approbationis. At non sunt obiecta, quae ex obligatione sint magis diligenda amore absoluto, & appetitativo. Alias obligatus est sanctiores diligere illisque providere potius quam tibi in peccato existenti.

DVBIUM XXI.

An frater amico, & benefactori preferendus sit in extrema necessitate?

220
Nonnulla
Premissa.

Sæpe amicitia ita arcta esse potest, & beneficentia ita eximia, ut coniunctionem consanguinei intra secundum gradum equincat. Solum est dubium de consanguineis in primo gradu, nempe de filio respectu patris, & de patre respectu filij, & de fratribus inter se: an hi necessariò præferri debeant semper amico, ac benefactori insigni? De patre, filio, & vxore ferè omnes Doctores sentiunt, esse necessariò præferendos cuilibet amico, & benefactori ob horum strictissimam coniunctionem. Solum casu, quo pater, filius, & vxor obligationi sui muneris non satisfecerint: sed potius contrarium agere procurauerint, existant plures Doctores, nos posse amicum, & benefactorem insignem illis præferre, non tamen ad id teneri. Suarius *disputatione nona, de Charitate sectione quarta, numero decimo quinto, & alij. At in presenti fratrem comparo cum amico, & requiro, num in extrema necessitate frater amico sit præferendus?*

221
Præferendus est. Quia Prouerb. 8. dicitur, *Vir amabilis ad societatem magis amicus erit, quam frater.* Unde raro erit lethale piaculum amico, & benefactori fratrem postponere. Sic Lorca 2. 2. *quaestione vigesima sexta, articulo, 9. numero, 4.*

222
Non est præferendus. Quia fraternitatis coniunctio est nimis stricta, quam derogari non decet ob quæcumque signa amicitiae, & beneficentiae. Profecto ad exaggerationem amicitiae alicuius vitur fraternalis dilectionis comparatione, & dicimus, illos amare, ac si fratres existerent: ergo fratres amicis sunt necessariò præferendi. Ita D. Thom. 2. 2. *quaestione vigesima sexta, articulo sexto, & nono, Coninch disp. 25. dub. 9. num. 153, Valent. 2. 2. disp. 3. qu. 4. num. 5, Palao tom. 1. tract. 6. d. 1. punct. 10. num. 11.*

223
Auctoris
resolutio.

Ego existimo, semper esse lethale, in extrema necessitate amicum, vel benefactorem fratri præferre, nisi casu, quo frater iura fraternitatis violasset, vel amicus esset insignis admodum benefactor. Neque putarim Prouerb. testimonium huic doctrinae obstare. Ibi enim solum significatur societas amici nos amplius delectari, quam cuiuslibet consanguinei; vel significat, interdum amicum esse nobis fideliores, & utiliores fratre. Ex quo tamen non sequitur esse in necessitate præferendum.

DVBIUM XXII.

An mater sit patri in dilectione præferenda?

Comparo iam coniunctos in eodem ordine, quosnam debeas præferre, cum omnibus occurrere non possis. Et quidem communis sententia est, in coniunctione naturali patrem omnibus esse præferendum, secundo matrem, tertio vxorem, quarto filios. Quia illo ordine sunt tibi coniunctiores. Coninch. d. 25. *de Charitate dub. 9. num. 149, Bonacin. disputat. 3. quaestio. 4. punct. 5. num. 2, Valentia 2. 2. dispensation. 3. quaestio. 4. punct. 5. Suarius dispensation. 9. section. 4. à num. 5. Quæserim vero an hic communis ordo possit inuerti, ut mater patri sit præferenda?*

Præferenda quidem est patri. Quia mater magis amat filium, & in eius educatione plus laborat. Sic aliqui Doctores, quos pressis nominibus memorat Cast. Pal. *civandus.*

Minime patri præferenda est. Quia pater est filij præcipuum principium, ob cuius causam tenetur arctius, quam mater filio providere, & illius curam gerere. Ita Coninch, Bonacina, Valentia, & Suarius ubi supra, Casto Palao tom. 1. tractat. 6. disputat. 1. punct. 10. numero 13.

Iudico retinendam esse communem sententiam. Nec enim ratio pro prima sententia adducta præponderat ei, quam pro secunda indicauit.

DVBIUM XXIII.

An vxor sit præferenda parentibus?

Est præferenda. Quia Gen. 2. dicitur, *Quem obrem relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhaerebit vxori suae.* Et Matth. 19. *Do. est primum, nam non sunt duo, sed una caro.* Sed quilibet se ipsum præferre debet parentibus: ergo etià vxorem. Sic nonnulli apud Casto Palao tom. 1. tract. 6. disp. 1. punct. 10. num. 13.

Præferenda non est. Quia esto sit marito intimo vinculo coniuncta, parentes sunt filiorum præcipuum principium. Ita ex communis sententia Palao tom. 1. tractat. 6. disputat. 1. punct. 10. numero 13.

Idem affirmo. Nam primæ sententiae fundamentum solum probat, quoad electionem statutus vxorem esse præferendam, & quoad ea, quæ ad domus gubernationem pertinent: non tamen quoad extremam necessitatem.

DVBIUM XXIV.

An filij sint parentibus præferendi?

Præferendi sunt parentibus. Quia amor filiorum est antiquior, & cura illis providendi præferenda est.

arctior est in patre, quam in filio respectu parentis iuxta illud 2. Corinth. 12. Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. Sic Valentia 2. 2. disputat. 3. quest. 4. puncto 5.

²³² Praferendi non sunt filij parentibus in causa suae necessitatis. Quia beneficium à patre acceptum est omnium maximum: siquidem ex illo esse hauius. Ergo sicut Deus omnibus praefertendus est, quia nobis contulit esse; ita suo modo pater omnibus debet praeferi. Ita Coninch. d. 25. dub. 6. num. 146.

²³³ Credo parentes semper esse filiis praehabendum. Fatetur appetitum saepe inclinare magis ad filiorum amorem, quam parentum: eaque de causa facilius patrem amare filium, quam e contra: non tamen inde inferitur, patrem non esse praefendum: cum Charitas, & inclinatio naturalis rationalis ad patrem potius, quam ad filium propendeat. Nec contrarium ex Pauli testimonio colligitur; solum enim probat, extra necessitatem filios, praecipue non emancipatos esse parentibus praehabendos; quia filiis sub cura, ac providentia parentum existentibus, non tenetur pater tum in temporalibus, tum in spiritualibus providere, & pro maiori illorum profectu inuigilare. Addo, neque etiā extra necessitatem in temporalibus teneri filium, etsi possit, prius aliis filiis providere, quam parenti; quia providendo parenti providet, & sibi cum bona parentis iure hereditatis ad ipsum deveniant, & nemo tenetur aliis cum iactura propriorum bonorum extra necessitatem occurrere.

DUBIUM XXV.

An filij sint praeposendi uxori?

²³⁴ Sunt praeposendi. Quia vxor propter filios gignendos assumitur. Ergo filij sunt uxori praeposendi. Sic Valentia 2. 2. disputat. 3. quest. 4. puncto 5.

²³⁵ Praeposendi non sunt. Quia vxor est filiorum principium: & quia marito est intimo vinculo coniuncta: ergo in necessitate filiis est praeposenda. Ita Suar. d. 9. sect. 4. nu. 5. Bonacin. d. 3. q. 4. puncto 5. num. 2. Coninch. d. 25. dub. 6. n. 146. & alij.

²³⁶ Cum his probabilis opinor. Neque enim vxor solum propter filios assumitur, sed ad vitæ solatium, & societatem. Copula autem est, quæ propter filios gignendos, vel sedanda tentamina tantum est assumenda. Monuerim autem, inter hos consanguineos adeo stricte iunctos, mortale non esse assignatum ordinem invertere, (si patrem, & matrem excipias extrema necessitate laborantes.) Quia excessus coniunctionis non est ita gravis: & quia non est satis constans, qui excedant. Quia ultra vinculum coniunctionis naturalis, addidit benevolentiae vinculum. D. Thom. qu. 26. art. 10. Reginald. l. 4. n. 311. Bonacin. disp. 3. q. 4. puncto 5. numer. 2.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

DUBIUM XXVI.

An possit quis peccatorem extrema necessitate laborantem iusto eadem affecto praefere?

²³⁷ Non potest. Quia id praecipere videtur Apostolus ad Gal. 6. Dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime ad domesticos fidei. Id est ad eos qui vere fideles sunt credendo scilicet, & operando. Ergo iustus extrema affectus necessitate prius est succurrendus, quam peccator. Haud igitur potest quis peccatorem iusto praeposere. Sic Coninch. d. 25. dub. 9. n. 142.

Potest quidem. Quia in peccatore est aeternae damnationis periculum, quod in iusto non adest. Ita Bonacin. disputat. 5. questio. 4. puncto 5. num. 3. sine.

Ego quidem existimo, ceteris paribus fidelem, & iustum infidelis, ac peccatori esse praefendum: sicut & magis iustum minus iusto. Quia in illo genere coniunctionis arctius nobis coniunguntur. Ceterum credo, nos posse (etsi non teneamur) peccatorem temporali necessitate extrema affectum iusto praeposere. Quia in peccatore videtur simul cum corporali necessitate spiritalis adeste. Plura mitto, te ad Volumen de Praeceptis Decalogi remittens, ubi plura digessi.

CAPVT XVI.

Circa externum Charitatis effectum, qui est Eleemosyna.

²⁴⁰ **V**ARIOS enumera Charitatis effectus, alios internos, externos alios. Interni sunt contentio, desiderium, gaudium in bono Dei, & proximi, misericordia in proximum, quæ in compassione alienæ miserie consistit: de quibus nil speciale annotandum occurrat. Lege D. Thom. 2. 2. qu. 27. 28. 29. & 30. ubi eos apprimè exponit. Alij sunt effectus externi, quorum primus est generalis scilicet Beneficentia, quæ, ut ait Doctor Angelicus q. 31. communiter receptus, consistit in faciendo alii bene. At quia dupliciter proximo facere bene potes, corporaliter scilicet, & spiritualiter: ideo Beneficentia in corporalem, & spiritualement diuiditur. Corporalis Beneficentia sibi nomen Eleemosynæ arrogat: spiritalis vero Correctio vocatur. Et iuxta hanc diuisionem primo de Eleemosyna, deinde de Correctione sermo procedet.

DUBIUM XXVII.

*An in extrema necessitate ex necessa-
sariis statui, & superfluis naturae
tenetur quis proximo
subvenire?*

241
Certareco-
lo.

Recolo ex section. 1. triplicem esse proximi necessitatem extremam, gravem, & communem: una, ex quibus facienda est eleemosyna, alia esse necessaria, alia superflua: non esse obligationem ex Charitate proximum egenum inquirendi, sed sufficere, si paratus sis ei subvenire, dummodo Praeatus non existas: obligationem ex Charitate solum esse, quando proximus necessitatem patitur alias non subleuandam. Quaesierim verò, num in extrema necessitate ex necessariis statui, & superfluis naturae teneatur quis proximo subvenire?

241
Tenetur
quidem?

Tenetur quidem. Quia alias nullum esset eleemosynae praeceptum, si pro hoc tempore non obligaret convenientia statui, quae naturae necessaria non sint, ergo non tribuere. Neque Charitati fieret satis, si bona temporaria tibi non simpliciter necessaria pro vita proximi non expenderes. Sic fere omnes Doctores cum D. Thom. 2. 2. qu. 3. 2. art. 5. in corp. Medin. de eleemosyn. qu. 3. §. verum. Valentia 2. 2. disp. 3. qu. 9. punct. 4.

243
Non tene-
tur.

Non tenetur. Quia non videtur obligandum esse, vitam proximi conservare cum tam graui eius detrimento, quale est fieri miserum. Et quia non obligatur arctius vitam proximi conservare, quam propriam, sed propriam non tenetur conservare cum proprii status amissione: alias omnes opes deberet in curatione alicuius infirmitatis expendere, si hac via sanandum sciret, & è contra moriturum. Et quia Reipublice utilius videtur nobilem retinere statum, quam priuatum pauperem è vitiis excedere. Ergo non tenetur quilibet nobilis, ac diues à suo statu cadere, vt vitam cuiuslibet conseruet. Ita Coninch. *disputatione vigesima septima, dubio octauo. à numero 134. Castro Palao tom. 1. tractat. 6. disputation. 2. punct. 2. numero sexto.*

244
Hanc sen-
tentiam sa-
tis probabi-
lem esse pu-
tarim.

Profecto si bona expendenda sint tuo, tuorumque ita necessaria, vt absque illis nulla ratione conservari possit status: sed necessario ab illo cadere debeas: cenfeo esse satis probabile, te non esse obligatum ea proximo particulari extremam necessitatem patienti elargiri. Non enim obstat, vitam esse bonum longe nobilioris cunctis fortunae bonis, vt tenearis omnia tua bona pro vita cuiuslibet expendere: quia si non potes ea expendere, quin tuam vitam miseram efficias, non teneris te miserum reddere, vt alium in vita conserues. Esset enim obligare te ad malum aequae graue sustinendum, quale est illud quod à proximo vitare contendis: quod nullo modo Charitas dicere potest. Imo crediderim, te non esse obligatum magnas diuitias expendere, verbi gratia, ter, vel quatuor malle aureos pro cuiuslibet priuati vita redimenda, etiam si obinde ab statu cadere non debeas. Quia illi sumptus in morali aestimatione, &

quoad Reipublice utilitatem pretiosior priuati hominis vita est. Coninch. *disputatione 27. num. 143.*

DUBIUM XXVIII.

*Extra necessitatem extremam obligaturne
quis eleemosynam facere sub graui
piaculo?*

Non obligatur. Quia Charitas quem obligare non potest ad subueniendum proximo arctiori vinculo, quam ad subueniendum sibi: At sibi non est obligatus subuenire in graui necessitate, sed eam libenter pati propter Deum potest: ergo nec proximo tenetur. Certe si graui proximi necessitati esset quis obligatus succurrere, cum haec necessitates saepius occurrant, non posset filius thesaurizare, nec ad fundandam Ecclesiam, (verbi gratia,) obseruare diuitias. Sic Gabriel. in 4. distincti. 16. quest. 4. 2. conclus. 4. Medin. *C. d. de penit. tractat. 5. qu. de necess. dandi elemos.* Gerson. 2. part. al. h. b. 12. littera O. & alij plures, quos referunt Valquez opuscul. de eleemosyn. cap. 1. dub. 3. Suarez disp. 7. sect. 3. & Coninch. disp. 27. dubio 8. numero 18. Et probabilem reputat. Bonacin. d. 3. qu. 4. punct. 6. num. 8.

Obligatur quidem, si superflua statui habeat. Secus si solum necessaria habeat statui. Quia iure gentium dominia rerum sunt introducta: credendum est, esse taliter introducta, vt quisque assumat, quae sibi necessaria sunt, reliqua gentibus distribuatur: alia inordinata esset rerum diuisio, & contra ordinem Charitatis: ergo ex eo praecise, quo quis habeat superflua, cogitur in pauperes distribuere. Ita Caietan. 2. 2. question. 3. 2. articul. 5. Valentia 2. 2. disputation. 3. question. 9. articul. 4. §. 2. Bannes ibi, quest. 31. articul. 5. dub. 2. Torres *disputation. 81. dubio 2.* Reginaldus libr. 4. num. 252. Lorca 2. 2. disputation. 39. numero decimo quarto, & vigesimo secundo, Bonacin. citat. num. 8.

Ego autem existimo eum obligari sub graui piaculo eleemosynam elargiri proximo grauiter indigenti ex superfluo statui praesentis. Quia Charitas illam obligat, vt proximi graue damnum evitare procurat, quando sine graui damno proprio id agere potest: ideoque si domum proximi conflagrare aspiciat, & facile, quis valeat impedire: moraliter delinquit, si non impedit: sed expendendo aliqua bona, quae illius praesentis statui necessaria non sunt, & ex alio capite quantitatis magnae non sunt, haud graue parietur incommodum: igitur ea expendere tenebitur. Suarez. mecum d. 7. sect. 3. m. 5. Coninch. d. 27. dub. 8. n. 125. Porro in communi necessitate pauperum obligatum eum esse crediderim eleemosynam aliquoties facere ex bonis, quae illi necessaria non sunt ad praesentem, & futurum praesentium statum acquirendum, & conseruandum: esto sint necessaria, vt comodius illos statum valeat sustinere. Quia diues habens superflua, & eleemosynam longo tempore omitteus plurimis egenis expostulantibus, graue detrimentum Reipublice infert, cum totum onus alicuius pauperes, in ipsam transferat: neque illi subsidium praestet.

præstet, cum facile possit. Neque obstat, omisionem cuiuslibet elemosynæ non esse peccatum mortale, imo nec veniale, quando voluntatem habes aliis succurrendi, & de facto aliis succurris. Quia si ea voluntate cares, & nemini intendis succurrere, proculdubio delinquis. In priori enim casu iam aliquo modo Republicæ onus alleuas, eique subsidium præstas. At in secundo Rempubliam grauas, & te inhumanum, ac durum ostentas, aliisque impietatis præbes documentum. Lege Valentiam disput. i. vigesima septima, dubio octauo, numero 131 & Bonacinam disp. 3. question. 4. punct. 6. num. 8.

DUBIUM XXIX.

An in casibus in quibus quis obligatus est elemosynam facere: teneatur ex iustitia?

¹⁴⁸ Teneatur ex iustitia. Tenetur non solum ex Charitate, sed ex iustitia. Quia ex iure naturæ omnia erant communia ante diuisionem, iusque gentium diuisionem introduxit; sed non est credendum, diuisionem introduxisse cum violatione Charitatis: ergo cum Charitas obligat relinquere egentibus bona necessaria, iam illa bona cessant esse illius, cui iure gentium fuisse applicata: ergo manent communia, ac proinde illius, qui illis indiget. Porro iudex cogere potest habentem superflua, ut egenis succurrat, ab illoque bona tanquam iniuste detenta auferre: ergo ipse ante talem coactionem ex iustitia tenebatur. Sic Caietan. 2. 2. questione decima octaua, articulo quarto; Aragon. questione trigesima secunda, articulo quinto, Turrecremat. ad Cap. Si feneratoris, octingentesima sexta diuisione, Sarmiento libro secundo, de reddit. Ecclesiasticis, parte tertia, capite quarto, numero tertio, Dio. Thom. 2. 2. question. 118. articulo quarto, ad secundum, vocat hoc debitum legale, quod condistinguit contra morale debitum: ac proinde docet esse ex iustitia.

¹⁴⁹ Non tenetur ex iustitia, sed ex sola Charitate. Quia proximus duplici tantum genere bonorum potest indigere ad indigentiam propulsandam, scilicet nostris actionibus personalibus, vel bonis fortunæ iam à nobis possessis. At nullum ex eiusmodi bonis tenemur ex iustitia in eius obsequium impendere, sed solum ex Charitate: ergo. Et quidem de personalibus actionibus videtur manifestum. Non enim ob necessitatem alterius amittis libertatem tibi à natura donatam, neque seruus indigentis efficiaris: sed æque liber manes, & æque dominium retines actionum, ac si nullus eis indigeret; ergo non delinquis contra iustitiam eas actiones denegando. De bonis autem iam à te possessis sic proba. Quia licet iure naturæ illa bona ante possessionem nullius essent, ideoque communia dicuntur: At semel à te accepta, & collecta, tua quidem sunt. Neque ob indigentiam alterius desinunt esse tua: quod à fortiori militat in pecuniis, vestibus, ac cibis, quæ tua, vel tuorum industria laboræque sunt comparata: ac proinde sunt fructus mat. Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

gna ex parte personales, quorum dominio priuari ob vilius indigentiam potes. Ita Nauarr. summ. cap. 14. num. 7. & 8. Turrian. 2. 2. di. pu. 82. dub. 3. Lorca secl. 6. disp. 19. num. 45. Valquez opuscul. de elemosyn. cap. 1. dub. 5. num. 17. Coninch. disp. 27. dub. 7. num. 104. Reginaldus lib. 4. num. 264. Suarius disp. 7. secl. ultim. de Charit. Bonacin. disp. 3. quasi. 4. de Charit. punct. 6. num. 29. & alij.

Cum his sentiens concesserim, ius gentium diuisionem rerum cum Charitatis violatione non introduxisse: abnego tamen, inde fieri reliquille res extra possidentis dominium; sed solum obligasse possidentem, ut eas ex Charitate egenis impertiret. Dicuntur vero fieri communes in necessitate, quia Charitas, quæ non querit quæ sua sunt, eas communes facit, ratione cuius egens potest eis uti absque vlla domino illata iniuria: dominus enim ipse in tali usu tenetur ex Charitate consentire; quod si de facto repugnet, obitare non potest, quominus egens iure sibi à Charitate concessio viatur; quia est repugnantia contra Charitatem, ac proinde nullius momenti.

250
Solum ex Charitate teneri, re soluo.

DUBIUM XXX.

Proximus in extrema necessitate versatur, neque habet aliunde bona, quibus sibi traditum valeat reddere, neque spem habendi illa sine magna difficultate: tenerisne ei gratis dare: satisfaciisne ei mutuum offerendo?

²⁵¹ Non teneris ei gratis dare, sed satisfaciis mutuando. Quia solum teneris necessitati proximi subuenire, & huic æque subuenis mutuo, ac donatione: Potes igitur quod malueris eligere. Et quidem si ista mutatione necessitas tollitur: At sublata necessitate elemosyna non obligat: ergo. Sic Nauarr. summ. cap. 17. numer. 5. Toletus libr. 5. cap. 24. Hanc sententiam approbant grauissimi Doctores sub quadam limitatione, scilicet, ut mutuum non sit absolutum, sed conditionatum, nempe si proximus ad lautiorum fortunam deuenierit. Quia hac via satisfaciis elemosynæ præcepto, cum gratis dones, quæ proximo necessaria sunt; cui donationi non obstat grauamen impositum restituendi acceptum casu, quo pinguiorem fortunam inierit. Sic Valquez opuscul. de elemosyn. cap. 1. dub. 6. num. 54. Lessius libr. 2. cap. 16. dub. 1. num. 11.

251
Satisfaciis mutuando.

Teneris ei gratis dare, nec satisfaciis mutuando sub obligatione absoluta, aut conditionata reddendi. Quia vel accipiens elemosynam spem habet absque magna difficultate fore, ut possit acceptum reddere, vel non si habet, iam non est re, & spe pauper, & ita poteris ei non donare, sed absolute mutuare. Si autem caret tali spe, illi obligatio absoluta imponi non potest; quia esset contra Charitatem talis impositio, cum ex Charitate teneris proximo à graui necessitate, seu difficultate liberare, si facile possis, & quia esset inutilis talis obligatio, quam ipse subire non tenetur ob opus ex Charitate.

252
Non satisfaciis mutuando.

ritate sibi debitum. Imponere autem obligationem sub conditione expectando præcisè casum fortuitum, si fortè, inquam proximus lautior fortunam resumpserit, præterquam quod avarissimi est animi, tollit libertatem, quam patres in elargienda eleemolyna recognoscunt. Ita Valentia 2. 2. disp. 3. qu. 9. punct. 4. Palao tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 4. num. 5. Torrian 2. 2. disp. 8. dub. 6. & 7. Coninch. disp. 2. 7. dub. 9. num. 153. Bonacin. disp. 3. quæst. 4. punct. 6. numer. 15. Suarius disp. 7. de Charitat. sect. 5. num. 2.

²⁵³ Hoc existimo probabilius esse. Quia scriptura, & Patres nomine eleemolynæ præcipue intelligunt donationem absolutam sine ullo onere, & obligatione retributionis, ut colligitur ex parabola incidentis in latrones Luc. 10. cui nulla fuit imposita obligatio reddendi acceptum: & ex modo loquendi Patrum, qui dicunt, diu iter superflua dispensantes, non bona propria, sed pauperum dispensare. Si autem pauperibus imponi posset obligatio acceptum reddendi etiam sub conditione, non bona ipsorum, sed propria diuitum dispensarentur. Ut ergo hanc obligationem excluderent, videntur illo loquendi modo usus fuisse. Igitur non poteris sub obligatione absoluta, aut conditionata ei, qui extremè indiget, & verè pauper est, succurrere.

DVBIVM XXXI.

Afficitur quis graui, vel communi necessitate: sufficitne ei ex mutuo succurrere?

²⁵⁴ Sufficit quidem. Quia huic non debetur sustentatio æque ac ei, qui extremam necessitatem patitur: Ergo quomodocumque ei subueniatur, siue gratis, siue ex mutuo fiet satis eiusmodi obligationi. Sic Lorca 2. 2. sect. 3. d. 39. num. 53.

²⁵⁵ Non sufficit. Quia ratio ob quam Dubio proximo asseruimus, in necessitate extrema te esse obligatum donatione, & non mutuo proximo succurrere est, quia erat friuola, & nulla obligatio, cui nulla aderat spes satisfaciendi: sed cum patitur quis grauem, vel communem necessitatem, tanquam vere pauper caret spe satisfaciendi acceptum in illius remedium: ergo si obligatus es, in extrema necessitate per donationem egentem subuenire, etiam in graui, vel communi obligaberis. Ita Coninch. disp. 2. 7. dub. 8. numer. 153. & 155. Suarius de Charitate disputatione septima, sectione quinta, numero septimo. Valentia 2. 2. disputation. 3. quæstion. 9. punct. 4.

²⁵⁶ Crediderim, idem dicendum esse in utrâque necessitate, cum obligatus es proximo subuenire. Nam eleemolynæ, quæ pro graui necessitate, & speciarim quæ pro communi impertuntur, ita leues sunt, ut ridiculum videatur, velle accipientem ad restituendum obligare, cum nulla sit spes fore, ut possit accipiens sine notabili difficultate acceptum reddere. Fareor equidem, non æquè deberi sustentationem graui, aut communi egestate presso, ac si extrema afficeretur, sed quia in vna, & al-

tera absolute debetur, esto in vna strictius, quam in altera: ideo asserimus, te obligatum esse in utrâque necessitate constituto gratis succurrere.

DVBIVM XXXII.

In his casibus, in quibus quis debet eleemolynam mutui facere, potestne lucrum cessans in pactum deducere?

²⁵⁷ Potest profecto. Quia nō peccat contra iustitiā, cum non teneatur ex iustitiā ad mutuum. Potest quidem. Ita Bonacin. disputatione tertia, quæstione quarta, de Charitate puncto sexto, num. 16.

²⁵⁸ Minime potest. Quia in tantum obligare quis potest mutuatarium ad lucrum cessans, in quantum ius lucrum licite poterat acquirere. At vigente mutuari necessitate, non poterat lucrum acquirere, tenebatur enim mutare: ergo. Ita Valquez de eleemolyna. cap. 1. dub. 6. numer. 57. Palao tom. 1. tract. 6. disputation. 2. punct. 4. numero 9.

²⁵⁹ Iudicari, nullatenus illum posse ad lucrum cessans mutuatarium obligare. At si requiras, num omittens dare eleemolynam, aut gratis, aut ex mutuo, cum ex Charitate teneatur, obligatus sit damna inde consergentia restituere: Respondeo, probabilius esse, non teneri. Quia restituendi obligatio solum ex læsione iustitiæ exoritur.

DVBIVM XXXIII.

Cum certum sit, Beneficiarios teneri sub mortali eleemolynam facere, vel in alia pia opera expendere omnia, quæ ex beneficii fructibus sua congrua sustentationi supersunt: Quo Clericus est nobilior, & doctior, conueniuntne plus est illi pro congrua sustentatione assignandum?

²⁶⁰ Reolo, in omnibus casibus, in quibus laici obligantur, obligari, & Clericos. Bona Clericorum esse in triplici differentia: patrimonialia, quæ successione obveniunt: ad quæ reducuntur, quæ donatione, labore, & industria sunt acquiruntur: quæ bona intuitu Ecclesiastici ministerij percepta, verbi gratiā, stipendia pro celebratione Missarum, pro verbi Dei predicatione, pro Sacramentorum administratione, etiam si hæc omnia ex obligatione fiant: itemque dantur pro Vicaria temporaria, & hæc quasi patrimonialia vocantur; & bona mere Ecclesiastica, nempe ex Beneficio percepta; quæ sunt annui fructus ex decimis, Capellanis, aliisque pijs legatis Beneficio annexis. Ex bonis patrimonialibus aut quasi, nō alio titulo Clerici obligari facere eleemolynā, quā laicos. Clerici ex patrimonialibus bonis in sui sustentationem instrumentem posse ex Beneficii redditibus tantundem in usus, quos voluerint, expendere, vel

Seet. II. De Charitate, Dubia. 151

si parce viuendo, minus in sui sustentationem infumat, quam in sumere possit. Beneficiarios teneri ex redditibus Beneficij, quæ sibi supersunt, in elemosinam, vel pia opera expendere: peccareque lethaliter si ex superfluis sustentationi congruæ, in profanos vltus in graui quantitate expendat: grauem quantitatē eā esse existimari, quæ tertiam, vel quartam partem huiusmodi fructuum expendit. Congruæ sustentationi assignari posse portionem infimam, mediam & summam, sicut in pretiis rerum venalium cernimus: vt infima portio congruæ sustentationi designetur. 160. mediæ 600. summæ 700. quod si Beneficiarius aliquid inde subtraxerit, possit vt fructus industriae, ac laboris in quolibet vltus expendere, & ditandis consanguineis applicare. Ex Nauarro Lessius libro secundo capite quarto dubio sexto numero quadragesimo Molin. tractatu secundo de iust. dub. 145. Coninch disputatione vigesima septima dubio undecimo numero 177. Iam requiro, nam quo Clericus nobilior, & doctior sit, eo plus illi sit pro sustentatione congrua assignandum?

161 Non est assignandum. Quia Beneficij si plus fructus dantur pro competenti Beneficiarij sustentatione, quatenus beneficiarius est: ergo non possunt ex maiori nobilitate, aut doctrina crescere: ex illis enim non crescit dignitas Officij, ad cuius conservationem fructus ordinantur. Sic Lorca 2.2. sect. 3. d. 40. n. 39.

162 Plus assignandum est. Quia hæ personæ ratione suæ nobilitatis, & doctrinæ regulariter plus aliis Ecclesijs profunt tum autoritate, tum sapientia: cedit enim in vtilitatem, & honorem Ecclesiæ huiusmodi Ministros habere, quibus se ab aduersis tueri valeat. Ergo quo plus Ecclesiæ profuit, eo vberiorē ab illa sustentationē habere merentur iuxta illud 1. Tim. 3. Qui bene præ sunt presbyteri, duplici honore, id est stipendio, digni habeantur. Attendendum tamen est, ne fabrica, & ornatus Ecclesiæ ob id periclitetur. Ita Coninch d. 27. d. 11. n. 149. Molin. tr. 2. d. 145. Nauar. in apolog. de reddit. q. 1. monito 8. n. 7.

163 Hanc sententiam tenendam esse iudico. Quia sic est in praxi receptum satisque colligitur ex cap. De multa, de prebend. Vbi Innoc. III. cum Concil. Lateran. statuit in pluralitate Beneficiorum posse cum valde nobilibus, seu notabiliter doctis dispensari: inutiles autem dispensatio esset, si plura alij in suam congruam sustentationem infumere non possent. Constat Trid. sess. 24. cap. 17. Et Extravag. Execrabilis, de prebend.

D V B I V M XXXIV.

An Beneficiarij sint domini reddituum, qui sibi applicantur?

164 Non sunt domini, sed dispensatores. Quia tempore nascens Ecclesiæ vsque ad tempus Simplicijs, qui anno 471. gubernauit Ecclesiam, Clerici in communi vivebant, nullumque Beneficiorum reddituum habuerunt

dominium, sed Episcopus omnia administrabat, & ex illis sibi, Clericis, & fabricæ, quæ iudicabat necessaria, concedebat, reliqua expendeat in pauperes, sed quia in hac partitione non ita fideliter Episcopi nonnulli procedebant, multaque ex Clericis, fabricæ, & pauperibus querimonie excitarentur: ideo Simplicius c. de reddit. 1. q. 2. in quatuor partes fructus diuisit. Primam Pontifici, secundam Clericis pro meriti qualitate, tertiam fabricæ quartam pauperibus assignauit. Postea vero temporis successu alie diuisiones pro locorum commoditate fuerunt factæ, de quibus Gratian. in cap. Constitutum, 16. q. 1. Ex hac varietate factum est, vt fere in nulla Ecclesia pars pauperibus designata reperitur intacta, sed potius cum alijs partibus permixta: Ergo Clerici, non habent absolute reddituum Beneficij dominium, sed eorum sunt dispensatores, saltem circa portionem illam, quæ ad pauperes spectat, & cum fructibus illis assignatis permixta existit. Sic Nauar. quæstion. 2. de reddit. fere per totum, alios citans.

Domini sunt fructuum, qui sibi sunt pro congrua sustentatione assignati, non dispensatores. Quia portio illa eis assignata in præsentium et retributionem iusti laboris impendit. Et quia inutilis esset præfata diuisio, si dominium illi non acquirerent. Et quia diuisio rerum communium, & illarum assignatio dominium transfert iuxta leg. 1. Cod. Communia vtriusque indicit. Ita Sarmiento part. 4. de reddit. cap. 1. Soto lib. 10. de iust. quæstion. 4. articulo. 3. Conar. ad cap. Cum in Officiis de testam. numero 3. Valquez de reddit. cap. 1. Paragraph. 2. numero 17. Molin. tr. 2. d. 243. Coninch d. 27. dub. 11. numero 185. Valent. 2.2. dub. 10. q. 5. parit. 7.

Hoc omnino asserendum esse reor. Quod quidem colligo ex cap. Vnico de Clericis non resid. lib. 6. & ex Trident. sess. 22. cap. 1. ubi expresse dicitur, Absentes nullo modo fructus, & prouentus faciant suos, neque illorum dominium acquirant. Supponit ergo Concilium interequentes fructus facere suos, & dominium acquirere: alias ridicula esset priuatio domini facta à Concilio, si absentes alias illius essent incapaces.

D V B I V M XXXV.

Clericus tenetur ex iustitia, quæ ex sua suaque familia congrua sustentatione superfluis, egenis exhibere?

165 Quæstio celebris est, an Clericus teneatur ex iustitia sub onere restituendi, & quæ sibi, suæque familie ex congrua sustentatione supersunt, pauperibus largiri. Stat enim optime dominium fructuum illorum acquirere posse, & hanc obligationem habere. Quia potuit Clericis ab Ecclesia hoc dominium sub onere & obligatione concedi?

Profecto tenetur Clericus ex iustitia. Quia Ecclesia potuit Episcopis, & Clericis fructus Beneficij

Tenetur ex iustitia. Beneficij concedere in tam ampla magnitudine, quæ regulariter præmium, seu mercedem laboris excedat, cum hoc onere & obligatione, ut si ex illis aliquid superfluum congruè sustentationi nõ necessarium, pauperibus impendatur. Ergo credendum est, ita factum esse, tum quia hæc dispositio fauorabilior erat egenis: tum quia S. Patres hoc satis indicant, dñ Clericos fructus Beneficiorum male expendentes fures vocitant, ac latrones. *Cap. Precipimus, cap. Ex his cap. Habebat. cap. Conuenienter. cap. Ordinamus, dist. 42. & alibi.* Ergo Beneficiarij ex iustitia obligantur, superflua in pia opera expendere, & contra agentes ad restitutionem tenentur, si aliunde bona habeant. Sic pluribus relatis. Nauar. *cap. ultimo decimo sexto questione prima in question. secund. monito septimo & alij plures, quos referunt Molina de primog. libro secundo capite decimo numero quinquagesimo secundo & noster Molina tractatu secundo de iust. dub. 144. Couar. cap. Cum in Officiis de testam. num. 2.*

268 Non tenentur ex iustitia. Non tenentur ex iustitia. Quia non est imponenda obligatio iustitiæ sine manifesto textu, vel ratione: At nullus est textus, nec efficax ratio hanc obligationem perluadens. Ergo. Quod nullus sit textus inde ostendo: nam licet in præfatis decretis Clerici profane expendentes bona, raptores, & homicidæ pauperum vocitentur, id per exaggerationem dictum est, & de secularibus auaris id ipsum Patres testantur, quos certum est, ex iustitia obligatos non esse superflua in pauperes expendere. Quod vero nulla adsit ratio efficax obligationem ex iustitia perluadens, sic probetur. Hæc enim obligatio debet oriri ex eo, quod hi fructus dati sint à fidelibus vel ab Ecclesia sub hoc onere, & obligatione: nulli autem constat sic data esse à populo; sed potius constat absolute esse donata in Ministri sustentationem, & ut ipse Deo feruentius famuletur, maioriq; cum splendore procedat & populo honorabilior existat. Ita Valent. 2. 2. *disput. decima questione tertia puncto septimo Lessi. libro secundo capite quarto dubio sexto numer. 43. Coninch disputatione 7. dubio undecimo numer. 185. Sarmien. ad cap. si priuatum 12. questione prima & alibi. Sotus L. 10. de iust. q. 4. a. 3. & 4. uterque Molina citatus.*

269 Hanc sententiam his temporibus confirmo. His temporibus hæc sententia communior est, & mihi plane probabilior. Quod si scriptum sit, *Episcopus Religiosus habetne dominium reddituum Beneficij eodem modo quo Episcopi seculares?* intelligendum esse de bonis ipsius Ecclesiæ, vel de redditibus ante diuisionem (de qua Dub. 34.) vel facta diuisione de redditibus fabricæ applicatis: vel si de applicatis ipsis Clericis intelligatur, dixerim, non esse dominos adeo absolutos, quin habeant strictissimam ex charitate obligationem in pauperes superflua expendendi.

D V B I V M XXXVI.

An Pensionarius teneatur sicut Beneficiarius quæ ex congrua sustentatione de Ecclesiastica pensionis fructibus supersunt pauperibus erogare?

270 Non tenetur. Quia licet bona illa sint Ecclesiastica, dantur tamen in pensionem propter bonum Ecclesiæ, & in pensionarij alimentum, status autem pensionarij (si alias beneficiarius non sit) non obligat specialiter. Sic Valquez *Opusc. de elemos. c. 4. n. 21. asserens, se nullum vidisse Auctorem obligantem pensionarios ex charitate adhuc ad vberiores vel alias elemosynas, quam sæculares.*

271 Tenetur quidem. Quia hæc obligatio est redditibus Beneficiorum annexa. Ergo ad Tenetur quoscumque transeunt, debent cum hoc onere, quatenus transeunt argum. *c. Literis, de pignor. c. Pastorali, de decim. Porro remedium ordinatum fauorabilius extraordinario est, & Glof. penult. Clement. 1. de offic. ordin. At redditus pensionum est extraordinarius; redditus vero Beneficiorum est ordinarius: si ergo redditus Beneficiorum hoc onus subit, non debet pensionum redditus ab eo eximi. Ita Nauar. in app. question. 1. monit. 80. & in opus. de spoliis Cleric. Paragraph. 1. numero sexto & Parag. septimo numer. 7. ubi pensionarios Beneficiarios æquiparat. Sed latius id probat tract. de reddit. quest. 1. monit. 32.*

272 Ego autem existimo duplicem esse pensionem ex Beneficij fructibus concessam, aliam sæcularem, aliam Ecclesiasticam. De pensione sæculari opinionem P. Valquez procedere astringo: de pensione vero Ecclesiastica Nauarri sententiam. Ecclesiastica pensio est quasi quoddam Beneficium, illiusque naturam imitatur; unde quidquid obligationis beneficiario imponitur ex Beneficij fructibus, imponi etiam pensionario debet. Mecum Molina *tract. 1. de iust. d. 145. Pensio autem sæcularis sacrarium fructuum naturam induit. Unde pensionarios huiusmodi minime ad vberiores elemosynas gerendam, quam alios sæculares obligare.*

D V B I V M XXXVII.

Episcopus Religiosus habetne dominium reddituum Beneficij eodem modo quo Episcopi seculares?

273 Scio: Religiosos assumptos ad aliquod Beneficium sæculare, vel Regulare nullum reddituum Beneficij dominium habere, sed sicut penes Monasterium existere, ipsique administrationem solum ad vsus pios concedi, & non aliter. Quocirca si aliquid in profanos insuamant vsus, lethaliter delinquent, tum contra paupertatis, votum tum contra iustitiam, & alienatio

Sec. II. De Charitate, Dubia 153

natio facta nulla erit. De Religiosis autem ad Episcopalem statum assumptis requisierim num sicut alij seculares Episcopi redditum Beneficij dominium habeant.

²⁷⁴ Dominium eodem modo ac Episcopi seculares habent. Quia in cap. Statutum. 18. q. 1. dicitur: Statutum est, & secundum Sanctos Patres a Synodo confirmatum est, ut Monachus, quem electio Canonica a iugo Regule Monastica absoluit, & Sacra ordinatio de Monacho. Episcopum fecit, velut legitimus heres paternam sibi hereditatem potest iure vendicandi potestatem habeat. In quibus verbis videtur clare exprimi habere dominium patens hereditatis. Primum quia dicitur esse legitimus heres. Si autem Monasterium, vel Ecclesia dominium acquireret, ipsum, vel ipsa, & non ille legitimus heres diceretur, sicut dicitur de Monacho existente in Monasterio. Secundo, quia ei conceditur potestas vindicandi hereditatem paternam, non Ecclesie: vindicare enim, sibi que acquirere, proprium est veri domini leg. In rem actio. ff. de rei vindicac. Sic Sotus l. 7. de iust. q. 4. a. 1. Valq. 1. 2. q. 96. a. 4. d. 163. c. 8. nu. 91. & 104. Micha. Medi. de Sac. homin. contin. l. 5. c. 26. Angl. florib. p. 2. q. 2. de voto. a. 2. p. 3. diffical. dub. 5. Palaci. 4. diff. 38. d. 1. Gratian. regul. 320. n. 4.

²⁷⁵ Non habet dominium sicut Episcopi seculares, sed manet voto paupertatis strictus. Quia Religiosus factus Episcopus verus Religiosus existit, alias non obligaretur habitum sue Religionis gestare: sed de essentia Religionis non solum est votum castitatis, sed etiam paupertatis, & obedientie cap. Cum ad monasterium, de statu monachorum. sine. Ergo hic factus Episcopus omnia hæc vota retinet. Ita D. Thom. 2. 2. q. 185. a. 8. Caiet. ibi. Valent. 2. 2. d. 10. q. 3. p. 8. Conar. c. 1. de testam. n. 18. Molin. de primog. l. 2. c. 10. n. 28. Coninch d. 27. dub. 1. n. 100. Banch. pluribus relatis, l. 6. Decal. c. 6. nu. 8. Lessli. l. 2. c. 4. dub. 5. nu. 29. Sarmien. de reddit. p. 1. c. 1. n. 10. Nauar. l. de reddit. Eccles. q. 1. moni. 11. n. 1. & 2.

²⁷⁶ Ab hac communi quidem sententia non recedam. Quia vota Religiosorum in tantum dispensari poterant, quatenus Episcopali muneri obstarēt: sed abdicatio dominij huic muneri non obstat, concessa libera facultate ad ministrandi Episcopales redditus, reliquaque bona in quolibet decentes usus: Ergo dicendum non est in voto paupertatis esse dispensatos. Fateor, equidem, Episcopum esse legitimum heredem (vti ex cap. Statutum vidimus) sibi que vendicare hereditatem: non tamen pro se, sed pro sua Ecclesia: sicut existens in Monasterio ius successionis habet, & hereditatem sibi vindicat, non pro se, sed pro Monasterio, iuxta l. Deo nobis, § 6. §. Hoc etiam. C. de Episc. & Cleric.

DVBIVM XXXVIII.

An qui graui necessitate premittur, possit iniurio domino aliena surripere?

²⁷⁷ Certum mihi, in extrema necessitate posse, si alia via succurrere sibi non valet.

Quia quis habet strictissimum ius propriam vitam defendendi, & consequenter assumendi, quæ ad hanc defensionem sunt necessaria. Dices vero, à quo assumit, habet obligationem ea ipsi donandi, vnde non est præsumendus iniustus, vel saltem non erit rationabiliter. Dixi si alia via sibi succurrere non valet. Nam si rogando amicaliter diuitem, vt succurrat, valeat sibi providere nullatenus licebit ab eo bona clam auferre. Quia nemini licet, aliena surripere cum vti propria per donationem habere potest. Coninch d. 27. dub. 110. numer. 158. Lessli. l. 2. c. 12. d. 12. n. 66. Quæsierim autem num graui necessitate pressus, possit, iniurio domino, aliena surripere?

Non potest. Quia pauperi non licet à diuite surripere, nisi in quantum diues obligatus est illi dare: alias esset bellum ex vtraque parte iniustus: sed diues obligatus non est huic pauperi patienti graui necessitate dare, sed potest, eo omisso alium eligere. Ergo. Sic D. Th. 2. 2. q. 66. a. 7. Caiet. ibi. Sotus l. 5. de iust. q. 3. a. 4. Conar. reg. peccatum. p. 2. §. 1. nu. 3. Suar. d. 7. de char. sect. 5. n. 8. Fauet. c. Si quis 3. de furtis, vbi imponitur poenitentia ei, qui in graui necessitate furatur.

Potest si alia via sibi subuenire non valet, clā à diuite necessaria surripere. Quia iniuri est iniusta obligatio ex charitate succurrendi cuiuslibet grauem necessitatem patienti, sicut patienti extremam, si commodè possit. Ergo pauper accipiens non peccat. Ita Nauar. sum. c. 17. nu. 5. Nauarra lib. 2. de res. cap. 1. num. 374. Lessli. l. 2. cap. 12. dub. 12. num. 71. Valq. de elem. cap. 1. dub. 7. numer. 60. Coninch disput. 27. dub. 10. num. 162.

Probabilius hoc censeo, præfatæ si existant conditiones. At si de facto plures patientes grauem necessitatem concurrant, & cogniti sint à diuite quibus omnibus satisfacere non potest ex bonis, quæ sibi supersunt, sed solum vni, vel alteri: crediderim, tunc non posse pauperem clam surripere, si ipsi non constet, nolle aliis diuitem elemosynam impertire. At in tali casu diues non tenetur, ei elemosynam concedere, sed potest eam aliis seruire: Ergo. Neque obstat, patientem extremam necessitatem posse à diuite clam, necessaria surripere, etiam si plures alij simili necessitate pressi concurrant, & diues nequeat omnibus providere. Quia ius conferuandi vitam, nimis quidem exemptum, hanc tribuit facultatem, neque vllus conueni rationabiliter potest. Fateor tamen ob hanc rationem etiam in graui necessitate, id esse probabile. Nam cum diues omnibus illis diuisim teneatur providere, qui præuenit accipiendo, iure à natura sibi concessio videtur vti. Porro cap. Si quis textus loquitur, quando furtum commissum est propter necessitatem communem: non tamen vrgentem, & grauem. Lessli. libro secundo capite duodecimo dub. 12. sine. Coninch disp. 27. dub. 10. & alij.

DVBIVM

DVBIUM XXXIX.

Rem alienam quis ante necessitatem ex delicto furti, vel rapina habet. eamque, superueniente necessitate consumit: ad pinguiorem fortunam veniens, teneturne similem domino restituere?

281
Certa praemitto.

Si rem alienam ante necessitatem possideas & in necessitate constitutus, illam consumas, an à restitutione exculeris, sicut si tunc accipiens rem illam consumpsisses? In hac re est certum, si rem possides & tibi necessariam habebas ex contractu dominium transferente qualis est mutuum, & venditio, teneri te eam restituere. Quia tunc non consumis alienum, sed proprium, & obligatio ex contractu reddendi rem, perseverat. Coninch *disputatione vigesima septima dub. 10. numer. 167. Valquez de elemosyn. capite primo dubio octavo* Si autem ex contractu non transferente dominium habebas, verbi gratia, ex commodato, vel deposito: censeo probabilius, te non esse obligatum restituere. Quia non teneris ex re accepta, cum nihil illius superfit, ut suppono: neque ex iniusta acceptione, cum nulla fuerit: neque etiam ex contractu prius facto; hic enim solum obligare potest, ad reddendum rem, quando culpa depositarii perit, sicut si absque illius culpa, ut in praesenti contingit. Azor. l. 12. c. 8. q. 7. Torres 2. 2. d. 82. dub. 7. Lessi. l. 2. c. 16. dub. 1. Quid verò si quis rem alienam ante necessitatem ex furti aut rapinae habeat, eamque, superueniente necessitate, consumat: teneturne ad pinguiorem fortunam veniens, similem domino restituere?

282
Tenetur, & similis dominus non restituere.

Tenetur quidem. Quia esto illam licite in necessitate consumat: obligatio ante necessitatem contracta ex iniusta acceptione non perit, sed suspenditur. Sic Valq. *de elemos. c. 1. d. 8. n. 68. Bonac. d. 3. q. 4. de char. pun. 6. num. 16. Lorca 2. 2. d. 38. numer. 14. & alij plures apud ipsos.*

283
Non tenetur.

Non tenetur. Quia sic consumens rem, videtur satisfacere obligationi restituendi ante contractum, cum rem consumat sicuti dominus tenetur velle consumi, si apud ipsum extaret. Ita Petr. Navar. *de rest. l. 4. c. 4. n. 24. & 25. Castro Palao 10. 1. r. 6. d. 2. pun. 10. num. 3. Coninch d. 27. dub. 10. n. 166.*

284
Cum his opinor.

Cum his opinor, doctrinamque roboro. Quia ab onere restituendi rem liberatur iniquus rector, si absque eius culpa perit, res furto ablata, eodem modo apud dominum existens peritura, ut probat Lessi. l. 2. c. 23. dub. 15. Atqui si res illa apud dominum existeret, eodem modo periret, ac perit apud iniquum detentorem, cum ipse dominus teneretur, illi in extrema necessitate existenti donare. Ergo.

DVBIUM XL.

Elemosyna data pauperi simulate transfertur in illum dominum?

Transfert quidem. Quia si error non praecedit circa substantiam actus, sed circa accidentia, non reddit actum ipso iure irritum sed solum irritandum pro voluntate decepti. Sed talis videtur esse huiusmodi error, subtilitatem enim elemosynae non petit veram paupertatem, sed sufficit existimata impendique non minus apud Deum valet donatio ficta vero pauperi, quam ficto, si fictio proflus ignoratur. Sic Lessi. lib. 1. de iust. cap. 18. dub. ultim. numer. 132. Coninch d. 27. dub. 6. Sotus lib. 9. de iust. q. 7. artic. 3. fine. Addunt Lessius & Coninch consequenter accipientem sic elemosynam non esse obligatum directe eam restituere; quia illius habet dominium, obligatum tamen esse deceptionem tollere; quia iniuste alium decepti, & ad sibi donandum per fraudem induxit: ut sublata deceptione, donans liber maneat ad confirmandam donationem, vel ad illam repetendam.

Non transfert dominium, sed nulla est huiusmodi elemosyna, & pauper fictus obligatus est acceptam restituere. Quia error hic est substantialis, & reddit actum quoad substantiam innoluntarium. Ergo & nullum. Antecedens probatur. Quia elemosyna essentialiter respicit miseriae revelationem: Ergo si nulla est miseria, quae releveretur, nulla esse potest elemosyna. Ita Navar. *sum. c. 17. n. 107. Medi. C. de restit. quastion. 124. Addrian. in 4. r. de restit. Scot. in 4. dist. 15. q. 2. a. 3. Angel. v. Restitutio 1. Caiet. sum. v. Restitutio, c. ultim. casu 4. Valq. de elemos. cap. 3. dub. ultim. numer. 12. & 15. & alij.*

Hanc sententiam probabiliorē esse existimo. Nam licet quoad Deum donatio illa habeat beat elemosynae meritum, quia ad hanc finem sufficit esse existimata miseria, Deus habiliorem enim solum donantis intentionem spectat: at esse pauperem in re non fit vlla miseria relevatio. Quod quidem exemplo adorantis Hostiam non consecratam, existimatum esse consecratam, illustro. Ille enim externus cultus meritum adorationis, & Religionis habet: in re tamen non est vera Religio, cum Hostia illa nihil Religione dignum existat.

DVBIUM XLI.

Qui fingens pauperem elemosynam accepit debetne eam ei, qui dedit, restituere?

Vidimus, elemosynam datam ficto pauperi, nullam esse, & accipientem obligatum.

Seçt. II. De Charitate, Dubia. 155

tum esse sic acceptum restituere. Cuiam vero hæc restitutio sit facienda, requiro? Debet sic accipiens elemosynam, eam ei qui dedit, restituere, præcipue si res sit magni momenti. Quia id fuit velut ex furto acceptum: quod autem ex furto acquiritur, domino est reddendum. Sic Lessi. lib. 2. capit. 18. dub. ult. numer. 132. Sotus lib. 9. de iust. quæst. 7. artic. 3. & alij.

189
Restituere non debet ei qui dedit, sed pauperi.
Non debet accipiens sic acceptum restituere ei, qui dedit, sed executioni mandatur voluntas donantis: hæc enim facit, à se dominum abdicare, pauperibus tribuere; quæ voluntas ob simulatam paupertatem non potuit effectum obtinere. Ita Nauar. summ. capit. 17. numer. 107. Caiet. summ. verb. Restitutio, capit. ultim. capit. casu 4. Medin. Cod. de restit. quæst. 12. 4.

190
Ego autem crediderim cum Valsquo de elemosyn. capit. 3. dub. ultim. numer. 24. vtrique restitui posse, & domino & vero pauperi, cui simulatus inops maluerit. Domino quidem, quia illius est: pauperi, quia dum non constat voluntatem retractasse, censetur, in priori voluntate persistere, quæ fuit, velle re illam à se abdicare, & pauperibus tribuere. Ergo pauper factus reddens id veris pauperibus voluntatem domini exequitur, & iuxta eius beneplacitum de re disponit.

DUBIVM XLII.

Regulares Mendicantes possuntne ab Ordinario impediri, nè pro suis Conuentibus elemosynas petant?

191
Nonnulla præmittit.
Elemosynarum quætores, quia falsas Reliquias, indulgentias, ac facultates publicabant, indecenterque cum non leui Christianæ Reipublicæ detrimento vivebant, in cap. Cum ex eo, de penit. & remis. & Clement. 2. eodem tit. statuitur, ne absque facultate Sedis Apostolicæ vel Diocesani Episcopi hoc munus gerant. Et Trident. sess. 5. c. 1. decreuit, ne quætores elemosynarum, qui Quæstarij vultu dicuntur, cuiuscumque conditionis existant, nullo modo, nec per alium prædicare præsumant, & contra facientes ab Episcopis, & Ordinariis locorum, privilegijs quicquid non obstantibus, opportunis remedijs omnino arceantur. At quia hæc prohibitio sufficiens non fuit, ut illorū malitia retunderetur, sess. 1. cap. 9. Concilium statuit, ut post hac in quibuscumque Christianæ Religionis locis eorum nomen, atque usus penitus, aboleatur neque ad Officium huiusmodi exercendum vllatenus admittantur, non obstantibus privilegijs Ecclesiæ, Monasterijs, hospitalibus, pijs locis & quibusvis cuiuscumque gradus, status, & dignitatis personis concessis, aut consuetudinibus etiam immemorabilibus. Iam requiro, vtrū Regulares Mendicantes possint ab Ordinario impediri, ne pro suis Conuentibus elemosynas petant?

192
Possunt quidem. Quia in præfato decreto

reuocantur omnia priuilegia tam Monasterijs, quam singularibus personis cuiuscumque conditionis existant, concessa. Sic nonnulli Theologi.

293
Non possunt.
Minimè possunt. Quia à Sede Apostolica constituuntur Mendicantes. Ergo nequid eis mendicatio ab Ordinariis prohiberi. Et quia non sibi, (vt quæstuarij illi) sed communitati elemosynas quærent, cum proprium habere non possint: ergo non sunt proprie quætores à Concilio prohibiti. Ita Nauar. lib. 3. de Regular. capit. 79. numer. 4. Manuel. tom. 2. qq. Regular. quæstion. 57. artic. 7. Barbosa 3. p. alleg. 109. numer. 7.

294
Hoc tenendum existimo.
Omnino hoc tenendum esse defendo. Quia Sacra Concilij Congregatio declarauit anno 1621. Fratres Ordinum Mendicantium nequaquam posse ab Episcopis prohiberi, quominus per se ipsos in Diocesis, ubi habent Conuentus, elemosynas quærant, sed tantum si extra loca, ubi Monasteria existant, queritate voluerint, tenet suorum superiorum licentiam Ordinario ostendere. Quod si compertum fuerit licentiam à suis Prælati habere, etiam extra præfata loca impediri non possunt.

CAPVT XVII.

Circa externum Charitatis effectum, qui est fraterna Correctio.

DUBIVM XLIII.

An præceptum fraternæ Correctionis oriatur ex Charitate Dei, & proximi?

295
Nonnulla suppono.
VERBONON, aliam esse correctionem fraternam aliam iuridicam: fraternam quidem, quia primo & per se bonum proximi intendimus: iuridicam, qua per se bonum aliorum, qui per peccatum vnius scandalizantur, & bonum commune spectamus. Fraterna correctio potest à patre in filium à filio in patrem: ab inferiore in superiorem, à superiore in inferiore exerceri. Iudicialis vero non potest esse ab alio, quam à Superiore potestatem iurisdictionis habente. In præfati sermo est præcipue de fraterna correctione. De qua præceptum esse, nemini Catholico potest esse dubium. Eccles. 19. Corripe amicum, corripe proximum. Traditur expresse in cap. Tam Sacerdotes. 24. quæstion. 3. Hoc autem præceptum affirmatiuum est, ac proinde solum obligat, cum aliquæ circumstantiæ interueniunt. Tres sunt potissimæ. Prima, vt proximus in gravi spiritali necessitate sit constitutus. Secunda, vt possimus ei absque gravi nostro, nostrorumve incommodo subuenire. Tertia

Tertia, ut fructus ex tali correctione speretur. Quæserim in primis, ex quam virtute hoc præceptum oriatur? An ex Charitate Dei, & proximi?

²⁹⁶ Non oritur ex Dei, vel proximi Charitate, sed ex illa virtute, aduersus quam proximus delinquit. Quia quælibet virtus nos inclinat, non solum in nobis eius honestatem conseruare, & contraria fugere; sed etiam in aliis. Sic aliqui Doctores, quos pressis nominibus memorat Castro Palao *tom. 1. tract. 6. disp. 3. punct. 1. num. 6.*

²⁹⁷ Oritur ex Charitate Dei, & proximi. Quia hæc virtus obligat, quodlibet malum à Deo, ac proximo auertere, quoad fieri possit: sed peccatum est vtrique malum: ergo obligat illud auertere. Averti autem debet correctione: ergo obligat, ad correctionem exercendam. Ita Diu. Thom. 2. 2. *quæstione trigesima secunda, art. 2. Palao citatus. Coninch. 2. 2. disp. 28. dub. 2. à num. 12.*

²⁹⁸ Hanc sententiam vnice defendendam esse iudico. Neque enim obstat, quamlibet virtutem nos inclinare, ut eius honestatem tam in nobis, quam in aliis procuremus conseruare. Quia esto ad id inclinet, non tamen obligat: alias contra honestates delinqueret, quoties luxuriantem non impediret: & contra iustitiam, quoties furantem non corrigeret. Quod dicendum non est, quia neque ex omissione correctionis luxuriosi intemperans es, neque iniustus ex omissione correctionis iniusti.

DVBIVM XLIV.

Proximus in peccato habituali existit, absque periculo iterum actuale ali- quod committendi: Estne nobis Correctionis gerenda obligatio?

²⁹⁹ Est obligatio. Est quidem obligatio corrigendi proximum in peccato habituali existentem, etiam si ipse tunc de illo pœnitere, non teneatur, si spes sit, nostra correctione ad pœnitentiam adducendum. Quia existens in peccato, in damnationis periculo existit, quo nulla est maior miseria: ergo cum correctio ad subleuandam miseriam proximi dirigatur, efficitur plane ad hominem in peccato existentem habituali debere dirigi. Adhuc enim ibi omnes circumstantiæ ad obligationem huius præcepti inducendam, nempe proximum esse in graui miseria, & nos posse absque incommodo eum ab illa liberare. Quod vero ipse non teneatur tunc à peccato surgere, in causa non est, quominus nos non teneamur, eius reductionem procurare: ipse enim potest cedere iuri suo, & gratiæ sibi mox donandæ: at nos non possumus cedere bono alterius ex nostra correctione sperato. Sic Suarius *de Charitate disputatione octaua, sectione tertia, numero octauo. Bonacina disputatione tertia, quæstione quarta, puncto septimo, numero quarto, Valentia 2. 2. disputatione tertia, quæstione decima, puncto secundo. Bannes 2. 2. quæstione trigesima se-*

cunda, articulo tertio, dubio primo ad quartum.

Non est obligatio corrigendi proximum de præfenti, si speratur, à se, vel alio suo tempore corripiendus. Quia non censetur, in graui necessitate esse constitutus, nisi ex ausu peccati commissi occasionem sumat aliud peccatum committendi, aut probabiliter existimetur, ita in illo peccato permanens, ut suo tempore de illo non doleat, quod iam est nouum peccatum. Extra hoc periculum persequentia in peccato, etiam si grauis miseria sit, non tamen ex misericordia obligamur procurare illam tollere. Nam si ipse ex Charitate sui, quæ strictius obligat, non obligatur, statim illam miseriam depellere, quare nos ex misericordia obligabimus eius reductionem illico procurare? Haud enim coherere videtur nos esse obligatos corrigere, & illum obligatum non esse correctionem admittere. Ita Abul. ad *Matth. 18. quæstion. 83. Gloss. ad cap. si peccauerit. 2. quæstion. 1. Villalobos *tom. secundo, summa tractatu quarto, difficultate secunda, numero quarto, Suarius *de Charitate disputatione octaua, sectione tertia, numero septimo, Sa verb. Correctio, numero primo, & quinto, Reginaldus libro quarto, numero 332. Sotus *de regendo secreto, quæstione secunda, conclusionem secunda, Lorca 2. 2. quæstione trigesima tertia, articulo quinto, disputatione quadragesima prima, numero tertio, Turrian. 2. 2. quæstione trigesima tertia, disputatione octuagesima sexta, dubio primo, Coninch. 2. 2. disputatione vigesima octaua, dubio sexto, numero 117.****

Hæc sententia probabilior est plane. Nam cum peccator non statim ac delinquit teneatur conteri, (vti ferè omnes Doctores sententur cum D. Thoma in 4. disp. 17. q. 3. a. 1. quæstion. 4. ad 2. Soto ibidem qu. 1. art. 6. Durando qu. 10. Medina *Cod. de pœnit. qu. 6. Nauarro *summ. cap. 1. num. 27. & 29. Suario *de pœnit. disp. 15. section. 15.) non teneatur correctionem admittere, quæ sibi tunc adhibetur: ergo nec nos videmur obligati, ei correctionem suggerere. Fateor equidem, existentem in peccato mortali habituali in graui existere miseria: at non in graui necessitate, ab illa surgendi, cum pœnitendi tempus non inflet, & existimetur, illo adueniente fore, vt pœniteat.***

DVBIVM XLV.

An sub veniali teneamur proximum in occasione peccandi venialiter constitutum corrigere?

Non tenemur. Quia per peccatum veniale proximus non est perditus: ergo correctio, quæ ad lucrandum fratrem ordinatur, *Matth. 18. si te audierit, lucratus eris fratrem tuum, in veniali piaculo locum habere non potest. Porro à peccato veniali facillimo negotio se potest, vel in Sacramento, vel extra expedire. Ergo corripientis auxilio non indiget. Sic Paludanus in quart. distinction. 19. quæst. 3.*

Sect. II. De Charitate, Dubia. 157

question. 3. numer. 4. Alen. lib. 2. summ. tractat. 6. Bannes. 1. 2. question. 32. a. 2. dub. 2. S. a. verb. Cor-
rectio. numer. 5. Reginal. lib. 4. num. 333. Bonac-
cin. d. 3. question. 4. punct. 7. numer. 3. Turtian. 2.
2. q. 13. d. 36. dub. 2. Azor. l. 11. c. p. 4. question. 4.
& alij.

303
Tenemur quidem. Quia hæc est quedam
misericordia, & maioris momenti, quam qualibet
temporalis: Ergo si absque incommodo pos-
sumus corrigendo præcauere, cur non obli-
gabitur? Ita Caiet. summ. verb. Correctio frater-
na. Suar. de Charit. d. 8. sect. 2. numer. 6. Sotus
lib. de regendo secre. memb. 2. question. 2. conclus.
3. Valent. 2. d. 3. question. 10. punct. 2. Villalob.
1. m. 2. summ. tractat. 4. difficul. 2. numero quinto
Lorca 2. 2. dub. 41. numero nono Castro Palao
100. primo tractatu sexto dub. 3. puncto tertio
num. 1.

304
Fateor, primam sententiam esse commu-
nem, sed probabiliter censuram secundam
esse: esse inquam veniale piaculum, non cor-
rigere proximum in occasione peccandi veni-
aliter constitutum, si ex ea correctione fru-
ctum speremus, & absque incommodo id præ-
stare valeamus. Nam charitas, amicitia, & mi-
sericordia in proximum non solum nos obligat
ne illi consulamus, aut adiuvemus ad peccan-
dum venialiter: sed etiam ne permitamus ca-
dere, cum commode possumus eum à casu re-
mouere. Sicuti in temporalibus non solum
obligamur damnum etiã leue non inferre pro-
ximo: sed etiã præcauere damnum alibi ei immi-
nens, cum possumus. Fateor, Christum Dominum
Matth. 18. de correctione peccati lethalis, non
venialis fuisse locutum. At inde non inferitur,
non esse præceptum de corrigendo fratre veni-
aliter delinquentem in illo præcepto tacite
inclusum, non quidem sub culpa graui, sed
leui; quia leuiter, & secundum quid per pec-
catum veniale deperditur frater, & sic per
correctionem eum lacramur. Dixi autem, nos
obligatos esse sub veniali corrigere fratrem
venialiter delinquentem, si fructum ex tali
correctione speramus, & absque incommodo
illam præstare possumus. Quæ condiciones ra-
ro colligantur, ac proinde regulariter excusa-
mur ab huiusmodi correctione, uti Coninch.
d. 28. nu. 27. aduertit.

DUBIUM XLVI.

An cognitio certa de peccato proximi requira-
tur, ut quis eum corrigere te-
neatur?

305
Non requiritur cognitio certa, sed proba-
bilis sufficit. Quia ex probabili notitia
prudenter quis in correctione procedit: & qui
corrigitur non potest iuste conqueri probabi-
litate (si fuerit opus) delicti commissi
à corrigente obiecta. Sic Sotus de secreto,
memb. secund. question. secunda conclusione
4. Torres 2. 2. quest. 33. disp. 86. dub. 3. in prime.
Requitur certa cognitio, nec probabilis
sufficit. Quia corripienti sine hac certitudine,
non amorem, sed iram & odium in fratre
Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

concitaret cum illi peccatum forte non com-
missum obiceret, facillimoque negotio corre-
ctio eludi posset. Ita Adrian. in quarto tract.
de correct. Nauar. summ. capite decimo quarto
numero duodecimo Suar. aliis relatis, disputa-
tion. 8. sectione tertia numero primo Lorca 2. 2.
question. trigesima tertia articulo sexto dubio
quadragesimo quarto numero quarto S. a. verb.
Correctio, fatus, Si mortale incertum, non est
adhibenda correctio. Villalob. tomo secundo
summ. tractatu quarto difficultate tertia nu-
mero primo Coninch 2. 2. disp. 28. dub. 6. nu-
mer. 87.

Hanc sententiam certam omnino esse cre-
diderim. Quæ probari videtur satis ex illo
Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus.
In te (inquit Augustinus) id est, te sciente.
Et existimo primæ sententiæ Auctores id
etiam sentire, dum asserunt, requiri, &
sufficere notitiam probabilem, & pruden-
tem. Cum enim dicunt prudentem, ne-
cessario expostulare debent notitiam deli-
cti commissi, & committendi moraliter
certam.

DUBIUM XLVII.

An si proximus ex ignorantia inuincibili
peccat, sit necessario cor-
rigendus?

307
Elebris questio est, num excusetur à
correctione facienda, eo quod proxi-
mus delictum non cognoscit? Et quidem si
id procedat ex ignorantia vincibili, & culpa-
bili, certum est obinde nos excusari non posse,
cum illa ignorantia non excuset proximum à
peccato. Quid vero si ex ignorantia inuinci-
bili legem transgrediatur?

Non est necessario corrigendus. Quia pro-
ximus non est absolute in spiritualis miseræ
statu cum non peccet. Et quia præceptum
correctionis est de peccato proximi iuxta il-
lud Matth. 18. Si peccauerit in te. Ergo ubi non
adeest peccatum, non est obligatio corrigendi.
Sic loquens de ignorantia iuris positini Ban-
nes de Charit. a. 2. d. 3. q. 13. a. 5. Nauar. summ. c.
24. n. 12. & 13. Valent. 2. d. 3. q. 10. punct. 2. Vil-
lalob. to. 2. sum. tr. 4. difficul. 4. n. 6. Et de qualibet
ignorantia id affirmat Bonac. d. 3. de Charit. q.
4. punct. 7. n. 10. modo non vergat in graue ipsius
delinquentis, vel tertij nocumentum,
neque obligatus quis sit ex officio corri-
pere.

Siue obligatus quis sit ex officio, siue non
siue ignorantia sit iuris positini, siue naturalis,
si monitione fructus speratur, necessario
est proximus corrigendus. Quia id exigit
ipsius reuerentia. Et quia illa ignorantia ab-
solute malum quoddam est, esto culpæ non
imputetur. Et quidem si officio Parochi, Præ-
lati Confessarij, vel domini fungaris fere
omnes Doctores tenent, te obliga-
tum esse. Quia ratione Officij teneris
subditos instruere in præceptotum ob-
seruatione. Et debes procurare, ne
O aliis

307
Hoc certum
esse reor.

308
Status que-
stionis.

309
Non est ne-
cessario cor-
rigendus.

310
Necessaria
corrigendus
est.

aliis scandali occasione exhibeant, quod saepe vel materiali legis transgressione causatur. Et impedire, ne alij intelligant subditorum errores à te approbari. Ita Sanch. l. 2. de matr. d. 38. num. 5. Bonac. d. 3. quæstion. 4. punct. 7. numer. 10. Et quando ex Officio non obligaris. Lorca 2. 2. dub. 4. m. 15. Suar. de Charit. dub. 8. sect. 2. numer. 6. Azorius libr. 12. capit. 15. quæstione quarta & 5. Coninch 2. 2. disput. 28. dub. 4. num. 38.

311
Cum his
probabilibus
opinor.

Cum his probabilibus opinor. Nam regulariter ex materiali legis transgressione fit quis facilis ad formalem. Ergo si commode valeas hoc periculum vitare, quænam causa inesse potest, ut exculeris. Certe si transgressorem legis non corrigis, cum potes, tacite denotas, eam transgressionem approbare, & scandalum generas.

DVBIVM XLVIII.

An spes probabilis fructus sufficiat ad præcepti Correctionis obligationem?

312
Quæstio
status.

Existimo cum communi Doctorum spem fructus necessario requiri, ut correctio sit in præcepto: alias enim esset otiosa. Moneo tamē non esse necessarium fructum ex correctione statim sperari: sufficit enim, ut decursu temporis speretur futurus. Difficultas autem est, quæ spes requiratur? an sufficiat probabilis?

313
Non sufficit
probabilis
spes.

Non sufficit probabilis, sed certa debet esse. Quia ad actionem adeo difficilem exercendam, non videtur præceptum obligare posse sine certa emendationis proximi spe. Sic Caiet. sum. v. Correctio.

314
Sufficit omnino.

Sufficit probabilis fructus spes. Quia si certa requireretur, nunquam adesset correctionis gerendæ obligatio, cum talis certitudo esse non possit, siquidem est de re ab alterius voluntate dependente. Quare sufficit probabile esse, correctionem profuturam, & non obfuturam, ut corrigere quis obligetur. Ita D. Tho. 2. 2. quæstion. 33. articulo secundo ad tertium Bannes hic, articulo secundo dub. ultim. Torres 2. 2. disputat. 86. dub. 3. Adrian. Sotus, & alij, quos refert, ac sequitur Suar. disput. octava de charit. sectione tertia numero tertio D. August. libro primo de Cinit. capite nono dum damnat eos, qui metuunt leniter, proximum corrumpere, cum fortasse possent corripiendo corrigere.

315
Hoc defendo, & expono.

Receptam ab omnibus hanc sententiam defendo. eam Medici exemplo explicans, & illustrans. Tenetur ille ægro corporalem medicinam præbere, quam credit probabiliter, profuturam, & non obfuturam. Ergo etiam Medicus spiritualis tenebitur, medicinam probabiliter salutiferam peccatori offerre, cum sciat, nullum ex illa damnum esse accepturum. At si probabiliter tibi persuadeas, nihil per correctionem effecturum non teneris illam exercere. Et quando dubius es, an correctio sit profutura, vel obfutura sit, nulla est obligatio.

Secus si dubius sis de profectu, ac securus de damno non inferendo. Verum in extrema necessitate in dubio de profectu, & de nocimento, est adhibenda. Quia nocimentum, adhibita correctione, est certum gravissimum, & irreparabile, utpote damnatio æterna. Nocimentum vero ex correctione timendum non est ita grave, quod abunde non compensetur spe etiam dubia, illum æternum nocimentum reparandi.

DVBIVM XLIX.

An peccator, dum in crimine existit, teneatur proximum delinquentem fraterne corrigere?

Suppono, omnes obligatos esse corrigere proximum, cum sit præceptum naturale ac divinum omnes adstringens. Vnicuique enim Deus mandavit de proximo suo. Eccl. 17. Solum de peccatore dum in crimine existit quæserim, num proximum corrigere teneatur.

Non tenetur. Quia ipse indiget correctione, ineptusque est ad corrigendum, cum ei dici possit: *Hypocrita, Et ecce prius traiecit de oculo tuo, & tunc prospicies, ut deducas felleum de oculo fratris tui.* Et illud, *Meditare, cura te ipsum.* Sic nonnulli Doctores haud infirmè notat.

Tenetur quidem. Quia potest proximum delinquentem corrigere, non exprobrando eius peccatum, neque se iustitiam ostentans, sed potius cognoscendo se iniustum & suam indignitatem per humilitatem ostendendo. Hoc modo proculdubio potest efficaciter corrigere proximum. Ita D. Tho. 2. 2. quæstion. 33. art. 5. Torres ibi, d. 88. dub. 2. Valent. 2. 2. d. 3. q. 10. punct. 3. Palao tom. 1. tract. 6. dub. 3. punct. 7. numer. 2.

Ego quidē his hærescens Doctoribus crediderim, in tali casu haud esse posse dubium, quin peccator in crimine existens præcepto correctionis gerende obligetur. Fateor tamen primæ sententiæ ratione, me omnino convinci peccatorem publicum, vel notorium corrigendo regulariter deobligatum esse à correctione faciendâ utpote ineptum, & à cuius monito nullus fructus speratur. Quod ex Castro Palao accipi. Attamen cum eodem resoluo, obligari adhuc, si valeat facile modum à Doctoribus secundæ sententiæ traditum adhibere. Illud autem sine cunctatione, ne crediderim, peccatorem occultum obligari ad corrigendum. Quia potest ex huiusmodi correctione fructus sperari.

D V B I V M L.

Qui ob peccatum proprium ineptus est ad proximum in extrema necessitate existentem corrigendum, teneturne penitentiam de crimine agere ut aptus ad corrigendum reddatur?

³²⁰ *Nonnulla premitto.* **E**xtra casum extremum eum non teneri existimo. Quia absque penitentia potest insufficienter per humile monitum corrigere. Nec vllus tenetur diuitias quarere, etiam si prodige consumpsisset, vt elemosynam grauitur indigenti faciat. Ab hac doctrina excipio Prælatus, cui ex Officio correctio incumbit, qui aut officium debet deponere, aut se in statu apto correctioni constituere. Lorca 2.2. *question. 3. artic. 5. d. 42. n. 12.* Coninch 2.2. *d. 18. dub. 7. num. 3. Valent. 2.2. d. 3. q. 10. pun. 9. Bañes 2.2. q. 3. a. 5.* Quid si proximus constitutus in extremis correctione indigeat, & fructus ob peccatum corrigentis impediantur, teneturne de crimine penitentiam agere, vt aptus ad corrigendum reddatur?

³²¹ *Tenetur p. m. r.* Tenetur quidem. Quia charitas obligat misereri proximo, eiusque fragilitati attemperari. Sic Suar. de Charit. d. 8. *sect. 4. n. 6.* Torres 2.2. *d. 88. artic. 5. dub. 1. Bannes citat. conclus. 5.* Villalob. *tomo secundo summ. tract. 4. difficul. 8. numer. 2.*

³²² *Non tenetur.* Non tenetur. Quia peccator tenetur correctionem admittere, à quocumque fiat, præcipue in mortis articulo: & corrigens sufficienter proponit, quid faciendum sit, temperando humilitate sermonis suam indignitatem. Ergo correctionis præcepto satisfacit: sicut satisfacit elemosynæ corporalis præcepto, qui illam in lethali existens impertit. Ita Valent. 2.2. *dub. 3. questione decima punct. 3.* Castro Pal. *tomo primo tract. 6. d. 3. pun. 7. numer. 6.* Sotus *relect. de secreto. memb. 2. questione tertia conclus. 6.* Coninch 2.2. *disputat. 28. dub. 7. numer. 1. 32*

³²³ *Auctoriz. regulat.* Fateor primæ sententiæ doctrinam mihi esse difficilem. Quia correptus non potest aduersus se corripientem retorquere argumentum, vt se ipsum curet, cum facile satisfieri possit. Medicū emendandum fore, si in simili necessitate esset constitutus. Agit ergo quantum videtur necessarium, vt correctio sit fructuosa. Si vero fructu careat, ex malitia correcti, & non ex defectu corrigentis prouenit. Igitur ratione præcepti correctionis raro vel nunquam, quis tenebitur, nisi Prælatus sit, penitere. At ratione scandali obligatio esse potest, quando scilicet quis suo crimini, exemploque prauo efficit, vt proximus peccatis inhæreat.

Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

D V B I V M LI.

An peccent lethaliter Concionatores, aut iudices, delicta proximi in peccato corrigentes?

Lethaliter peccant. Quia sunt actiones ³²⁴ *Lethaliter peccant.* Quasi Sacra à peccatoribus non exercenda. Sic Caiet. 2.2. *q. 187. a. 1. & 3.* & insinuat ibi D. Tho. Syluest. v. *Correctio. n. 16.* loquutus de correctione iudiciali.

³²⁵ *Non peccat lethaliter.* Non peccant lethaliter. Quia hæ actiones nec sunt annexæ ordinibus Sacris ex Christi Domini institutione; nec sunt ita Sacra, quin à peccatoribus effici possint. Ita Suar. de Charit. d. 8. *sect. 4. n. 6.* Sermonem gerens de Iudice: & de Concione loquens 10.3. in 3. p. d. 16. *sect. 3.* Medina C. de penit. *tr. 2. qu. 6.* Torres 2.2. *question. 33. artic. 5. disput. 88. dub. 2.* Villalob. *tomo 2. summ. tractat. 4. difficul. 8. numer. 3.*

³²⁶ *Hoc dicendum existimo.* Hoc omnino dicendum existimo. Nulla enim mihi ratio efficax sese offert, qua obligetur Concinator, aut Iudex in gratia existere, vt peccata publica corrigant.

D V B I V M LII.

An ordo Correctionis à Christo Domino assignatus Matth. 28. sit in præcepto?

Ordinem Correctionis sic Dominus præscripsit: *Si peccauerit in te id est, te sciens frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum. Quod si te non audierit, induces testes vni vel duos. Si illos non audierit, dices Ecclesia. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus, & publicanus.* Profecto correctionis ordo constituitur primo, vt peccantem admoneas secreto, & absque teste vlllo. Deinde si secreta correctio non proficit, testes adhibentur, vt te in correctione adiuent, forte enim peccator, qui te contempsit, testes reuerbitur. Quapropter solum sunt inducendi, quando speretur, ex eorum inductione delinquentis utilitas. Lorca 2.2. *q. 33. a. 8. d. 46. n. 20.*

³²⁸ *Nō est sub præcepto.* Non est sub præcepto seruandus, sed sub consilio solum. Quia Christi Domini verba nō videtur generalia cum solum de peccatis, quæ sunt iniuriola corrigenti loqui videatur, in quibus secreta correctio vix habet locum, sed illa omissa, potest ad denunciationem procedi. Sic Martinus de Arenalo *tr. de correct. frat. Salmer. to. 4. in Euang. part. 3. tract. 11.* Quia alias rationes, & testimonia adducunt, quæ hanc sententiam probabilem esse defendunt.

³²⁹ *Sub præcepto est.* Est seruandus non solum sub consilio, sed sub præcepto. Quia Christus Dominus ibi tradidit correctionis præceptum, & modum quo fieri debet. Non quia nouū aliud præceptū tulerit, quod ex ipsa nature lege

ge nō oriatur, sed quia praeceptū à lege natu-
rae obscurius traditum clarius explicui. Ipsa
enim natura dicitur, corrigendum esse proxi-
mum cum memori damno famae, & honoris,
quo fieri possit: unde si absque testium indu-
ctione corrigi valeat, ipsa natura dicitur, ut sic
correctio sit: etsi vnicus testis sufficit, quare
duo sunt adducendi: Igitur ordo hic est in
praecepto. Ita definitum videtur ab Innocent.
III. in cap. Nouis, de indic. & cap. Cum ex iniun-
cto, de hereticis. & ab Alexand. III. in cap. Licet
Heli, de simonia. Lorca ubi supra Torres 2. 2. d.
89. dub. 2. concl. 1. & 4. Suar. to. 4. de Relig. l. 10.
c. 7. n. 10. Coninch d. 18. d. 8. n. 138. Villalob. to.
2. sum. 17. 4. diffin. 9. Valent. 2. 2. d. 3. q. 10. p. 1.
5. Bannes 2. 2. question. 53. articulo octavo
dub. 1. conclus. 4. & alij plures, quos hi refe-
runt.

330 *Hoc mihi
admodum
certum.* Hae sententia mihi admodum certa. Nam
rationes, quae Doctores illi primae sententiae
probabilitatem conantur adituere, solum pro-
bant, hunc ordinem non esse semper seruand-
um, sed debitis temporibus, & circumstantiis
quando scilicet est secretum delictum, & per
correctionem secretum sufficienter emenda-
tum praesumitur, neque alia ratio boni comu-
nis, quae cessio iuris cogit illum omittere. Porro
quod Christi verba generalia esse non videan-
tur, cum solum de peccatis corrigenti iniurio-
sis visus sit loqui: Si peccauerit in te frater tuus,
minime obstat. Nam esto expresse de solis il-
lis peccatis Dominus loquatur, ex communi
Ecclesiae sensu ad omnia alia peccata, quae pro-
ximus, te sciente, committit, extenduntur.
Quemadmodum Mat. 25 Operibus tantum
misericordiae vita aeterna promittitur, & ta-
men inferunt omnes Patres, ac Doctores de
reliquis bonis operibus idem esse dicendum;
qua est aequa, vel efficacior ratio: ita in praes-
enti.

DUBIUM LIII.

*Potestne iuri suo quis renunciare, ne secum
hic ordo seruetur quando alias ex prae-
cepto diuino erat seruandus?*

331 *Renunciare
non potest.* Renunciari iuri suo non potest. Quia est
R quilibet propriae famae dominus, unde
ob aliquem honestum finem pati illa posset
detrimentum: at praeceptum diuinum de or-
dine in correctione seruando, non solum attē-
dit famam proximi, ut quam minus fieri pos-
sit, laedatur, sed praecipue attendit bonum ip-
sius correctionis, ut melius, ac congruen-
tius fiat, & pacem, ac quietem com-
munitatem, & rixarum euitationem, quae
ex occultorum defectuum manifestatione pos-
sunt oriri: cui iuri quilibet priuatus cadere
nequit. An nō saepe Praelatus minus aptus alio
particulari ad corrigendum erit, vel quia gra-
tus delinquenti non est, vel ob eius imperitiā
forte, aut per prauū affectū? Ergo in casu huius
poterit subditus se abdicare iure, quod habet
de secreta sibi monitione gerenda: alias renū-

ciatio prodiga f. mae esset, ac perniciosa. Cum
autē qualibet in Religione plures esse possint
Praelati inefficaciores in corrigendis secretis
subditorum piaculis, quam alij particulares,
effici videtur, non posse generatim hoc ius re-
nunciari. Sic Philarc. de offic. Sacerd. 10. 1. p. 1. d.
4. c. 14. Lorca 2. 2. q. 33. a. 8. d. 47. n. 13. & alij
in manuscriptis.

Potest equidem renunciare. Quia quilibet
potest ob honestos fines detrimentum in fa-
ma & honore pati, etiā si dominus famae pro-
priae ac honoris non sit: Ergo potest renun-
ciare ius quod habet, ut sibi fama integra co-
seruetur in correctione ob honestos fines
quales sūt maior spiritualis correcti profectus,
maior à reciduo securitas, submissio, & hu-
militas propriae communitatis integritas. Ne-
gari enim non potest, Religiosum maiori
circumspectione processurum, si sciat,
peccata propria occultā à quolibet sciente
extra Confessionem, vel gratia petendi auxi-
lium, esse superioribus manifestanda, omnia
correctione, securiorem à reciduo esse, & co-
munitatem magis idemnem seruari. Ita Ban-
nes 2. 2. q. 3. a. 8. dub. 2. Petr. de Ledes. sum. 16.
2. tit. 4. c. 4. Sancius in selectis d. 46. n. 28. Canta-
rel. Decal. l. 2. c. 69. n. 2. 1. Alfonso Rodrig. 10. 3.
tr. 8. c. 6. de correct. frat. Sanch. Decal. l. 6. c. 18.
Valent. 2. 2. d. 3. question. 10. punct. 5. Torres de
charit. ques. 33. artic. 7. d. 89. dub. 4. Suar. d. 8. de
charit. sect. 6. numer. 12. & 17. Ribadeneira de
inst. Societ. cap. 34. Castro Palao tom. 1. tr. 6. d. 3.
punct. 9. n. 2. Coninch 2. 2. d. 18. dub. 1. n. 197.
& alij.

332 *Hanc sen-
tentiam cer-
te esse de-
finitam
tanti lesu
circa fra-
ternā com-
muni au-
thoritatem
expres-* Certa sententia mihi est, posse quemlibet, &
totā aliquā communitatē (vt sanctissime
nostra Religio Societatis Iesu gerit) renunciari
iuri, quod habet, ut sibi peccata secreto corri-
gantur, priusquam deferantur ad Praelatum
ipsumque deferentem nullius culpe esse reum,
etiā si correctionem non praemiserit. Nam si
subditus ob praefatos fines propriū peccatū
Praelato manifestaret proculdubio laudandus
esset. Ergo etiā si ex ipsius consensu eius pec-
catum alius manifestet superiori, opus ge-
ret laudabile. Dic quæso, si proximus iam fa-
mam apud Praelatum amisisset, recte posset
quisquam id sciens cum illo de socij peccato
agere, si ex bono fine duceretur ad hu-
iulmodi tractationem. Ergo idem dicen-
dum, quando ipse proximus non vult suam
famam apud Praelatum seruari, sed alij ius-
ta de causa potestatem impertit, ut illi
peccatum manifestet. At hic finis obtinetur,
quando ex ipsius correcti voluntate deli-
ctum superiori quis manifestat. Quem
admodum obtinetur finis praecepti seruan-
di sigilli in confessione, (qui est, non solum
famam proximi conseruare, sed & facilitas ip-
sius Sacramenti, & rectus illius usus) qui qui-
dem finis obtinetur, vel, ut aptius dicam, nul-
lomodò laeditur, quando ex poenitentis vo-
luntate culpa ad rectum finem manifestan-
tur. Equidem cessio iuris à Religiosis nostrae
Societatis facta non est temeraria, sed pru-
dens: ac proinde etsi generatim fiat subin-
telligitur fieri, seruato fine praecipuo corre-
ctionis, qui est correctio, & emendatio delicti,
quem

Secl. II. De Charitate, Dubia. 161

quem finem, si certum non sit per Prælatum non esse obtinendum, vel non esse obtinendum ita bene, ac per inferiorem vel de eo dubium est, quod raro contingere potest, præcipue in Societate nostra, ubi superiores tot informationibus de vita & moribus præcedentibus assignantur, hæc quæquam tunc censetur quis iuri conservandæ famæ cedere. Abul. ad cap. 18. *Matth. questio. 98.* Sanchez lib. 6. *Decalog. capit. 18. numer. 47.* Infero, nemini licere hanc nostram Regulam de cessione iuris, & manifestatione delicti, quovis disputandi, vel etiam veritatis indagandæ quæstio colore, directe, vel indirecte impugnare. Tum quia à Paulo III. & Iulio III. nostrum Institutum fuit approbatum, & confirmatum, & in eo omnes constitutiones, præcipue quæ contradictionem patebantur. Tum quia Gregorius XI. in Bulla, quæ incipit, *Ascendente Domino* prohibet sub excommunicationis pœna hanc nostri Instituti impugnacionem, ac cuiusvis constitutionis. Tum quia de facto idem Gregorius damnauit libellum cuiusdam, qui hanc nostram constitutionem impugnauit. Coninch *disput. 28. dub. 12. numer. 226.* Suar. *tomo quarto de Relig. libro decimo numero primo fine.* Alfonso. Rodriguez *Exercitij perfect. parte tertia tract. 8. capit. 6.*

D V B I V M LIV.

An quando existimatur, Prælatus melius delinquentem correcturus, quolibet peccatum quantumvis secretum possit omnia secreta correctione deferri?

³³⁴ *Questio 12. sum.* Neminem potest esse dubium stante iuris cessione posse peccatum proximi ad Prælatum ut ad Patrem deferri. Quæstio autem est num cessione seclusa, possit correctio secreta omitti, & peccatum occultum illi manifestari, quando creditur. Prælatum aptius esse delinquentem correcturum.

³³⁵ *Minime potest.* Minime potest. Quia manifestacione criminis Prælato facta, fama proximi læditur. Ergo cum læsio hæc necessaria non sit, apponi non potest, etiam si Prælatus valeat aptius operam dare correctioni. Sic Adrian. IV. *quæ de correct. frater. 8. Pro huius decisione Sorus de secreto. memb. 2. questio. 4. dub. 3. Nauar. ad cap. Inter verba. questio. 2. concl. 2. num. 113. Navarra de restit. lib. 2. c. 4. dub. 12. numer. 120. Petr. de Ledsel. tom. 2. summ. tractat. 4. diff. 6. conclus. 2. 4. Lorea 2. 2. questio. 33. a. 8. sect. 3. d. 47. dub. 10. num. 7.*

³³⁶ *Potest omni.* Potest quidem omnia secreta correctione, Prælato ut Patri manifestari delictum in hoc casu. Quia Medicus corporalis prudenter utitur acerbiori medicamine, quamvis valde necessarium non sit, si tamen est valde vtile. Ergo etiam si correctio per Prælatum non sit necessaria simpliciter, si tamen est valde vtilis, & secreta correctione efficacior: poterit quis, hac omnia, delictum ad Prælatum deferre. Ita Escob. & Mend. *Theol. Moral. Tom. VI.*

Suar. *de Charit. d. 8. sect. 6. numer. 17.* & latius *10. 4. de Relig. l. 1. c. 9. & 10. ex D. Tho. & Richardo. Castro Palao tom. 1. tract. 6. d. 3. pun. 10. num. 3.*

Cum his opinor. Iudicans tamen Religio-
³³⁷ *Eiusdem mentis.* nibus hanc sententiam aptiorem esse, & sequi oportere, cum iudicatur sic errantem aptius posse reduci. In aliis vero, quia magis sui iuris sunt, ad vitandam non esse, nisi notabilis fructus pro certo speretur. Porro in Religiosis præcipue in nostra Societate præsumendum est subditum delinquentem melius per Prælatum esse corrigendum, quam per quemlibet particularem, dum contrarium non constat. Quia Prælatus peccati occasiones remouere potest, quod non potest alius subditus. Et quia remedia applicare valet, quæ per alios subditos adhiberi nequeunt. Coninch *2. 2. d. 28. dub. 11. num. 202.* Suar. *10. 4. de Relig. lib. 10. c. 9. num. 11.*

D V B I V M LV.

An mortaliter peccet Rector Collegij, qui Provinciai subditi delictum, quem absque tali manifestatione corrigere, & emendare potest, manifestat?

³³⁸ *Multa certa mihi re. colo circa qua Prælatus possit, & non possit, ex denunciatione sibi ut Patri facta.* O Peræ pretium est, indicare, quid possit, & quid non possit Prælatus facere ex denunciatione sibi ut Patri facta de subditi delicto. In primis certum est, non posse ex tali denunciatione iudicialiter procedere. Potest tamen aliqua moderata poenitentia delinquentem punire. Potest subditum à loco & Officio remouere, si id absque infamia geri valeat. Sed circa huiusmodi demonstrationem debet magna uti prudentia. Potest alicui vel aliquibus viris grauib. delictum manifestare, si hoc necessarium sit ad subditi correctionem. Potest subdito delinquenti socium designare si delictum, qui eius exploret actiones, & Prælato deferat. Potest subditum delinquentem coram duobus vel tribus testibus reprehendere, si ei moraliter de delicto cõstet, saltem per delationem vnus oculati testis, de quo nulla possit esse suspicio falsum impositorium. Si per denunciationem paternam remedium sufficiens non adhibetur, & delictum cõmunitatis vergit in damnum vel tertie personæ nocet, tenetur denunciare iudiciali delationi operam dare. Quæsierim verò, nū lethaliter delinquit Rector, qui Provinciali subditi delictum sibi ut Patri delatum manifestat cum ipse sine tali manifestatione valet subditum emendare.

³³⁶ *Lethaliter peccat.* Lethaliter peccat. Quia iam illa manifestacio delicti, & amissio famæ non habet paternæ delationis finem, quæ est fratris lucrum, cum absque illa lucrari eum Rector potest. Si tacite innuitur in nostra Congregat. VI. decreto 63. ibi. *Potest etiam vnus superior dicere rem sic delatam & notam alteri superiori eiusdem delati, quando res ita postulauerit ad finem paternæ delationis.* Ergo è contra quando id non ita res non expositum lat nequaquam poterit. Castro Palao *part. 1.*

340
Non peccat
lethaliter.

part. 1. r. 6. d. 3. punct. 11. numer. 7.
Non peccat lethaliter. Quia licet id non expostuletur, ut necessarium, expostulatur ut conueniens, ne Prouincialis ignarus huius delicti, similibus, vel grauioribus incommodis delinquentem exponat. Ita idem Ferdin. de Castro, qui quidem hac ratione affectus probabile esse indicat, nullum peccatum in tali manifestatione committi.

341
Auctoris
resolutio.

Ego quidem hanc sententiam etiam existimo esse probabilem. Nam si in materia detractionis, (vti Volum. 5. vidimus) reuelare peccatum vni, vel duobus viris grauib, qui magis prodesse, quam obesse possunt, lethale piaculum non est (etiam si ex leuitate, & loquacitate reueletur) ex probabili sententia, à fortiori probabile erit, quando ex recto sine manifestatur. Attamen, quia in osium aperitur manifestandi pluribus delictum commissum, probabilius crediderim, cum Castro Palao citato, non licere Rectori Prouincialem monere. Quia si solum ob maiorem à reciduo securitatem, & non ob necessitatem, quæ appareat, monere licet: etiam licebit monere quemlibet superiorem immediatum, quem delinquens habeat, & Prouincialem sequentem, cum eo modo delinquens securior à reciduo erit: quod quidem non est concedendum. Vnde eadem Congregatio VI. decreto 6. Congregatio VII. decreto de manifest. delicti capite decimo quinto numero secundo. Sine urgenti necessitate, & magna utilitate nemini esse crimen delati reuelandum. Expende verba. Sine urgenti necessitate, & magna utilitate. Quæ non conuenientiam, sed necessitatem magnam indicunt.

DUBIUM LVI.

Cum Prælati subdito, cuius delictum ut Pater agnouit, designat socium fidelem, qui eius exploret actiones, & sibi deferat: potestne socio designato significare, se male de subdito sentire, ut sic diligentius explorationi student?

342
Questionis
status.

Inui Dub. proximo, posse Prælatum subdito delinquenti socium designare fidelem, qui eius actiones exploret, & sibi deferat. Quia superior ratione sui Officij obligatus est, vitam subditorum inquirere. Quia propter D. Gregor. libr. 2. Regist. Epist. 52. nullomodo excusat Prælatum à correctione subditorum eo, quod dicat, se subditorum delicta ignorare. Quæ (inquit) potest esse Pastoris excusatio, si lupus oues comedat, & Pastor nescit? Ergo signum clarum est, teneri Pastorem vigilare, & examinare, an lupus oues comedat, & damnum inferat. Igitur questio est, an illi socio fideli designato possit Prælati significare, se male de subdito sentire, ut sic diligentius explorationi studeat?

343
Potest qui-
dem.

Potest Prælati socio significare, aliquam malam se de subdito habere suspicionem, di-

cens: Obserua illum: si iam apud Prælatum subditus hic designatus potest, non præmissa correctione, delictum fratris superiori ut Patri deferre. Quia vnum & alterum ad spirituale bonum subditi ordinatur, nec magnum inco- ueniens videtur esse, defectum eius vni prudenti ac religioso socio à Præsule reuelari. Sic Bañes 2.2. q. 33. a. 3. d. 2. Torres ibi. d. 89. dub. 5.

Non potest socio indicare de subdito non bene sentire. Quia si absque malæ opinionis significatione potest socio illi vigilantia commedari, quænam causa esse potest infamationem illam honestam. Nec socius potest, non præmissa correctione, superiori deferre delictum. Quia si delinques correctione fraterna sufficienter intelligitur emendandus æque bene, ac per Prælatum, (taro succedet) non debet Prælati denunciari. Nam apud Prælatum grauata sit iam eius opinio, haud dubium, quin multo amplius per repetitionem delicti grauetur: quod si excusari possit, charitas id exigit. Ita Ferdin. de Castro 10. 1. r. 6. d. 3. punct. 11. numer. 9.

Ego quidè si superior corrigens delinquentem de eius emendatione securus non mansit, existimo cum eodem Doctore, posse socio exploratori significare, se non recte de tali subdito sentire, ac proinde necessariam esse vigilantiam specialem; ut sic via socio aperiar superioris crimine, si viderit, deferendi. At in tali casu socius præsumere non debet, se posse efficaciter corrigere, cum præsumere debeat monitum fuisse, sed non emendatum. Vnde absque præmissa correctione debet tunc manifestare, & Prælati sub præcepto ad eius obligare manifestationem. Tum quia nomine Prælati delictum cognoscit, tum quia præsumere non potest rationabiliter, correctione fraterna esse sufficienter emendandum.

DUBIUM LVII.

Si proximus de delicto commissio sit iam emendatus, potestne quis Prælati ut Patri illud deferre, ut sic delinquens securior à reciduo existat?

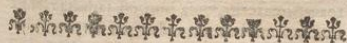
Potest quidem. Quia talis manifestatio potest prodesse, & non obesse. Potest enim Prælati cum sit occasiones & pericula relabendi iterum remouere. Ergo prodest. Ex scientia illius delicti ad punitionem non potest procedere. Ergo non obest. Sic Richard. in 4. dist. 19. artic. 3. questio. 1. Gabr. in Can. Miss. lect. 74. litter. V. Rosel. verb. Inquisitio. Angel. verb. Denunciatio. numer. 10. Grat. part. 1. Decis. lib. 2. cap. 69. numer. 30. Gerl. part. 2. tit. de correct. prax. Alphab. 14. litter. T. videtur consentire Alphonsi. Villagutier. libro secundo tit. de denunc. Euangel. conclus. 5. pag. 94. & 96.

Minime potest. Quia fama apud Prælatum plurimi estimatur à subditis, & agrius ferunt apud illum infamari propter eius dependentiam, quam apud plures socios. Ergo ob solam

Seç. II. De Charitate, Dubia. 163

maiores securitatem huiusmodi infamatio licita esse non potest. Nemini enim licet, bona temporalia à proximo auferre eo fine, ut securior sit in virtute: alias liceret, diuitias ab eo auferre, & pauperibus impertire, ut pro illo exorent. Ita Adrianus *qu. de correct. 5. Pro huius decisione. Sotus relect. de secreto, membr. 2. qu. 4. conclusio. 4. Sa verb. Correctio, numer. 4. Nauarr. summ. cap. 2. 4. num. vii. Aragon. 2. 2. quæst. 33. art. 7. Valentia 2. 2. disp. 3. quæst. 10. punct. 5. Nauarr. lib. 2. de res. sit. cap. 4. part. 2. dub. 12. num. 120. D. Thom. Antonin. Sylvest. & alij, quos refert, & sequitur Sanchez libro 6. Decalogi capite 18. numero 49*

348
Ego autem probabilis his hærens Doctores, existimo, si certo tibi constat, fratrem esse emendatum, nec periculum probabile relabendi habere, nullatenus posse eius delictum superiori manifestare, nisi ipse expresse consentiret: neque consensum in Societate nostra præstitum ad hunc casum extendi. Nam finis præcipuus in Societate, ob quem mandantur delicta superioribus deferri, est correctio delinquentis, quod constat ex reg. 10. Boni etiam omnes consulant, ab aliis corrigi, & ad aliorum correctionem inuare debito cum amore, ad maiorem spiritus profectum. Si ergo frater correctus omnino est, & emendatus, neque periculum sit recidui, cessat finis, ob quem consentit, delicta superioribus deferri per quemvis, qui extra Confessionem, ea accepit. reg. 9. Attamen si proximus periculum probabile subeat relabendi, si prælapsum eius peccatum Prælati non manifestetur, manifestandum esse, non dubito, cum Valentia *disputation. 3. quæstion. 10. punct. 5. D. Thomam, Adrianum, & Sotum citante: ut subditum præseruet. Probabile periculum relapsus vocito, quando ita proximus occasionibus peccati est innodatus, ut moraliter loquendo, iudicetur casurus, nisi ab illis diuertatur. Nam de alio periculo magis remoto non est curandum, cum omnibus tale insit periculum ex nature fragilitate.*

CAPVT XVIII.

Circa Odium, Inuidiam, Chis-
ma, Vitia Charitati con-
traria.

DVBIVM LVIII.

An in odio proximi sint plures actus
specie distincti?

49
RECOLO, Odium esse charitati con-
trarium, dupliciterque contingere. Primo, abominando personam proximi tanquam tibi contrariam, & desiderando, ut non sit: & hic actus est Odium abominationis. Se-

cundò, desiderando illi aliquod malum ex præfata abominatione, quod Odium inimicitie vocatur. Quodcumque ex his odiis circa Deum lethale est, nec fieri potest veniale ex materie leuitate. Circa proximum vero aliquando potest esse veniale, verbi gratia, si quis proximum absque iusta ratione leuiter auerteretur, malumque ei leue exoptet, vel plena non adsit deliberatio. Odium proximi ab odio Dei differre specie non dubito. Quia licet utrumque Charitati opponatur: diuersimode tamen opponitur. Vnum namque Dei Maiestatem directe, alterum indirecte offendit. Maior est difficultas de odio proximi, num in eo sint plures actus specie distincti?

Non sunt. Quia odium non sumit speciem, neque indiuiduitatem ex obiecto materiali, sed ex formali: obiectum autem formale semper est idem, scilicet personæ displicentia: ergo quantumvis obiecta materialia varientur, actus non variatur. Hinc inferitur, te obligatum non esse, in Confessione manifestare, quæ mala proximo desiderasti: sed satisfacere, si dicas, te odio proximum toties fuisse prolecutum, optando illi graue malum. Quia omnia illa mala sub eadem ratione sunt appetita, scilicet quia proximo mala erant. Sic Caietan. 2. 2. quæstion. 74. art. 6. ad vltim. Bonacin. *disputat. 3. de Charitate quæstion. 4. punct. vltim. num. 6. Torres 2. 2. disputation. 9. dub. 6. Valent. 2. 2. disput. 3. quæst. 11. punct. 2.*

Sunt quidem plures actus specie distincti. Quia vnum odium proximi ab alio differre potest tum ex fine, quo eum odio habes: tum ex malo, quod illi exoptas. Ex parte finis differre si proximum auerferis, quia est Dei imago ad beatitudinem creatus, qualiter decemones nos odio habent: aut quia aliquam tibi iniuriam intulit; utrumque enim odium est odium proximi, etiam si primum ex odio Dei ortum habeat: ergo negari non potest, vnum actum ab alio differre. Ex parte vero mali, quod proximo optas, etiam specie differunt. Quis enim abneget, optare inimico, ob illius displicentiam, æternam damnationem, esse diuersum peccatum in Confessione aperiendum ab eo, cum solum amissionem status, & temporalis vitæ desideras, cum diuersæ rationis eum priuaret bonitate? Ita Suarius *disp. 6. de Charitate sect. 2. numero 2. Palao tomo 1. tractatu 6. disputation. 3. puncto 1. numero 7. Coninch. disputat. 29. dub. 3. numero 61.*

Hoc dicendum existimo. Nam voluntas inferendi proximo malum in vita, diuersum peccatum est à voluntate inferendi malum in fama, aut pecuniis: ergo etiam voluntates, quibus hæc mala appetuntur euenire, diuersæ sunt. Quia species odij inimicitie non sumitur præcisè ex displicentia, & auersione personæ, quam auerfaris: sed ex malo, quod illi desideras. Alias nullum odium proximi esset odium inimicitie, sed odium solum abominationis. Ex quo infero, in Confessione omnino esse explicanda, uti Suarius, & Coninch. expresse docent.

350
Non sunt
odij in pro-
ximum plu-
res actus
specie di-
stincti.

351
Sunt plures.

352
Hoc dicen-
dum omnia
no reor.

DVBIVM LXI.

An liceat optare mortem proximo, vel de illa gaudere ob hereditatem acquirendam?

353
Questionis
statu.

Celebris quaestio est num ob bonum temporale, & aliquando inferioris ordinis liceat tibi aliquod graue malum proximo desiderare, & de illo gaudere, deque ipsius bono tristari, eo quod tibi impedimento est ad boni temporarii assecutionem? Exempli gratia. An possis desiderare mortem alicuius, ut illi in bonis succedas, vel ne in ei alimoniam praebendo, vel eum curando aegritantem graueris.

354
Minime
licet.

Minime id licet. Quia ex Charitate obligaris praefere vitam proximi tuis diuitiis, temporarioque emolumento. At si ob acquirendam hereditatem illius mortem expectis, iam temporarium emolumentum vite proximi praefers: quod contra Charitatem esse, quis non videat? Sic Nauarr. *summ. cap. 15. num. 10.* asserens esse omnium.

355
Licet equi-
dem.

Licet equidem, si cum debito moderamine facias: non scilicet id appetens ex personae displicentia, sed ob aliquod temporale emolumentum inde sequutum. Quia huiusmodi desiderium, & gaudium de malo proximi non tam est desiderium, & gaudium de malo illius, quam de bono tibi inde sequuto: ergo non habet malitiam, quia illam habere non potest, nisi finis illius malus sit: cum tota species actus inefficacis ex fine defomat. Ita Sa. *verb. Charitas, numero octauo. Azorius parte prima, libro tertio, capite 12. quest. 2. Bonacina disp. 3. de Charit. questione quarta, puncto ultimo, numero septimo, asserens licere matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam haud possit eas nuptui tradere. Sancius in select. d. 2. numero 9.*

356
Auctoris
resolutio.

Existimo, proculdubio licere, optare tibi, vel proximo mortem ob vitandam molestiam laborum infirmitatum, mendicitatis, vitae poenalis à marito infligae, &c. dummodo desideres huiusmodi incommoda proximi, ut à Deo infligenda, non ab homine iniuste, vel à Diabolo. Profecto ingenue fateor, debere te bonis fortunae vitam proximi praefere quoad effectum, ac voluntatem efficacem, ac proinde teneri, bona fortunae exponere, ut vitam proximi conserues. Secus dixerim de efficaci affectu, ac simplici complacentia: quia respicit obiectum secundum se, & ex illius bonitate sumit speciem, non ex illius executione.

DVBIVM XL.

An inuidia solum sit mortale quando ex illa mouetur quis ad remouendum proximi bonum?

357
Solum est
mortale.

Solum est mortale, cum ita vehementer quis bono proximi inuidet, ut ex illo affectu moueatur ad iuste remouendum proximi bo-

num: secus si absque hoc periculo inuideat, quemadmodum auaritia, ac vana gloria, in qua non sunt peccata mortalia earum actus, nisi aliqua circumstantia mortali vestiuntur. Quia dolere de bono proximi, quatenus meum bonum imminuit, non est, absolute de bono, proximi dolere; sed dolere de illo, quatenus hunc causat effectum: & licet non causet media iniuriola actione, negari tamen non potest, esse cuique molestum, & iniucundum: tollit namque illi, qui ab omnibus (verbi gratia) doctus admodum habebatur, singularem ideo plausum acquirerebat, opinionem, & honorem illum, si doctor aliquis superueniat. Ergo talis tristitia, ac dolor, non videtur adeo inordinatus, ut piaculum lethale constituat. Sic Lorca 2. 2. *question. 36. in addition. articul. 1.*

Non solum est mortale, quando ex inuidia quis mouetur, ad remouendum proximi bonum, sed & quando dolet de bono alterius, quia diminutionis proprii boni est causa. Quia hoc vitium est charitati contrarium, cum de bono proximi tristetur, & de malo illius gaudeat. Quod vero quis gaudeat de malo illius, vel tristetur de bono, quia proprium suum bonum, non est sufficiens causa honestandi actum. Ita D. Thom. 2. 2. *question. 36. articul. 2. & 3. Valent. ibi. dub. 3. questio. 13. punct. 1. Coninch. d. 30. dub. 2. num. 20. Reginald. lib. 17. num. 129. Nauarr. summ. capit. 23. numer. 118. Bonacina d. 3. de Charit. questio. 4. punct. ultim. Parag. 2. num. 3. Suar. dub. 6. de charit. sect. 4. numer. 4. & alij.*

Ad hac communi quidem sententia non recedam, quam vberius expendo. Potest quis dolere de bono alterius, eo quod per se, & ratione sui proprium eius bonum diminiuit: bonum, in quam alterius potest esse occasio diminuendi proprium alicuius bonum, sine eo quod aliquam vim inferat, actionemque iniuriolam exerceat: v. gr. si existente illo in Ciuitate aliqua, in qua nimis doctus, ac peritus reputatur, accederent alij aequae docti, quorum aduentu illius pericia non tanti, ut antea aestimaretur, quia non est iam ita rara. Ex qua ratione bonum vnus per se potest alterius bonum diminuere. Si igitur doleat quis de bono alterius, quia huius diminutionis est causa, inuidus est, & peccat, ex genere suo mortaliter. Plura de Inuidia *Solum. 1. vbi de de vitis Capitalibus differui.*

DVBIVM LXI.

An non solum qui proprie Chismaticus est, sed etiam qui quomodolibet Pontifici est inobediens, contrahat excommunicationis poenam?

Chisma in praesenti sumo pro scissione, vel diuisione ab Ecclesia, eiusque Capite. Dupliciter autem quis potest se ab Ecclesia separare. Primo, deferendo fidem, & tunc est haereticus, ac consequenter Chismaticus, secundum Ecclesiae deferendo unitatem, quam fideles

deles omnes inter se habent cū suo capite tum in Sacramentis, ac cultu diuino: tum in subiectione ad Pontificem, Ecclesie Caput. Dupliciter vero quis potest se à subiectione Pontificis, & Ecclesie unitate diuidere. Primò directè, secundò, indirectè. Directè se diuidit, cum expresse, ac formaliter intendit, Pontificem non recognoscere vt. Superiorem; Indirectè autem, cum facto ipso ostendit, non eum recognoscere: quod videtur contingere existentibus in Anglia, & exhibentibus Regi obedientia signa, quibus testantur esse Christi Vicarium, in spiritualibus, quāvis interius id esse nullo modo credant; quia se iunctio ab unitate Ecclesie, eiusque obedientia in opere ipso externo consistit: ac proinde hi vere Schismatici sunt, esto non sint hæretici. Suarius de Censur. disputatione vigesima prima, sectione secunda, numero decimo tertio, Sanchez libro secundo, Decalogi capite vigesimo sexto, numero decimo quarto. Porro Schismaticis variæ ab Ecclesia pœnæ præscribuntur. Prima est priuatio potestatis Ordinis, & iurisdictionis. Secunda, excommunicatio ipso facto. Tertia inhabilitas ad Beneficia. Quarta, suspensio Ordinis à Schismatico scienter recepti. Quinta, collatio Beneficiorum à Schismatico facta irritanda. Sexta, suspicio hæresis vehemens. Septima, subiectio Ecclesiasticis Iudiciis pro pœna sustinenda. Circa huiusmodi pœnas dissidium est apud Doctores. In presenti igitur requiro, an non solum Schismaticus propriè, qualem esse asservi, sed etiam etiam qui quomodolibet Pontifici inobediens est, pœnam excommunicationis contrahat?

361 Contrahit quidem. Quia in Bulla Pontifex excommunicat Schismaticos, & qui se ab eius, & cuiusvis Pontificis pro tempore existentis obedientia pertinaciter subtrahunt, vel recedunt. Cum ergo nihil in Pontificis decretis superfluum esse dicendum sit, efficitur, non solum recedentes à Pontificis obedientia tanquam à Vicario Christi Domini, sed quomodocumque recedentes intelligi debere. Nam recedentes pertinaciter à Pontificis obedientia tanquam à Vicario Christi, & Ecclesie capite, sub Schismaticorum nomine comprehensent. Vt quid ergo reliqua verba adiungunt? Sic Farinac. sibi contrarius question. 186. numer. 11. citans Toletum libro quarto, capite duodecimo, numero secundo. Attamen in editione Lugdunensi circa primum nihil dicitur: circa secundum contrarium docet.

362 Non contrahit nisi qui Schismaticus proprie est. Quia recessus à Sedis Apostolicæ obedientia proprie non stat cum illius recognitione. Ergo dum quis Pontificem vt Superiorem recognoscit, etiam si illi ob aliquam causam non obediatur, à Pontifice vt tali non videtur absolute recedere, ac proinde excommunicationem illam non contrahit. Ita Azorius parte prima, libro octauo, capite vigesimo, questione quinta, Palao tomo primo, tractatu sexto, de Charitate, disputatione quarta, puncto sexto, numero septimo, Suarius de Censur. disputatione vigesima prima, sectione secunda, numero duodecimo. Sanchez libro secundo, Decalogi capite trigesimo sexto, numero duodecimo. Bonacina disputatione tertia, questione quarta, de Charitate puncto vltimo, Paragrapho quinto, numero nono, & alij apud ipsos.

mo, Paragrapho quinto, numero nono, & alij apud ipsos.

Cum his opinor. Et quidem et si sub nomine Schismaticorum ij recedentes comprehensent, factè tamen expressi ad maiorem claritatem, specialemque timorem incutiendam. nonnulla Monuerim hac excommunicatione non ligari fautores, defensores, receptatores Schismaticorum. Quia in Bulla non exprimuntur, & exprimuntur hæreticorum fautores, in odiosis autem non est vltra proprietatem verborum extensio gerenda. Ligantur tamen excommunicatione non reueruata ob cap. Li et, de elect. cap. 1. de Schismaticis, in 6. Sed clarius ob constitutionem Pauli IV. quæ incipit, Cum ex Apostolatus officio, vbi excommunicantur, alijque pœnis afficiuntur Schismaticorum fautores, vti Bonac. vbi sup. annotauit.

D V B I V M LXII.

Schismatici non denunciati priuantur ne iurisdictionis potestate?

364 Dixi, primam Schismatici pœnam esse potestatis Ecclesiasticæ, Ordinis, & iurisdictionis priuationem. Verum licet Ordinis potestate in spirituali charactere consistente priuari non possit, priuari vero potest, ac de facto priuatur legitimo talis potestatis vsu. De potestate autem iurisdictionis fere omnes Doctores conueniunt, Schismaticum esse iure ipso priuatum.

Schismaticus non denunciatus post Concilium Constantiense minime priuatur iurisdictione. Quia cum solum denunciatus vitaremur, solum is carere debet iurisdictione nobis conueniente. Sic Bonacina disp. 3. quest. non sit. 4. de Charitate, puncto vltimo, Paragrapho sexto numero 8.

366 Etiam si occultus sit, vel non denunciatus, ipso facto quilibet Schismaticus iurisdictionis potestate priuatur. Quia occultus Schismaticus exterior ab unitate Ecclesie, ac subordinatiōe ad illius Caput se subtrahit: ergo indignus est, cui iurdictio ab Ecclesia concedatur. Ita D. Th. 2. 2. q. 36. a. 3. Turrec. l. 4. sum. p. 2. c. 20. Cast. l. 1. de iur. a. heret. punit. c. 23. & 24. Azor. p. 1. l. 8. c. 2. q. 9.

367 Hæc sententia mihi magis probatur. Quia textus in cap. 1. de Schismat. cap. Nonitani, cap. Audiuimus, cap. Didicimus, expresse notant, ipso iure hanc priuationem incurri. Dicunt enim, Ordinationes esse irritas, & conferentem nihil iuris habere, ac potestatis; & ex alia parte hanc priuationem ad omnes Schismaticos extendi probat textus in cap. Didicimus, & omnes omnino hæreticos, & Schismaticos nihil habere iuris, ac potestatis. Verum tamen vt huiusmodi priuatio iurisdictionis effectum habeat, necessaria est saltem declaratoria sententia criminis, vt tradit Suarius disputatione 12. sectione 2. numero 2.

DVBIUM LXIII.

Schismaticis penitentibus, & Ecclesiae reconciliatis tolliturne inhabilitas quam ad Ecclesiastica Beneficia habenda contra-

xerant?

368
Status qua-
sionis.

Tertiam Schismaticorum poenam esse vidimus inhabilitatem ad Beneficia Ecclesiastica in posterum habenda, cap. Quia diligentia, de elect. ubi Schismatico in Episcopum electo dispensatione confirmare permittitur. Non igitur valida erit electio ante dispensationem, uti Glof. & omnes. Dubium autem est, num penitentibus Schismaticis, & Ecclesiae reconciliatis haec inhabilitas tollatur?

369
Tollitur in-
habilitas
haec.

Tollitur profecto. Quia huiusmodi inhabilitas ex Schismate procedit: ergo illo sublato, cessat. Neque ob stare videtur Cap. Quia diligentia citatum, nam electio illius Schismatici in Episcopum forte fuit, durante Schismate, ideoque indiguit dispensatione: qua non indigeret, si sublato Schismate, & Ecclesiae reconciliato, electio facta esset. Sic Decianus tractatu crimin. libro quinto, capite 54. numero 15. & 16. Conrad. Brunus tractat. de heretic. libr. 3. cap. 7. Borlat. consil. 14. numer. 34. Quintil. Mandos. in addit. ad Repertor. Inquisit. v. Abinatio, tit. A. Farinac. plures referens, qu. 189. & 193. num. 66.

370
Nō tollitur.

Non tollitur. Quia cap. Quia diligentia, id videtur expresse praescribere. Glossa enim ibi manifeste asserit abiurato Schismate in Episcopum electum fuisse, & nihilominus indiguisse dispensatione: ergo signum est, inhabilem remansisse. Ita Azor. parte prima, libro octavo capite vigesimo, quaestione octava, aliterens, communi sensu hoc esse receptum. Sanchez libro secundo, Decalogi capite trigesimo sexto, numero decimo octavo. Bonacina disputatione tertia, quaestione quarta, de Charitate parte ultima, Paragrapho quinto, numero decimo. Pegna Direct. parte secunda, quaestione quadragesima octava, comm. 73. Suarius de Censur. disp. 43. section. 2. numer. 7. Farinac. pluribus relatis, quaestione 184. numero trigesimo sexto.

371
Hoc proba-
bilium, &
securius esse
vetor.

Probabilius, & securius censeo, Schismaticum Ecclesiae reconciliatum adhuc inhabilem esse ad Ecclesiastica Beneficia, nisi per Pontificem, aut vices ipsius habentem fuerit dispensatus. Quia eius est solvere, cuius ligare fuit. Habet tamen Episcopus ex Tridentin. sess. 24. cap. 6. concedente casus occultos, potestatem ad dispensandum in quacumque inhabilitate ad Beneficia ex delicto occulto proveniente. Quare si delictum Schismatici occultum sit, poterit ab Episcopo Schismaticus ad unitatem Ecclesiae rediens habilis reddi. Si tamen Schisma publicum sit, asserit Abbas ad cap. 2. de Schismaticis. numer. 7. Decius ad cap. Atsi Clerici numero 124. & alij, posse Episcopum dispensare ad Beneficia omnia, praeter Episcopatum, & dignitatem exemptam, si scienter Ordinem à Schismaticis non receperint. Addo, esse pro-

babilem occultum Schismaticum, & Ecclesiae reconciliatum dispensatione non indigere. Quia poena inhabilitatis non cuilibet Schismatico videtur imposita, sed publico, & manifesto, qualis erat ille Episcopus relatus in Cap. Quia diligentia. Quare occultus, & maxime emendatus, & conuersus hanc poenam nullo modo contrahit, ut multis probat poenam de haeretico. Garcia part. 11. de Benefic. capite 10. numero 81. & specialiter de Schismatico numero 162.

CAPVT XIX:

Circa Bellum, ac Duellum, quatenus sunt Charitati contraria.

DVBIUM LXIV.

Potestne dari seclusa ignorantia iustus bellandi ex utraque parte titulus?

Dari potest. Quia saepe oppugnans, & oppugnatus non peccant bella gerendo eo, quod uterque probabiliter credit, sibi Regnum pertinere. Ergo ex parte utriusque iustus est titulus. An non oppugnans Civitatem, interficere potest innocentes, si alia via non potest illam subiugare: innocentesque possunt se ab oppugnatione defendere? Quis dubitet? Datur igitur titulus bellandi iustus ex utraque parte, iustumque bellum etiam nulla ignorantia intercedente. Sic nonnulli bonae notae Moderni.

Dari non potest per se, & seclusa ignorantia iustus titulus belli ex utraque parte circa eandem rem. Quia nulla virtus potest habere actus sibi contrarios, alias secum pugnaret, & bonum bono contradiceret. Ergo iustitia, quae tibi titulum iustum possidendi praebet, verbi gratia, Civitatem, & ibi existentes oppugnandi, non potest praebere iustum titulum oppugnatibus tibi contradicendi.

Idem affirmo. Concedo enim, saepe oppugnantem, & oppugnatum non peccare, quia ex ignorantia invincibili iuris procedunt. Hoc tamen non probat ex utraque parte iustum dari titulum; sed ex una parte dari, & ex alia praesumi: rationeque illius praesumptionis potest ille actus ad iustitiam pertinere.

DVBIUM

DUBIUM LXIV.

Oblata ab adversario tibi sufficienti satisfactio-
ne, tenerisne à bello desistere, quo-
cumque tempore satisfactio
datur?

³⁷⁵ Si satisfactio sufficiens detur ante bellum
inceptum, teneris ab eo desistere, si offera-
tur tibi ab adversario sufficiens iniuriarum satisfac-
tio, & damna illata compenset. Quia tunc
bellum non est tibi necessarium, sed volunta-
rium, ac prout illicitum, sola enim necessita-
te potest assumi *cap. Noli, 2. qu. 1.* Si autem sa-
tisfactio post bellum inceptum offeratur, non
teneris eam acceptare, & à bello desistere.
Quia iam adversarii non sunt in statu satisfac-
iendi, sed satis patendi. Sic Caietan. *sum-
ma verb. Bellum. Sà verb. Bellum, nume-
ro nono.*

³⁷⁶ Quocumque tempore satisfactio plena ab
adversario offeratur, teneris à bello desistere, si
securè desistere possis. Quia bellum solum ne-
cessitate, non voluntate licite suscipitur, ut ait
Diu. Augustin. *Epistol. 207. ad Bonif. cum Co-
mitem* Sed cum debita satisfactio offeratur, cessa-
t omnis bellandi necessitas: ergo contra iusti-
tiam delinques, si bellum prosequere. Ita Mo-
lina *disp. 103. vers. Belli causa.* Valent. 2. 2. d. 3.
quæst. 16. punct. 2. Coninch 2. 2. *disp. 31. dub. 2.*
numero 38. Suarius *disputatione 13. de Charita-
te, sectione septima, numero tertio.* & alij
apud ipsos.

³⁷⁷ Sententiam hanc, communem quidem eli-
go, aduertens tamen sub debita satisfactio-
ne comprehendi, ut non solum tibi reddantur
omnia illa, quæ tunc sunt: sed etiam solvantur
expensæ in bello factæ, & pericula, & molestiæ
quibus te, ac tuos exposuisti, & iniuriarum factarum
compensetur. Quia cum ad hæc omnia ius ha-
beas, omnia hæc compensari debent, priusquàm
à bello cessare tenearis. Insuperque petere po-
tes, quidquid in posterum tibi necessarium est,
ut secure viuas, & pacem obtineas; hic enim
est præcipuus belli scopus. Quæ omnia in ipso
conflictu, ac belli congressu ferè sunt impossi-
bilia: ideoque forte Caietan. dixit, tunc ad-
versarium potius esse in statu satis patien-
di, quam satisfaciendi; quia vix est possi-
bile offerre tunc satisfactionem, quæ præ
angustia temporis tum sufficiens, tum secunda
iudicetur.

DUBIUM LXV.

An quando pars rebellis digna est morte ob in-
iuriam illatam sit obligatus Dux vi-
ctor aliam satisfactionem ad-
mittere?

³⁷⁸ Pars rebellis ob iniurias illata digna est
morte, ita ut post partam victoriam absque
ullo periculo valeat victor eam perimere: petit
tamen veniam, & in quantum potest, sese illi
submittere, & iniuriam pecuniis, tributis, & alijs

eiusmodi compensat, ac pignora præbet, qui-
bus illum securum reddit à timore in poste-
rum similis iniuriarum. Quæserim, an victor Prin-
ceps teneatur hanc satisfactionem accepta-
re, & à bello desistere: vel possit bellum pro-
ducere, quovisque pars nocens ei ingulanda
tradatur?

Obligatus non est, satisfactionem admittere.
Quia Princeps ille iniuriarum affectus factus
tunc est Iudex rebellium ob iniuriam acceptam
illisque vindex: sed Iudex non tenetur acce-
ptare satisfactionem à delincente oblatam,
sed pro delicti gravitate poenam illi infligere
potest, quæ sibi magis placuerit, modo iustitiæ
limites non excedat. Ergo sic dicendum est
in casu præsentis si spectato iuris rigore. Mo-
lina *tractatu secundo, disputatione 103. vers.*
Dubium est. Lorca 2. 2. *disputatione quadrage-
sima nona, numero sexto, & disputatione quin-
quagesima secunda, numero tertio, & disputa-
tione quinquagesima tertia, numero duodecimo,*
Bannes 2. 2. *quæstione quadagesima, articulo
primo, dubio secundo, conclusionem quartam,* Castro
Palao *tomo primo, tractatu sexto, de Cha-
ritate, disputatione quinta, puncto tertio, nu-
mero 15.*

Obligatus est. Quia bellum contra non sub-
ditos iudici non potest ad iniuriam vindican-
dam, nisi quatenus iniuriato necessarium est,
vel ad honoris reparationem, vel ad futuram
securitatem, ut enim Diu. Augustin. *relatus in
cap. Nulli, Bellum sine necessitate iudici non po-
test.* Alias obligati essent nocentes se ipsos tra-
dere iugulandos, neque possent vi resistere, ne-
que alius illos defendere. Ita Agil. Coninch
2. 2. *disputatione trigesima prima, dubio secun-
do, à numero vigesimo nono, & dubio septimo, à
numero 106.*

Primam sententiam longe probabiliorē
esse non dubito. Fundamentum enim Agidij
mei pugnat contra sententiam affirmantem,
bellum esse actum vindictivæ iustitiæ: quod
stare non potest, si iniuriarum vindicandæ solum
essent, quatenus earum vindictio necessaria
est ad iuris læsi reparationem; quia tunc po-
tius commutativam, & legalem iustitiam,
quam vindictivam exerceas. Ut ergo firmum
sit, bellum esse iustitiæ vindictivæ actum, af-
firmo, bellantem non solum reparationem
sui honoris, & securitatem in futurum inten-
dere posse: sed etiam debitam poenam iniu-
riantibus infligere. Neque inde fit, teneri no-
centes se iugulandos tradere: sufficit enim si vi
& armis non resistant; quia ius vitam confer-
uandi utpote naturæ conforme alijs iuribus
præponderat.

DUBIUM LXVI.

Requiriturne moralis certitudo victo-
riæ, ut bellum possit
indici?

³⁸² Non potest iudici iuste bellum, si non ad-
sit moralis victoriæ certitudo. Quia tunc
temeritatis Princeps arguetur, & suis subditis
iniuriolos existet, eos ob exiguam utilitatē, &
incertam

379
Obligatus
non est, sa-
tisfactionē
accipere.

380
Est obliga-
tus.

381
Primam
sententiam
eligo, & ex-
pono.

382
Moralis
victoria cer-
titudine re-
quiritur.

incertam victoriam gravissimis periculis exponens. Sic Caietan. 2. 2. *questione nonagesima sexta, articulo quarto*. Coninch. 2. 2. *disp. 3. 1. dub. 4. num. 73.*

383 *Non requiritur.* Indici potest iuste etiam si moralis victoriae certitudo non adsit. Quia solum probabilis spes victoriae potest damnis, quae ab adversariis timentur, praevaleare. Et quia raro liceret Regi minus potenti bellum potentiori indicere, si moralis certitudo victoriae necessaria esset, cum haec à minus potenti fere nunquam haberi posset. Ita Castro Palao *tom. primo, tractatu sexto, disputatione quinta, puncto tertio, numero decimo septimo*, Suarius *disputation. 13. de Char. section. 4.*

384 *Auctoris resolutio.* Ego quidem existimo his haerens Doctoribus, omnia pensanda esse, & videndum, an spes victoriae praevaleat damnis, quae timentur. Nam si ipse praevaleat, tentari bellum potest, sin minus cessandum à bello, bello inquam aggressivo: secus à defensivo, hoc enim cum aliquali spe victoriae tentandum est; quia est necessitatis, non voluntatis. Ex quo fit, verum non esse, quod Caietanus affirmat, requiri moralem victoriae certitudinem, ut bellum possit indici, cum solum probabilis spes valeat damnis, quae timentur, praevaleare: & bono Republicae maxime expedire possit, ut inimici intelligent Principem non esse pusillanimum, ac timidum, sed forti animo, audacem, periculaque contemnentem.

DUBIUM LXVII.

An innocentes possint licite redigi in servitutem: cum Respublica est hac poena digna?

385 *Questionis status.* Si Cio, licitum esse libertate privare hostes, & in servitutem redigere, si rei naturam spectemus, quoties in recompensationem iniuriae factae, & in satisfactionem damnorum, quae victor passus est, fuerit necessarium. Si enim victor privare vita hostes potest, à fortiori poterit libertate. Habetur §. *Item ea, quae ab hostibus Institut. de rerum divis.* Ab hoc autem iure excipiuntur Christiani capti ab aliis Christianis & eorum filij, qui non possunt redigi in servitutem ob consuetudinem inter eos praescriptam: possunt tamen detineri aliquantulum, dum pecunia aliqua in praemium capientium conceditur. Suarius *disputatione decima tertia, de bello, sectione septima, numero decimo tertio*, Coninch. 2. 2. *disputatione trigesima prima, dubio septimo, numero 120.* Hoc tamen privilegium Christianorum Apostatarum non gaudet siue subditi sint bellantis, siue non. Quia quod in Fi. dei favorem introductum est, non debet, iis prodelle, qui fidem abiurarunt. Valentia 2. 2. *disputatione tertia, questione decima sexta, puncto tertio*, Suarius *ibidem*. Dubito autem, an innocentes possint etiam in servitutem redigi, cum Respublica huiusmodi poena est digna?

386 *Nō possunt.* Non possunt. Quia nemo innocens potest occidi directe à victore. Nulla enim causa legitima est eum intericendi, nam si aliqua

esse posset, maxime culpa totius Civitatis, sed haec esse non potest, quia licet ipse Civitatis sit pars, ab illa tamen culpa est immunis: ergo si à communi iugulatione innocens est immunis, etiam immunis erit à communi servitute, quae ex culpa procedit. Sic nonnulli, quos, prefatis nominibus memorat Castro Palao *tom. 1. tractat. 6. disputation. quint. punct. 4. numero decimo tertio.*

Possunt quidem, si iniuria Civitatis adversae hanc poenam mereatur. Quia libertas inter bona fortunae, quorum Respublica dominium habet computatur: Respublica enim illorum bonorum habet dominium, quorum eius subditi habent: sed quilibet subditus propriae libertatis dominio fruitur, illamque vendere urgenti necessitate potest. Ergo Respublica idem facere poterit. Ita Victor. *de iure belli, numero quadragesimo secundo*, Molina *tractat. 2. de iustit. d. 119. & 120.*

Cum his opinor. Nam pater, necessitate urgente, poterit filium libertate privare, & creditor debitorem impotentem solvere, si ius positivum non obstat: ergo à fortiori poterit Respublica quemlibet civem, cum quilibet debeat satisfacere pro debito Reipublicae, utpote pars illius. Adde, receptissimum esse, tradi instantes obsides inimico nolenti aliter à bello desistere: qui quidem in arcem, & saepe in perpetuam servitutem reducuntur.

DUBIUM LXVIII.

An capti bello iusto, possint aufugere: eosque possit ad quilibet fugam iuvare?

Suppono, esse captos bello iusto; nam si iniusto capti fuissent, quales sunt omnes Christiani capti à Mauris, & Turcis: clarum est fugere posse. Quia iniuste detinentur, & laudabile opus charitatis esse, illos iuvare ad fugam, & à possidentibus iniustis eripere. Questio igitur est, an capti bello iusto, possint aufugere, eosque quilibet ad fugam iuvare.

Fugere non possunt, nec alij eos possunt ad fugiendum auxilium praestare, (quod si servus Christianus sit, & ab infideli domino fugiatur, obligatus est mittere pretium, non tamen redire ob periculum perversionis.) Quia servus pretio emptus fugere non potest; ergo nec bello captus. Et quia haec servitus est quaedam poena à Republica imposita iis, quibus forte poena mortis debebatur ob illam iniuriam: & ex pietate in hanc leniorem commutatur: ergo facta commutatione, & poena servitutis imposita, non licet damnatis fugere ab illa: alias cuilibet damnato ad triremes liceret ab ea poena aufugere. Sic Navarra *summa capite decimo septimo, numero 103. & 104.* & plures alij relati à Coninch, Valentia, ac Lessio mox citandis.

Capti bello iusto licite possunt ad suos aufugere, aut ad aliquam Civitatem amicam, ubi tuti sint. Quia §. *Item ea, quae ab hostibus Institut. de rerum divis.* de servis bello captis dicitur: Si nostram potestatem evadant, & ad suos redeant.

Sect. II. De Charitate, Dubia. 169

deant, pristinum statum accipiant, hoc est, conseruantur libertatem, quam antea habebant. Ergo tacite conceditur eis facultas fugiendi à dominorum confinibus: alias irrationabilis esset lex, quæ concederet libertatem in præmium actionis iniquæ, & quæ hac via ad malum incitaret. Ita Couarru. reg. peccatum. part. 2. §. 11. num. 6. & l. 1. var. cap. 2. num. 10. Bannes 2. 2. quest. 40. art. 1. dub. 3. Valent. 2. 2. d. 3. q. 16. punct. 3. Lessi. l. 1. c. 5. dub. 5. num. 24. S. a. ver. Bellum, num. 7. Bonacina d. 2. de restit. q. ultim. section. 1. punct. 12. num. 26. & alij.

Eiudem sum mentis, doctrinam tamen limitans, vt procedat, modo seruos fidem non dederit non fugiendi. Quia si dedit fidem hæc, speciali fidelitatis titulo, & maxime si iuramento firmasset, tenetur à fuga abstinere: vt relati Valent. Lessi. & Couar. annotarunt.

DVBIVM LXIX.

An bona Ecclesie, & Ecclesiasticorum innocentium occupentur licite à Principe, cum necessarium est ad finem belli consequendum. Et an victoria partem teneatur iis satisfacere, licet ex occupatione horum bonorum ditior factus non fuerit?

³⁹³ Sciò, bona hostium etiam eorum, qui innocentes sunt posse à victore occupari, si bona Ecclesie, & Ecclesiasticorum innocentium excipias. Per accidens autem deuastari, occuparique possunt, si necessarium fuerit ad finem belli consequendum. Idemque de cuiuscumque innocentis bonis dixerim. Quod à fortiori procedit, si credat Princeps, illis bonis aduersariorum vsurum, vt eum iniuste oppugnet; quia tunc est quedam naturalis defensio. Valent. 2. 2. d. 3. q. 16. punct. 3. Molina d. 121. initio. Quæstio autem est, num Princeps, reportata victoria, teneatur satisfacere Ecclesie, Ecclesiasticisque innocentibus, si ob eorum bonorum occupationem ditior factus non fuit?

³⁹⁴ Non tenetur. Quia non apparet, ex quo capite ad restitutionem teneatur: non ratione rei acceptæ, quæ non extat; nec ratione iniustæ acceptionis, quæ nulla fuit: ergo minime tenetur his satisfacere. Sic Molina d. 121. conclus. 2. Bonacina disp. 2. de restit. quest. ultim. punct. 12. numero 19.

³⁹⁵ Tenetur omnino. Quia innocens, qui pars non est Reipublicæ offensantis, non tenetur victori donare sua bona, vt ille suum ius recuperet, & sicut non potest licite occidi, ita nec bonis spoliari. Ergo victor debet ei ablata bona restituere. Ita Cast. Pal. tom. 1. ar. 6. §. 5. punct. 4. num. 21. & alij.

³⁹⁶ Horum doctrinæ adherens, probabilius existimo, victorem obligatum esse damna Ecclesie innocentibusque Ecclesiasticis restituere. In primis de bonis hostis, si aliqua sint; quia ille causa fuit iniusta horum damnorum: Dux vero illorum bona occupans eandem contrahit obligationem. Quod si bona hostis non accepit ad reparationem suæ iniuriæ sufficientia, Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

DVBIVM LXX.

An Monachi laici, & Clerici in minoribus Ordinibus constituti prohiberi sint propria manu dimicare?

³⁹⁷ Certum est, si bellum sit iustum, omnes in eo pugnare, adiuuareque posse nisi eis specialiter sit prohibitum. Porro Episcopis, Clericis, & Monachis interdictum est propria manu dimicare, vel exercitum ducere. Cap. Eos qui 20. q. 3. Cap. Clerici, Cap. Quicumque ex Clericis, 2. 3. quest. 8. Cap. Sementiam 9. ne Clerici, vel Monachi. Quæstio autem est, an Monachi laici, & Clerici in minoribus Ordinibus constituti hac prohibitione rigorosa continentur?

³⁹⁸ Prohibiti non sunt propria manu dimicare. Quia consuetudine receptum est, hos Canones ad illos non extendi. Vnde sicut laici possunt ad bella procedere. Sic Couar. ad Clement. Si furiosus, 2. num. 2. Bonac. d. 2. de restit. q. ultim. punct. 12. §. 4. Lorea 2. 2. sect. 3. disp. 51. num. 12. Idem docet Suar. d. 13. de bello section. 3. num. 5. modo Beneficium Ecclesiasticum non habeant si enim habent, ratione Beneficii ad altiorum Ordinem aspirare debent, aut saltem debent impedimentum non apponere.

³⁹⁹ Sunt plane prohibiti. Quia de Monachis etiam laicis habetur expresse in Cap. Eos, qui de Clericis, Cap. Clerici, Cap. quicumque ex Clericis. Nomine autem Clericorum etiam in minoribus constituti intelliguntur. Et quidem Religiosi, & Clerici dicantur Deo seruire, à qua professione secularis pugna multum reuocat. Item Clerici Christi Domini sunt Ministri, ipsi famque representant, quolibet in Ordinum munere, qui proprium sanguinem pro aliorum salute profudit. Ergo eis non licet effundere alienum. Ita nonnulli bonæ notæ Moderni, Molina, & Coninch. citandi.

⁴⁰⁰ Ego autem quæ didici à Molina tractatu secundo, disputatione decima octaua, & Coninch. 2. 2. disputatione trigesima prima, dubio sexto, numero octuagesimo sexto, teneo, & expono. Clericus in minoribus constitutus privilegio fori non gaudens ad bellum procedere potest æquè ac laicus. Quia tanquam laicus reputatur (sic de Monacho laico dixerim.) Neque Canones obstant, saltem ex recepta consuetudine. Si autem privilegio fori gaudeat, prohibetur. Quia cum ex officio deputatus sit Ecclesie seruire, indecens est ad malitiam secularem se transferre. Non autem videtur hæc grauis culpa, quia longe ille est à ministerio Altaris, & representatione Christi, quod etiam

P Suarj

Suarij, Magistri mei de Beneficiario in minoribus constituto asserendum existimo, peccare inquam, venialiter solum, sed grauius. Quia nullus textus specialiter de eo loquitur. Et quia Beneficium solummodo obligat, vt non apponat ille impedimentum ad officium illud exercendum casu, quo illud velit retinere.

DVBIVM LXXI.

Ad evitandam mortem, ad quam quis est condemnatus, licetne potest acceptare Duellum?

401
*De duello
plures re-
colo.*

Recolo, duellum esse illicitum, si nulla eius legitima causa inueniatur: tunc autem licitum esse sicut bellum, cum legitima aderit occasio. Certe ostentare vires, & voluptatem spectantibus causare, causa est insufficientis. Veritatem aliquam duello firmare, non solum est illicitum: sed & superstitiosum, vindicta propria iniuriæ per duellum est illicita. Defensio honoris proprii, quem videris amittere, si oblatum duellum respuas, non est censenda sufficiens causa illud honestandi: Verum si aliquis tibi minatur mortem, vel gravem iacturam honoris, vel diuitiarum, nisi duellum acceptes, acceptare illud potes, nisi cum aliquo innocente procuret, vt pugnes. Dubitarim vero, an ad evitandam mortem, ad quam quis est condemnatus, licet possit duellum acceptare? Verbi gratia, inique es accusatus, ac condemnatus, vel credis certo te esse condemnandum, & offertur tibi duellum ab accusatore, vel Iudice, si velis à condemnatione liberari acceptare idne potes?

402
*Potes duellum
acceptare.*

Potes quidem. Quia tibi licitum est eum occidere, qui tuam vitam, honorem, vel diuitias aggreditur, à cuius aggressionem ne quis alia via liberari: sed accusator ille iniquis testibus tuam vitam, honorem, & diuitias aggreditur: ergo potes illum duello perimere, cum non suppetat tibi alia via euadendi periculum. Sic Nauarra *summ. cap. 11. numer. 39. & cap. 15. num. 17.* Nauarra *lib. 2. de restit. cap. 3. num. 289.* Sanchez *lib. 2. Decal. cap. 39. num. 8.* Coninch. 2. 2. *disp. 32. dub. 2. numer. 17.* Molin. *tract. 3. disp. 17. numero 7.* Lessius *libro 2. capite 9. dubio 8. numero 47.*

403
Non potes.

Minime potes Iudex in præfato casu duellum tibi offerre, neque tu illud potes acceptare. Quia vel tu es condemnatione secundum allegata & probata dignus, vel non. Si dignus condemnatione es, etsi nullam tibi irroget iniuriam Iudex, vel Princeps, condemnationem debitam in duellum commutans, at gravem irrogat accusatori, quocum duellum inire debet: cum absq; causa legitima probata, illū manifeste vitæ periculo permittat exponi. Quod si accusator in illud periculum libere consentiat, esto ei Princeps vel Iudex iniuriolosus non sit, est tamen Reipublicæ, cuius gerit administrationem cum abique causa publica, & legitima sibi subditum periculo vitæ permittat exponi. Si autem dignus non es condemnatione, & nihilominus Iudex te vult condemnare, & lo-

co condemnationis duellum offert: adhuc non potes illud acceptare, nisi forte ille, quo duellum est in eundem, dignus condemnatione sit, & in duellum condemnatio eius committetur, vel te ipsum ille aggrediatur. Quia extra hos casus iniuste illum oppugnas, illumque perimere intendis ob tuæ vitæ conseruationem. Licet enim in aliquo casu tibi permissum sit, innocentem occidere, vt vitam conserues; debet esse casus, ex quo sequatur ea occisio per accidens ad tuam actionem: vt contingit, cum inimicum fugis, & in medio itinere est innocens constitutus, quem perimere debes, si cursum prosequaris. At acceptatio, vel indictio duelli per se inferunt occisionis periculum: Nequeunt ergo libere contra innocentem fieri. Ita Abul. 1. *Reg. 17. quæst. ultim.* Salon. 2. 2. *qu. 64. num. 3. controu. 3.* Suarius *de bello d. 13. sect. ultim. num. 5.* Palao *tom. 1. tract. 6. disp. 5. punct. 7. numero 12.*

Placet mihi sententia hæc, sed probabilius adhæreo primæ adiciens, non solum licitum esse acceptare duellum, vel illud indicare ad hanc iniuriam propulsandam: sed te posse occulte calumniatorem occidere, si alia via non suppetit periculum euadendi. Quia illa non est occisio, sed defensio. Nauarra, & Sanchez. Imo hi Doctores adiciunt, te obligatum esse non acceptare duellum, si calumniatorem secretio interimere potes. Quia sic te non exponis vitæ periculo, & ab alio tollis occasionem nouum committendi peccatum; duellum acceptando, vel offerendo.

CAPVT XX.

Circa scandalum Charitati contrarium.

DVBIVM LXXII.

An ad rationem scandali sit necessarium esse proximo ruinæ spiritualis, seu peccati occasionem?

Non est scandalum nisi ruina spiritualis proximi succedat, vel si scandalum meatur probabiliter succedat. Quia scandalum actiuum, quod proprie est Scandalum, definitur sic: Est ovis minus velum præbens proximo occasionem ruinæ. D. Tho. ab omnibus receptus 1. 2. *q. 43. a. 1.* Ergo quando proximo ruinæ occasio non exhibetur, scandalum non est. Ex quo fit, plures coram alijs peccantes à peccato scandalum excusari, vel quia videntes ita sunt in bono stabiles, vt nullatenus peccatis visis, consentiant ad peccatum moueri: vel ita sunt deperdit, vt peccatum aliorum nihil illos immutet. Sic Nauarra *summ. cap. 6. num. 19.* Sanchez *lib. 1. Decalogi capite sexto, numero septimo.* addit. Si ex

Secl. II. De Charitate, Dubia. 171

ex tuo dicto, vel facto nihil aliud præter admirationem, & rumorem in videntibus excitetur, non debere censi peccatum scandali commisit. Quia admiratio, rumor, & suspicio de peccato si fundamentum præbes, non est peccatum, & consequenter ruina spiritualis proximi causa non existit.

⁴⁰⁶ Scandalum est, licet ruina spiritualis proximi non succedat, vel probabiliter successura timeatur. Quia si die Veneris (verbi gratia) coram aliis carnes comedas non censeberis scandalum dare, siquidem ex illa actione potius excitatur in videntibus horror, & detestatio, si ne admiratio conscientia tam perditæ, quam propositum vescendi carnibus. Similiter si Religiosus scemina suspectam frequenter inuitat, alij Religiosi non inde mouentur ad peccatum, sed potius Religiosi libertatem detestantur: & tamen scandalum censetur hic Religiosus exhibere. Ergo ad rationem scandali non est necessarium esse proximo ruinæ spiritualis occasionem. Ita Nauarr. summ. capit. 14. num. 31. Syluest. ver. b. Scandalum, quæstion. 2. sine, asserentes, Religiosum illum scandalum proculdubio præbere.

⁴⁰⁷ Ego quidem primam sententiam omnino præferendam existimo. Nam si ex casibus assignatis solum detestatio peccati, vel admiratio oritur: & ex visitatione scemina à Religioso facta, aliquis rumor, ac suspicio nascetur: cenleo nullo modo te peccato scandali delictum. Suarius disputatione 10. de Charitate sectione 1. numero 1. Sancius select. disputation. 48. numer. 45. & clarius disput. 46. num. 11. At quia raro contingit ex præfatis actionibus non dari videntibus, aut scientibus alicuius ruinæ occasionem, scilicet viuendi liberius, vel contemnendi Religionem, Religiosasque personas; ideo regulariter apte dixit Nauarrus, scandalum præbere, qui absque necessitate, vel vilitate alicuius suspectæ mulieris consuetudine familiari vitur: & qui frequenter Moniales debitam clausuram non obseruantes inuitat: ex qua frequenti visitatione populus arripit occasionem detrahendi, ac murmurandi, etiam si aliqui caste ille viuatur, & recta intentione loca illa frequenter.

DUBIVM LXXIII.

Inducere aliquem ad veniale peccatum ea deprauata intentione, quia malum illius est, potestne solum esse veniale peccatum?

⁴⁰⁸ Non potest esse solummodo veniale, sed mortale necessario est. Quia velle alicui directe veniale peccatum, est velle illi granius nocumentum quolibet alio temporali, cum veniale peccatum quolibet temporario nocumento sit præferendum. Et quia esto, inducere aliquem ad veniale peccatum, veniale solum sit, ac inducere ex affectu illum damnificandi, graue esse videtur: cum eiusmodi affectus non videtur posse nisi ex Dei, aut proximi odio provenire. Sic Vasquez 2. 2. disp. 102. cap. 7. numero 23. & 24. Coninch. 2. 2. disputation. 32. dy. Elcob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

tio quinto numero quinquagesimo primo.

Potest esse veniale solummodo. Quia talis affectus non videtur obiectum graue habere, solum enim pro obiecto habet proximi damnificationem leuem: sicut si velles, Antonium aliquo peccato leui inficere, & ex hoc affectu illi verbum otiosum dicere persuaderes: talis persuasio ex præfato affectu, nullo modo grauis esse videtur. Non enim grauis est ex obiecto, ad quod persuades, cum hoc sit verbum otiosum, neque etiam ex ratione formali persuadendi, cum hæc solum sit veniale peccatum. Ita Diu. Thom. 2. 2. quæstione quadragesima tertia, articulo quarto, Nauarr. summ. capite decimo quarto, numero vigesimo nono. Azorius tomo primo, libro quarto, capite vigesimo, quæstione tertia. Salas 1. 2. tractatu decimo tertio, disputatione quinta, sectione decima quinta, numero quadragesimo secundo, Bonacina disputatione secunda, de peccat. quæstione quarta, puncto secundo, Paragrapho unico, numero decimo, Suarius de Charitate, disputatione decima, sectione prima, numero quarto, Lorca 2. 2. quæstione quadragesima tertia, numero sexto. Sanchez plures referens, libr. 1. Decalog. capit. 6. numero 10.

⁴⁰⁹ Ego quidem non leuiter allaciebar, vt primam sententiam eligerem hac ratione illæctus: si peccet quis venialiter ex contemptu alicuius beneficii à Deo accepti, ingrati tudinem formaliter committit, & tamen ille contemptus mortalis est. Ergo etiam ad veniale quis inducat, si tamen inducat ex proximum damnificandi affectu, talis affectus mortalis erit, est enim diaboli proprius. Attamen à communi sententia non discedere statui. Quia ei rationi respondere possum, contemptum beneficii à Deo accepti semper esse grauem; quia tacite Deus contemnitur, cui summa reuerentia debetur, quod in hominibus aliter contingit.

DUBIVM LXXIV.

An qui consulit proximo aliquod peccatum, peccet eadem specie peccati, qua ipse proximus delinquit, debeat id in Confessione explicare?

⁴¹⁰ Non peccat eadem specie peccati. Quia sequeretur, si proximus peccaret iniustitiæ delicto, verbi gratia, furti, vel homicidij, cum, qui consilio, vel opere aliàs prauo illius causa extitit, teneri damna ex tali furto, vel homicidio reparare: consequens est falsum: ergo. Sic Magister meus sapientissimus P. Ioann. de Salas 1. 2. tom. 2. tractat. 13. disp. 5. section. 15. num. 134.

⁴¹¹ Eadem peccati specie delinquit in Confessione aperienda. Quia si quis consulat proximo aliquod peccatum, illud intendit. Si prauo exemplo proximum ad peccandum inducit, specialem malitiam contrahit in Confessione manifestandam; quia saltem indirecte vult proximi peccatum, illiusque est causa moralis.

⁴¹² Eadem peccati specie delinquit.

lis. Ita Vasquez referens 1.2.d.10.1.c.7. num. 33. Bonac. d.2. de peccat. q.4. pun.2. §.viii. n.12. Säch. 1.1. Decal. c.6. n.4. Azor. tom.1. l.4. c.20. q.6. Valent. 2.2.d.3. q.18. pun.2.

413
Hoc unice
tenendū est
se iudico.

Mihi (mei Ioannis de Salas venia) videtur pro certo habendum, te peccare illa specie delicti, quia peccat is, cui malum consilium, aut exemplum praebes; quia illud peccatum tibi est voluntariū. Profecto, si consilio vel mādato causa fuisti damnorum illius furti, vel homicidii, haud dubium, quin ea resarcire teneatis; quia tunc directe furto, vel homicidio cooperatus fuisti. At si solum prauo exemplo ad furtum, vel homicidium induxeris, non videris ad restitutionem obligari: quia is, cui damnum est illatum, ius non habet te obligandi ab actione abstinere, ex qua alius tertius sumit occasionem malum inferendi. Peccas tamen contra iustitiam; quia ad hoc peccatum sufficit, si indirecte malum proximi intendatur: seu occasionem illius dederis; sicuti si absque causa iusta aliquem induceres, ut tibi sub vfuris mutaret peccares contra iustitiam, non quia tibi facis iniuriam: nemo enim se lādere potest Aristotel. lib.5. Ethicor. cap.6. Sed quia es occasio, ut alius tibi iniuriam irroget. At restituere non teneris, quia tibi obligari non poteras. Ergo bene poterit quis prauo exemplo contra iustitiam peccare, quin restituere obligetur. Vasquez 1.2. disputation. 102. capit.7. numer. 21. Sanchez libr. 1. Decalog. capit. 6. numer. 5. Suarius de Charitate disputation. 10. section.2. numer. 9.

DV BIV M LXXV.

Si aliquem induxisti, ut tecum delinqueret: tenerisne in Confessione inductionem manifestare?

414
Status questionis.

Circa peccata, quae sine complice patrari non possunt, requisierim, num quis teneatur in Confessione aperire inductionem, verbi gratia, Induxisti aliquam scēminam, ut tecum delicto veneris indulgeret, an tenearis in Confessione aperire inductionem, vel sufficiat dicere, te fornicationis crimen commisisse?

415
Non teneris
aperire inductionem.

Non teneris inductionem fateri. Quia talis inductio ad peccatum subsequutum refertur: ergo manifestato peccato, ea, quae ad ipsum referuntur censi debent manifestata. Ideo enim tactus, oscula, & amplexus praecedentes coitum non obligaris ex communi sententia manifestare, coitu subsequuto, quia ex coitus manifestatione alia manifestata esse censentur. Et quia tota malitia horum actuum sumitur ex obiecto, cuius sunt dispositiones: sed si militer tota inductionis malitia sumitur ex actu, ad quē inducit: ergo manifestato actu, inductio censi debet manifestata. Sic Vasquez de poenit. quæst. 91. art. 1. dub.4. & 5. numer. 34. & alij.

416
Aperire
eneris.

Teneris quidem manifestare inductionem. Quia manifestata copula non manifestatur inductio, cum fieri possit, absque inductione, ut regulariter in scēmina contingit, quae non in-

ducit, sed est inducta. Ita Sanch. 1.1. Decal. c.6. n.14. Cast. Pal. tom.1. rr.6.d.6. pun.3. n.4. Conin. 2.2.d.32. dub.5. n.55.

Satis probabilem primam sententiam esse reor, sed probabiliorem proculdubio secundam. Monens tamen, in viris, quia regulariter inducitur, forte hanc inductionem manifestare, haud fore necessarium; quia subintelligitur, cum est, non exprimitur contrarium. At si scēmina adeo extiterit impudice, ut virum ad peccandum secum inducat, tenetur aperire inductionem. Nam cum regulariter soleat induci, expresso actu, non censetur inductionem aperiri.

DV BIV M LXXVI.

Præfatum consilium, vel inductio indirecta ad crimen, sive speciale peccatum scandalum virtutis Charitatis, ac misericordiae contrarium?

Est quidem speciale peccatum scandalum aduersus beneficentiam, & misericordiam. Quia sufficit ad contrahendam alicuius peccati malitiam, si illud intendatur, cui illa malitia est necessario coniuncta. Vbi intendas cum nupta fornicationem, peccas iniustitiae delicto, intendis enim eam actionem, cui iniustitia est annexa: sed cuiuslibet proximi peccato est coniunctum damnum ipsius, in quo scandalum consistit: ergo intendens peccatum proximi, peccas scandalum delicto. Sic Coninch. 2.2. disp. 31. dub.5. num.45. Salas 1.2. tract. 13. di. p.5. sect. 15. num. 132. & 127. plures pro hac sententia refert. Suarius de Charitate, d.10. sect. 2. n.3. Nauarr. summ. cap.6. num.19. Valent. 2.2. di. p.3. question. 18.

Non est speciale scandalum peccatum, sed generale solum. Vnde consulens alicui, ut peccet, non peccat alia specie peccati, præter illam, in qua est peccatum, ad quod consulit. Verbi gratia, Persuades alicui fornicationem, peccas aduersus temperantiam, non aduersus charitatem, & misericordiam, si ruinam proximi formaliter non intendis. Quia si malum proximi specialiter non intendatur, non potest lædi positivè virtus beneficentiae, & misericordiae: beneficentia enim non respicit pro obiecto proprio ipsius benefacere proximo, sed benefacere illi, quia bonum illius est: & misericordia non respicit pro obiecto remotionem mali à proximo, utcumque, sed quatenus illi est mala. Nam removere malum, & benefacere proximo aequè est obiectum Charitatis, ac misericordiae, gratitudinis, aliarumque virtutum: ergo ut hæc virtutes distinguantur, necessario concedendum est, misericordiam intendere subleuare miseriam proximi, quia talis subleuatio bona est illi ergo actus, qui positivè debet opponi huic virtuti, necessario debet esse actus qui vellet, miseriam proximo inferre, quia mala illi est. Ita Vasquez 1.2.d.102.c.4. Sanchez 1.1. Decal. c.6. n.3. Azor. tom.1. l.4. c.7. q.1. & cap. 20. q.6. & tom.2. l.12. c.16. q.1. & 4. plures citat. Salas tom.2. rr. 13. d.5. sect. 15. num. 124. Valde probabile reputat Bonac. de peccat. d.1. q.4. §.viii. n.13. Et est sententia expressa D. Tho. 2.2. q.43. ad. 3.

Hanc

Se&t. II. De Charitate, Dubia. 173

⁴¹⁰ Hanc eligo sententiam, eam ab inconuenientiâ confirmans. Quia ex opposita sequeretur, consulentem alicui fornicationem, (v. gr.) grauius peccare quam ipse, qui fornicationi dat operam. Nam qui fornicatur solūmodo aduersus temperantiam delinquit: at qui consulit, non solum aduersus temperantiā, sed etiam aduersus misericordiam, vel charitatem peccat: ergo grauius delinquit. Peccat, inquam aduersus temperantiam, quia est causa fornicationis alterius: & peccat aduersus misericordiam, vel beneficentiam, quia damnum infert. Ergo ne sic peccata multiplicentur, dicendum est, consulentem fornicationem, non delinquere aduersus charitatem, nec aduersus misericordiā, quoties malum, quatenus malum est, non intendit.

D V B I V M LXXVII.

Ex peccato publice patrato oriturne scandalī malitia in confessione manifestanda?

⁴¹¹ *Non oritur.* Quia publice delinquēs, ignorat, quisnam ex prauo eius exemplo mouendus sit ad peccandum: aut quānam peccata ea occasione perpetranda sint: ergo prauum illud exemplum scandalī malitiam habere non potest. Consequentiam probō, quia nullam quis malitiam potest contrahere, quin prius illam cognoscat, & sibi repræsentetur: cum autem nulla malitia ei repræsentetur specialiter nullam specialiter contrahit. Dicere autem, quod omnes contrahat malitias, ridiculum videtur. Sic Nauar. *sum. c. 14. n. 3.* Vbi ad lethale peccatum scandalī requirit certam aliquam personam esse inducendam: neque sufficere, ait, credere aliquem generaliter peccaturum. Sicut nec sufficit ad peccatum suspicari, aliquē male viuere in Oppido, & si nulla sit ad male suspicandum ratio *cap. Osius, de elect.* Ellet tamen peccatum, si in particulari de aliquo male suspicaremur.

⁴¹¹ *Oritur pro-* Oritur quidem generalis scandalī malitia in Confessione aperiēda. Quia negari nō potest, peccatū in publico cōmissum de se ad malum mouere, ingenerareque virtutis contemptum ac ad libertius viuendum excitare: & per accidens omnino esse, si nullus ex illo moueatur: per se tamen esse, vt moueantur aliqui: ergo iā peccans mali huius causa existit. Quod vero in particulari nesciat, ad quodnam peccatum videntes mouendi sint, & qui sint mouendi, non obstat, quominus determinatam malitiam scandalī ille contrahat. Ita Sanch. *l. 1. Decal. c. 6. n. 7. & 20. Azor. to. 2. l. 2. c. 16. q. 3. Bannes 2. 2. q. 43. a. 4. Petr. de Ledes. tom. 2. sum. tractat. 4. c. 5. dub. 3. Bonac. dub. 2. de peccat. qu. 4. pun. 2. §. vnic. num. 41.*

⁴¹³ *Hoc omnino* Hoc omnino dicendum existimo, primamque sententiam improbabilem esse reor. Nam si aliquos quis sine vlla determinatione persuaderet, vt peccatum mortale committerent, talis persuasio, & vna est, & vnā malitiam habet, licet obiectum nimis commune esse videatur, atque confusum. Si requiras autem,

quānam hæc malitia sit? Credo esse malitiam reductiue aduersus charitatem, Charitas enim vt Regina omnium virtutum obligat, ne fiat aliquid, quo Deus offendatur, & eius diuina deperdatur amicitia. Ergo qui daret occasio, nem, vt offendatur Deus, & eius amicitia dissoluatur aduersus charitatem procedit. Igitur peccato scandalī delinquit. Ex quo fit obligatum esse, fateri in Confessione, se publice peccasse. Quia cum non sciatur, quor personæ ex illius prauo exemplo mouenda sint, debet periculum explicare. Si enim sciret quot personæ mouerentur, & ad quæ peccata: & namerum personarum, & peccatorum speciem explicare teneretur: alias non satisfaceret, siquidē peccatorum non declarat speciem, neque numerum exponit. Sanch. *l. 1. Decalog. capit. 6. num. 10. Bonacin. de peccat. dub. 2. quæstion. 4. pun. 2. Paragrapho vnic. numer. 11. & alij communiter.*

D V B I V M LXXIII.

Licitumne est offerre peccandi occasionem, vt te indemnem serues vel vt peccator deprehensus efficacius corrigatur?

⁴²⁴ *Suppono* *Nonnulla* *suppono.* Suppono peccare eum, qui permittit peccatum alterius, vt deprehensus in illo puniatur. Quia non videtur hæc sufficiens causa honestadi permissione: pœna enim non est per se digna, vt apparetur, cum solum ob peccatum possit imponi: imo cum antecederet ad peccatum pœnam peccati ille intendat, tacite ipsum peccatum censetur intendere. Medi. *C. de res. q. 12. Sanch. l. 12. de matr. d. 12. n. 52. Bonac. d. 1. de peccat. q. 4. pun. 2. §. vni. n. 28.* Verum qui permittit peccatum alterius, vt sic deprehensus corrigatur: licite agit. Quia tunc videtur sufficiens causa honestandi permissionem correctio absoluta delinquentis. Nauar. *sum. c. 17. nu. 12. Valent. 2. d. 5. q. 6. pun. 5. dub. 7. Sanch. l. 10. de matr. d. 12. n. 52.* Debet tamen ferē certo de emendatione futura constare. Cæterum vt quis se indemnem asseruet, poterit delictum permitttere, seu non tollere ab alio delinquenti occasionem, cum possit. Qua ratione poterit maritus conficius secreto adulterij vxoris, id permitttere, & adhibere secum testes, quibus valeat delictum probare & diuortium gerere. Quia cum grauissima viro irrogetur iniuria, si vxor adulterium perpetret, cogatur simul cum illa habitare: poterit hanc propullare iniuriam, & cum non apparuerit alia via commoda, qua propullare valeat nisi peccatum permittendo, & adhibēdo testes, licebit permitttere, ac testes adhibere. Nauarra *de res. l. 3. c. 4. n. 104. Sanch. ibid. num. 52. Moli. tr. 3. de inst. d. 55.* Hæc mihi certa. Dubito vero, an ob prædictos fines licitos, licitum etiam erit offerre delinquentibus occasionem delicti committendi?

⁴²⁵ *Licitum nō* *est.* Licitum non est. Quia id non est permitttere malum, sed ad malū cooperari. Sic Sā. *v. Peccatum, n. 7. Sanch. l. 10. de matr. d. 12. n. 53. Bonac. de peccat. d. 2. q. 4. pun. 2. §. vni. nu. 28. & 34.* Vnde hic & Sanchez inferunt, non licere marito pacisci cum vxore, vt amasio eius castitatē violare tentanti conuiueat, concedens tempus,

& locum, non ut adulterium gerat, sed ut in crimine deprehendatur. Quia talis oblatio est tacita, imo expresse adulterij intentati acceptatio, quod de se est illicitum.

426
Licitum est.

Licitum est, sed raro offerre delinquentibus peccandi occasionem. Quia offerri potest occasio medio aliquo indifferenti, ut contingit, si pater volens deprehendere filium furantem, relinquit clauem in arca quasi oblitam, apponatque nummos in eo loco, quo commode illos possit arripere, & surreptionis conuincit: tunc, inquam, actionem praestat indifferentem. Ita Nauarra l. 3. de rest. c. 4. p. 1. dub. ult. nu. 104. Sanch. in select. dub. 35. sine, cum aliis, quos refert.

427
Auctoris resolutio.

Profecto si mulier sollicitata ab aliquo, cuius non valet importunitatem repellere, aliqua æquiuocatione utatur, qua sollicitanti videatur annuere, in re tamen non annuat, non videtur peccare. Nam si dicat sollicitanti: Placet, ut tali hora, venias, ostium erit apertum: verba indifferentia sunt, & licet sonent sollicitanti adulterij acceptationem, at re vera acceptatio non sunt: ergo licite poterit illis uti, cum sufficientem causam habeat utendi æquiuocatione. Hæc quidem aliquo modo probabilem videntur reddere secundam sententiam non solum in foro externo, in quo talis consensus non obstat accusationi adulterij: sed etiam in foro conscientiae. Attamen primam sententiam amplector, & an secunda sufficienti probabilitate nitatur Doctorum iudicio submitto.

DVBIVM LXXIX.

*Licetne persuadere minus malum,
parato maius committere?*

428
Nonnulla pramitto.

Si recta via quis possit diuertere proximum à graviore peccato committendo, non licet ei minus peccatum suadere. Determinatum occidere Antonium, non licet ad vulnerationem Pauli incitare. Determinatum vni ex pluribus iniuriam inferre, non licet inclinare in aliquem illorum, tamen minus malum quam alij patitur. At determinato graue malum perpetrare, licitum est materiam minoris proponere, ut sic alliciatur ad maius malum omittendum. v. gr. Sodomiam intentanti licebit tibi materiam fornicationis illi proponere. Quia huiusmodi propositione non inducis eum ad fornicationem, sed solum viam ostendis, qua grauius malum valeat euitare. Valent. 2. 2. d. 5. q. 21. punct. 4. Sanch. l. 7. de matr. d. 11. n. 19. Hæc certa mihi. Dubito autem, num determinato graue peccatum facere, liceat expresse consulere, ac persuadere, ut minus efficiat, si alia via diuertere non possit?

429
Licet persuadere minus malum.

Licet quidem. Quia non persuadetur minus malum absolute, sed sub conditione, quod aliud grauius esset perpetrandum. Sed casu, quo grauius ille esset effecturus, bonum est, illi persuadere ut minori malo sit contentus. Quia in hoc eius & Dei negotium utiliter geritur. Sic Sanch. plures referens l. 7. de matr. d. 11. num. 15. Lessi. l. 2. c. 13. dub. 3. nu. 19. Rebel. l. 2. q. 14. sect.

4. n. 21. Moli. 10. 2. d. 335. n. 3. Bonac. cum aliis d. 1. de rest. q. 2. p. 7. n. 8. Valq. Opus. de scand. dub. 1. & 2. Basil. Legion. lib. 5. de matr. cap. 18. §. 5. num. 26.

Minime licet. Quia illud consilium de minori malo absolute est de malo: comparationum enim positum supponit, sed consilium absolute malum, est illicitum: ergo. Ita Caiet. 2. 2. qu. 78. a. 4. notab. 3. Covar. l. 4. Decretal. p. 1. cap. 4. n. vlt. Syluest. v. Matrimonium, 7. q. 5. dicto. 9. S. v. Peccatum, n. 8. Valent. 2. 2. d. 5. qu. 21. punct. 4. Conrad. de contrah. q. 26. corol. 1. & 2. quæ in fert ex 2. corol.

Ego existimo in primis, priorem sententiam esse veram, si quis consulat, & persuadeat minus malum ei, qui non solum grauius, sed etiam minus paratus erat perpetrare. Quia in hoc casu non consulit, aut persuadet ad minus malum, sed ad earentiam præcisæ maioris, neque determinat delinquentis voluntatem ad minus malum, sed potius retrahit à grauiori committendo. Deinde putarim nulli licere consulere minus malum ei, qui paratus non erat illud efficere. Vnde non licet fornicationem suadere ei, qui paratus erat committere adulterium. Quia iam illius peccati consensu causa est, & vere peccatorem ad illud inducit, etiam si recto fine procedat: ergo delinquit. Profecto peccator ille non recto medio vitatur ad vitandum malum grauius, operando minus. Ergo neque alius recte illi consulit cum consulat minoris mali operationem.

DVBIVM LXXX.

*Potestne quis volenti surripere pauperi
nummos, rogare, ut diuitem surripial,
non determinando diuitis
personam?*

Potest quidem sine piaculo. Quia tunc nullius damni videtur esse causa, damni pauperis repulsi. Et quia non inducit ad aliquod peccatum ad quod fur ipse inductus non sit; sed potius eius prauam voluntatem temperat. Ipse enim cum ad furandum à paupere, inductus etiam sit, absolute inductus est ad furtum committendum. Ergo cum quis eum rogat, ut à furto pauperis absteat, & furtum diuitis exequatur, & non determinat cui diuiti inferendum sit illud damnum, relinquit eius voluntatem in prioris determinatione: ergo non delinquit. Sic Sanch. libr. 7. de matr. d. 11. n. 24. Moli. 10. 2. d. 155.

Minime potest. Quia illius consilium tendit, ad commutandam pravam voluntatem furis non in aliquod bonum, sed in aliud malum, etsi minus: tendit enim loco furci faciendi pauperi, subrogare furtum diuiti irrogandum: ergo præterdit ad aliud furtum ab eo, ad quod fur erat determinatus, determinare: ergo peccat: esse enim personam diuitis indeterminatam non obstat quominus furtum, ad quod inducis aliud sit ab eo, ad quod erat prius fur determinatus, à quo ille præterdit remouere. Ita Fern. de Castro 10. 1. r. 6. dub. 6. punct. 7. numer. 12.

Porto

Sect. II. De Charitate, Dubia. 175

⁴¹⁴ *Auctoris iudicio.* Porto in hoc casu dupliciter se consulens habere potest. Vel consulendo absolute furtum diuitis, vel illud proponendo. Si solum proponat convenientiam, quæ in anteposendo pauperis diuiti relucet: ut si dicat, Minus peccatum est, minorque iniuria diuiti irrogatur, quam pauperiac proinde casu quo vnum illorum gerendum sit, minus malum est, eligere furtum diuitis quam pauperis: nullam existimo esse culpam in tali representatione. Quia ibi tunc non est consilium, neque inductio, ut de se constat. At si verè inducit ad diuitis furtum proculdubio peccat, ob secundæ sententiæ appositam rationem. Ad id derim, si induceres ad furtum determinando diuitis personam, omnes, præter Valquium, conveniunt, te peccaturum, quia iniuriam irrogares illi diuiti, eo quod causa determinata foret illius damni, quod aliàs non esset perpetranda, si tuum consilium non adesset. Sed quando non determinas personam diuitis, etiam es causa damni etiam non determinati, vagè sumpti, hoc est, huius, vel illius diuitis. Ergo peccas. Merito enim omnes diuites de te conqueri possunt, quod voluntatem foris ad illos inclinates, aliàs non inclinandam.

DUBIUM LXXXI.

Qui consilium prabet furi, ut potius à diuite (indeterminato quidem) quam ab inope furaretur: huius consilij ratione tenetur restituere, si alicui diuiti furtum sit effectum?

⁴¹⁵ *Non tenetur.* Quia consilium bonum est in substantia, cum sit de minori malo maioris comparatione: & solum sit malum in modo, quia est contra charitatem, quæ obligat, ut omnia mala vitentur. Sic Sanch. libr. 7. de matr. d. 11. n. 23.

⁴¹⁶ *Tenetur restituere.* Quia furtum illius causa. Nam licet non fuerit causa, ut huic diuiti potius, quàm alteri damnum sit illatum; quia tamen causa fuit, ut alicui diuiti fieret, consequenter fuit causa huius in particulari. Ita Castro Palao 10.1. rr. 6. d. 6. pun. 6. n. 13.

⁴¹⁷ *Sapientissimo ac amicissimo adhæreo Doctori.* Quis etenim neget, te obligatum esse restituere, si aliquem non cogitantem de furto gerendo ad furandum inducas, etsi innominata persona, cui debeat furtum fieri? Ergo hæc universitas non tollit obligationem.

DUBIUM LXXXII.

Mulier se ornans, & virorum offerens aspectui sciens ab aliquibus turpiter se amari posse, perpetratne scandalosi peccatum?

⁴¹⁸ *Perpetrat quidem.* Quia dum se videndam offert sciens se turpiter diligi posse, causa videtur esse peccati: nec eiusmodi scandalum iudicandum est esse passivum, sed activum om-

nino. Sic plures Theologi antiqui, ac moderni non immerito.

Minimè perpetrat. Quia sunt mulieres innumera se ex ingenio muliebri superflue ornantes, & vix de villa affirmari potest, graue occasionem peccandi tribuere. At si alicui scandalum exhibeant præter earum intentionem, passivum proculdubio erit. Ita Nauar. summ. c. 23. n. 19. asserens huiusmodi peccatum minime esse feminæ tribuendum, etiam si nuda pectora ostenderet, ut pulchrior appareat. Caiet. 2.2. q. 169. a. 2. Sanch. l. 1. Decalog. c. 6. n. 17. Bonac. de matr. m. q. 4. pun. 9. n. 17.

Si ornatus est iuxta personæ qualitatem, & communem usum, nullum reor esse peccatum se ita ornare, & aspectui virorum offerre, modo absit prava intentio, etiam si sciat, turpiter ab aliquo esse amandam. Esset enim graue onus, mulieres obligare semper inornatas procedere, vel domi esse reclusas. Quod si superfluous sit ornatus, non puto ex hac parte peccatum mortale committi, sed veniale solum. Mecum Castro Palao p. 1. rr. 6. d. 6. pun. 7. num. 1.

DUBIUM LXXXIII.

Femina è domo egrediens, stans ad ostium, vel fenestram sciens, ab adolescente turpiter esse amandam, nulla causa honesta existente committitne delictum scandalosi?

⁴⁴¹ *Non committit.* Quia durum est sceminam libertate propria privare, & iure, quod habet è domo egrediendi, standi ad ostium, vel fenestram ob malitiam adolescentis etiam turpiter amanti. Caiet. 2.2. q. 154. a. 4. & 169. a. 2. ad 5. Arnil. sum. v. Ornatus, n. 3. & v. Scandalum, usm. 1.

⁴⁴² *Committit quidem.* Committit profecto si nulla necessitate, vel utilitate, sed solum vanitate docta, aspectui viri eam turpiter adamantis se offerat. Quia ex obligatione charitatis quilibet tenetur evitare proximi ruinam, si commode possit. Potest autem commode, quando absque iactura alicuius rei necessaria, vel utilis potest. Ergo tenetur. Ita Sanch. l. 1. Decal. c. 6. n. 16. exculans sceminam à mortali ob causam necessariam urbanitatis, ne scilicet inurbana cõseretur, si vicinas, vel amicas non iniuileret. Vasq. 1. 2. qu. 43. a. 8. d. 2. n. 27. Ludou. Lopez p. 1. Instrum. c. 10. fin. solum obligat eam se semel aut iterum domi continere. Strictius loquitur Castro Pal. p. 1. rr. 6. d. 6. pun. 7. n. 3.

⁴⁴³ *Auctoris resolutio.* Ego quidem existimo causam iustam adesse debere. Non autem iudico causam esse iustam exercitium libertatis utpote bonis, ac pravis actibus commune. Fateor ingenue non debere feminam ob adolescentis malitiam absolute exeundi, ac procedendi per plateas libertate privari, quia privatur re sibi utili & sæpe necessaria?

DUBIUM

DVBIUM LXXXIV.

Vendit, vel subministrat quis indifferentia quibus proximus potest sumere occasionem delinquendi: teneturne ea illi non vendere, aut subministrare, si credat, eum illis male usurum?

444
Nonnulla
præmittit.

Indifferentia vocito ea, quæ bono, ac malo vltui possunt deferuire. Exhibeo in exemplū Idoli venditionem. Nam si Idolum vendatur vt in atiquitatis memoriam aſeruetur, & in cœcitatibz detestationem: bona erit venditio. Si verò vendatur, vt cultum accipiat, mala erit. Ex indifferentibus alia ſunt, quæ omni tempore in malum deſtinantur, alia quæ aliquo tempore, alia quæ potius in bonum. Venditio veneni, Idoli, clauis falſæ regulariter omni tempore malum ſeruiunt in vſum: eſto aliquibus perſonis in bonum valeant deferuire. E contra venditio armorum, animalium, & aliarum rerum, quæ communiter aſſolent venundari, in bonum vſum deſtinantur, licet aliqui eis abutantur. Carnium comeſtio in Quadrageſima omnibus communiter prohibetur, ac proinde earum præparatio ac venditio communiter illo tempore malum deſtinantur in vſum. At ſi res in bonum vſum communiter ordinantur, licet cuique vtere, ac ſubministrare, modo de petentis abuſu futuro non conſtet. Si verò credat, proximum iis indifferentibus male vſurum, quaſierim, an quis teneatur, ſi commodè poſſit ea illi non vendere?

445
Nō tenetur
eas illi non
vendere.

Non tenetur. Vnde tabernarij & caupones poſſunt libere cibaria miniſtrare, ac vendere iis, qui ieiunia ſoluunt. Quia neque inducunt ad ieiunium violandum, & actionem de ſe honeſtā deferuiſſent naturę ſuſtentationi gerūt. Sic Manu. 10. 1. ſum. c. 23. n. 8. Caiet. 2. 2. q. 147. a. 4. Petr. de Leſſ. 10. 2. tr. 27. c. 2. dub. 4. Salon. 2. 2. q. 147. a. 4. ſine.

446
Tenetur
omnino.

Tenetur quidem, ſi commodè poſſit, ea illi nō vendere, vel ſubministrare. Quia cum ex charitate obligetur proximi peccatum impedire, ſi poſſit à fortiore obligatur, materiam peccati non miniſtrare. Ita Sylueſt. v. Inſidelitas, qu. 4. Suar. alios referens, de Charit. d. 10. ſect. 4. n. 4. Sanch. l. 1. Decal. c. 7. n. 34. Caſtro Palao tom. 1. tr. 6. d. 6. pun. 8. n. 9.

447
Probabilior
mihi ſentē-
tia hæc.

Hanc ſententiā veriorē eſſe credo, dummo commodè fieri valeat. Nam ſi abſque detrimento tuo non poſſis ab earum rerum ſubminiſtratione, vel venditione ſubtrahi, nō peccat ſubminiſtrando, vel vendendo. At illi talis ſubminiſtratio vtilis, vel neceſſaria eſt, cauſare peccatum alterius non cenſetur, ſed potius iudicatur vendens, vel ſubminiſtrans iure vti ſuo, & peccatum alterius permittere. Mecum Sanchez, lib. 1. Decalog. capite ſeptimo numer. 9. 11. & 34. Suar. eod. c. 10. ſectiōe quarta numero quarto Bonacin. diſputatione ſecunda de peccat. queſtione quarta puncto ſecundo Paragrapho vii. numer. 17.

DVBIUM LXXXV.

Miniſtrans indifferentia excuſaturne à graui ſcandali peccato, eo quod proximus aliàs erat præceptum tranſgreſſurus, eſi ei ille ea indifferentia non miniſtraret?

Caſum propono. Violaturus erat Antonius ieiunium, eſi tu illi cœnam non apponeres: vel Petrum occiſurus, eſi gladium nō miniſtrares: patraturus furtum, licet ei ſcalā non adhiberes, Quaſierim. An Antonius à lethali peccato ſcandali excuſetur, apponendo cœnam, porrigendo gladium, ſcalam adhibendo?

Excusaſur quidem. Quia illæ actiones de ſe malæ nō ſunt: aliàs nunquā poſſent honeſtari. Ergo ſolum ſunt malæ, quia mouent, ac adiuuant in mala operatione. At hoc non contingit, quando ipſe operans eodem modo malè eſſet operaturus excluſis miniſtrantis actionibus, ac illis poſitis: ergo illæ actiones non vidētur malæ operationis cauſa exiſtere. Sic Manu. 10. 1. ſum. c. 23. n. 8. Petr. de Leſſ. 10. 2. ſum. tr. 27. c. 2. dub. 4. Leſſ. l. 4. c. 2. dub. 4. n. 24. Caiet. 1. 2. q. 147. a. 4.

Nō excuſatur à mortali peccato ſcandali ex eo quod proximus aliis actionibus eſſet vſurus, ſi miniſtrantis illius actiones non adēſſent. Quia hæc conditionalis non tollit, quominus cauſa ſit illius peccati, & ſit eodem modo cauſa, ac ſi proximus aliis actionibus adiutus peccaturus non eſſet. Nam ſi proximus (v. gr.) alibi non eſſet ieiuniū ſoluturus, & tu nulla cauſa intercedente, cœnā ei ſubminiſtras, fere omnes cōueniunt, te peccaturū, quia aliquo modo ad alterius peccatum concurreſ. At quod alias proximus ſit ieiunium ſoluturus, non immutat tuum concuſum, qui in ſubminiſtratione cœnæ conſiſtit. Ergo eodem modo concurreſ. Ita Soar. d. 10. de charit. ſect. 3. n. 2. & ſect. 4. n. 5. Caſtro Pal. 10. 1. tr. 6. d. 6. pun. 9. n. 4.

Cum hiſ opinor. Quia tota malitia eiulmodi actionum indifferentium ſumitur à peccato, ad quod adiungunt, cum autem hoc graue ſit (vt ſupponimus) ſemper debet grauem malitiam adiciere. Ergo vel eſſe alias peccatorum proximum excuſat, ne peccatum proximi ſis actionibus indifferentibus malitiam tribuat: vel ſi non excuſat, non poterit illam imminuere. Addo, eſſe proximum eodem modo peccaturum, eſto tu neceſſaria ad peccatum non miniſtres, eſt contingens & forte ita non erit, poteſt enim alia via impediri à peccato, vel Dei inſpiratione remoueri, quantumvis modo ſit determinatus. Ergo quātum eſt ex te, teneris hunc effectum bonum poſſibilem promouere, & impedimentum ei non apponere.

DVBIUM

DVBIVM LXXXVI.

Potesne invitare ad cenam cum, qui paratus erat soluere ieiunium?

⁴⁵² *Inuolant.* Potesne quidem. Quia inuitas ad cenam, non quatenus est solutio ieiunii sed quatenus est humana natura sustentatio. Item inuitas usurarium ad praestandum cum usuris, & non peccas. Quia paratus est praestare. Sic Nauar. *sum. c. 21. n. 23. & 24.* Caiet. *2. 2. q. 147. a. 4. & alij.*

⁴⁵³ *Non potes.* Minime potes invitare ad cenam cum quem scis paratum esse soluere ieiunium. Quia inuitas ad actum, a quo non potest malitia separari. Ergo peccas. Quid ergo interest actui esse malum ex obiecto, vel esse malum ex praeepto, si de facto ab illo malitia non potest separari? Ergo cum ab hac cena, ad quam inuitas separari malitia nequeat invitando ad cenam ad malum inuitas: ergo delinquis. Ita Valquez de *scandalo questio. 43. artic. 1. dub. 3. numer. 17.* Palao *tom. 1. tract. 6. d. 6. punct. 10. numer. 2.*

⁴⁵⁴ *Hic seculum am- plius.* His haeo Doctoribus. Peccas naque, licet inuites ad cenam, quatenus est naturae sustentatio, quia ab illa cena tali tempore facta inseparabilis malitia est. Sicuti delinquentes, si ad fornicationem inuitares, licet solum inuites, quod sit coitus aptus generationi. Profecto optime potest peti ab usurario mutuum, quia non petis rem, a qua malitia separari non valet; in mutuo enim hic & nunc concessio non involuitur malum vllum: at ad cenam, quam petis, haud potest malitia separari.

DVBIVM LXXXVII.

Cum quis petit rem indifferentem, excusaturne a peccato scandali, si proximus omnino paratus sit peccare, attamen ad id petendum causa rationalis non adest?

⁴⁵⁵ *Sane quae- stioni.* Procedit questio de inductione indirecta, scilicet petendo rem indifferentem. Petrus v. gr. a Ministro peccatore petit sibi Sacramenta ministrari, quae scit in peccato ministraturum. Petit ab usurario mutuum, quod scit, absque usuris non concedendum. Quaesierim itaque, an si causa rationalis non adsit, id petens a peccato scandali excusetur?

⁴⁵⁶ *Excusatur.* Excusatur quidem. Quia petit, quod sibi est utile, & alius recte praestare potest se disponendo ad Sacramenta digne ministranda, mutuum sine usuris conferendo. Quod si non praestet, sibi debet imputare. Sic D. Tho. *2. 2. q. 78. a. 4.* Caiet. *ibi.* Nauar. *sum. c. 14. n. 39. & c. 17. nu. 262.* Sotus *l. 9. de iust. q. 1. a. 5. Sa v. Peccatum, n. 12. in addit.*

⁴⁵⁷ *Excusatur.* Non excusatur, si rationalis causa ad petendum non adsit. Quia si aequae bene, & facile ab alio Sacramentum, vel mutuum quis potest. *Escob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.*

accipere, non video, quonammodo ille a mortali piaculo excusetur: siquidem causa est, quod alius hic & nunc mortale peccatum committat, alias non committitur. Ita Vasq. de *scand. p. 43. a. 8. dub. 1.* Bonac. *d. 2. de peccat. q. 4. pun. 2. § uni n. 2.* Valent. *2. 2. d. 5. q. 21. punct. 4.* Nauar. *sum. c. 21. n. 26.* Suar. *to. 3. in 3. p. d. 81. sect. 1. corollar. 2. & de Charit. d. 10. sect. 3. n. 2.* Sanch. *lib. 1. Decal. c. 7. n. 15.*

⁴⁵⁸ *Flane praeposito sententiam.* Hanc sententiam lubens praepono. Quia Dei amor, & misericordia in proximum nos obligat vitare, quantumcumque alius ex malitia delinquat, eius piacula, quae comode possimus. Vnde non approbo, quod Caietanus & Navarrus edocent, esse solummodo veniale peccatum petere mutuum ab usurario, si ad expendendum in ludis, & negotiatione superflua fiat. Quia tunc nulla est causa permissionem piaculi honestans, ut apte Basi. de Leon. *l. 5. de matr. c. 18. n. 50. aduertit.*

DVBIVM LXXXVIII.

Perit dominus libidinem aggressus famulum, ut cum custodiam, si forte aliquis damnificare intendat: licet summe est eum custodire?

⁴⁵⁹ *Nonnulla suppono.* Suppono illicitum esse, si custodia dirigatur, ut famulus, vel amicus comitans invadat alios concubinae competitores cum illis pugnaturos. Quia hoc de se constat esse intrinsece malum. Quid autem si solum custodiat herum vel amicum, si forte aliquis ei damnum inferre intenderit: vel moneat, ut aufugiat, cum adest, qui illum offendere possit? Estne licitum?

⁴⁶⁰ *Licitum est.* Licitum est. Quia est quid indifferens eiusmodi custodia. Sic Sanchez *lib. 3. Decal. capit. 7. Licitum est. num. 23.*

⁴⁶¹ *Non est licitum.* Non est licitum. Quia tali securitate ex custode adhibita, dominus, vel amicus ille maiori libidine dat delicto operam, quam si timore agigaretur. Ergo non est licitum cum tunc custodire ac securiore reddere. Ita Ferdin. de Castro *to. 1. tr. 6. d. 6. pun. 21. n. 6.* adiciens famulo, vel amico comitanti maximam causam necessariam esse, ut id licite gerat.

⁴⁶² *Idem affirmo.* Profecto famulus, vel amicus sic comitans maximo sese periculo exponit, non solum dominum vel amicum defendendi, sed etiam excedendi defensionis modum: & ex alio capite, (ut dixi) tali securitate posita, dominus, vel amicus liberior in libidine excedit. Vnde existimo cum Ferdinando de Castro, maximam causam esse necessariam, qualem esse iudico, si famulus, aut amicus timeret non obediendo, vel anuendo graue iacturam in bonis fortunae, vel honoris, vel corporis futuram timeret. Leuiorem enim causam sufficientem esse non iudicarem.

DVBIVM XC.

Cogitur quis scribere, aut deferre amatorias litteras turpia continentes: liberaturne à scandalis peccato?

463
Liberatur
quidem.

Liberatur quidem. Quia hæc non videntur intrinsecè mala, si absit à deferente vel scribente malus finis. Turpia enim verba scribi possunt sicuti Doctores scribunt ad ponderandam malitiam illorum, qui ea malo profuerunt ex fine: possuntque scribi, & dici non tanquam ex proprio matre, sed ex alieno. Item non serio, sed irrisorie. Ergo scribere hæc verba turpia de se non est intrinsecè malum; quia solum sunt turpia, & mala, quatenus prauo procedunt ex animo, & prauum diriguntur in finem. Ergo excluso hoc animo, & fine, mala esse non videntur; & à fortiori non erit intrinsecè malum, scripta illa ad concubinam deferre; poterit enim illa deferre, non vt excitetur ad venerem, sed vt illam irrideat. Actio igitur illam deferendi quatenus à deferente (non à mittente) procedit, bono vsui potest deferri. Idem videtur dicendum, de scriptis ad duellum prouocantibus. Sic Sà v. *Peccatum*, num. 9. excusans famulos has litteras amatorias deferentes. Castro Palao to. 1. tr. 6. d. 6. punct. 11. n. 7. dubius hæret, an sit hæc sententia satis probabilis.

464
Non libera-
tur.

Non liberatur. Quia verba turpia sunt intrinsecè mala nisi inter coniuges, aut sponfos de futuro: ergo idem erit de scriptis. Idem à fortiori dicendum de scriptis ad duellum prouocantibus, qualia essent, si in eis diceretur: conueniamus cras tali hora, & tali in loco pugnaturi. Quia hæc nullo bono vsui possunt deferri. Ita Sanchez. l. 1. *Decal. c. 7. n. 26.* Bonac. d. 2. de matr. q. 4. punct. 14. n. 6. Rebel. p. 1. de iust. l. 2. q. 14. num. 53.

465
Hic hæreo.

Existimo, hæc prorsus esse illicita, neque vnquam honestari posse. Scio doctos aliquos primæ sententiæ fauere Neotericos. Quibus si velis morem gerere, tibi firmiter persuade, hæc nunquam honestari posse, nisi vrgens causa intercedat. Crediderim verò si dubium negatiuū, vel probabile sit, an hæc scripta contineant verba ad libidinem, vel duellum inuitantia, posse famulum deferre; quia in casu dubij ratione subiectionis potest; imo pluribus Doctoribus placet, obligatum esse obedire. Rebel. parte prima libro secundo quæstion. 14. num. 53.

DVBIVM XCI.

Remigantes in Turcarum triremibus ob mortis timorem possuntne à peccato scandalis excusari?

466
Excusari
non possunt.

Excusari non possunt. Quia bello iniusto, rapina, & innocentum graui incommodo

cooperari, est intrinsecè malum: sed illi captiui remigantes hanc videntur cooperationem præstare. Ergo quod malum intrinsecè est, gerunt: ergo nequeunt à peccato scandalis excusari. Sic Vgolin. de cens. Papa referu. p. 2. capit. 3. §. 2. Tolet. summ. in expof. Bulla Cens. excom. 5. Nauar. summ. c. 2. n. 6. Suar. to. 5. in 3. parti. d. 21. sect. 2. num. 60. Pedraza *M. andato* 7. numer. 29. A censuræ autem incurfione illos excusant. Alij neque à culpa, neque à censura excusari docent.

Possunt excusari. Quia hi non directè, sed indirectè cooperantur: cooperatio autem indirecta, si sit per actionem de se indifferentem, honestari potest, causa graui intercedente, scilicet mortis metu, vel alicuius grauiissimi damni: vti de cooperatione indirecta ad libidinem, ad intemperantiam, ad irreligionem admittunt communitate Doctores: ergo. Ita Nauarra l. 3. de res. cap. 4. dub. 4. num. 51. Molina. 1. de iud. d. 115. conclus. 1. Sanchez alios citans, libr. 1. *Decal. c. 7. n. 18.* Vasq. de scand. q. 43. a. 8. dub. 7. & tractat. de resit. capite nono dubio secundo Paragrapho primo numer. 39. Corduba quæstion. 137. dubio secundo Salas 1. 2. d. 3. sect. 1. numer. 30. corollar. 1. Lessius libro secundo capite nono dub. 18. numer. 122. Rebel. parte prima de iust. libro primo quæstione 14. sessione septima numer. 52.

Cum his opinor, iudicans captiuorum actiones illas prout ab eis procedunt, indifferentes esse. Quia ipsi nihil aliud faciunt, quam applicare nauem, scalas apponere, propugnacula deferre, quibus præstitis, poterant Turcæ. nulum Christicolis damnum inferre: Ergo actio prout à captiuis procedit, non trahit necessario damnum. Secus est de emissionem sagitte, vel bombardæ; hæc enim secum necessario trahunt damnum proximi in vita, ac proinde intrinsecè mala sunt, neque vnquam possunt honestari. Limite tamen doctrinam cum Molina, Sanchez, Salas, Vasquez, Lessio, ac Rebello, nempe non excusari mortis timore remigantes, si videant, damnum graue Reipublicæ Christianæ, ipsis non remigantibus euitari posse. Quia tunc tenentur, propriam vitam ob commune bonum exponere. At raro vel nunquam casus hic contingere potest, in quo aliquis in particulari obligatus maneat. Quia raro poterit aliquis sibi persuadere, alios cessaturos fore à remigio ducendo, si ipse cesset: & sola ipsius cessatione damnum commune posse euitari.

DVBIVM XCII.

An captiuis mortis timore pressis licitum sit, si à Turcis cogantur actiones per se proximo iniurias excusare?

Maior est difficultas de aliis actionibus directè & per se proximo iniuriis, quales sunt eius domos perfringere, deuastare, bona surripere. Rogito igitur num mortis timore

timore exatilis licitum sit huiusmodi actione exercere?

⁴⁷⁰ Licitum non est. Quia cum intrinsecam continent malitiam ne ob mortis timorem possint huiusmodi actiones honestari. Sic Coninch 2.2.d.3. de charit. d.7. n.104. citans Loream d.51.

⁴⁷¹ Licitum est. Quia cuique est licitum externis proximi bonis uti, prout necessarium est ad extremam necessitatem vitandam: sed illa deuastare, capere, asportare, & tradere bona minanti mortem, est captiuus illis necessarium ad mortem vitandam: ergo id licite gerere possunt. Ita Molin. tomo secundo dub. 115. conclus. 4. Castro Palao tomo primo tractat. 6. d. 6. punct. 11. nu. 12. consentit ex parte Lessi. libr. 2. cap. 18. dub. 3. nu. 30. edocens, has actiones iniurias esse, nisi forte quis eas gerat animo compensandi; quia tunc dominus debet permittere, ne grauissimum ille malum incurrat.

⁴⁷² Profecto ex timore mortis huiusmodi actiones posse honestari probabilis existimo. Nec enim dominos illarum rerum debet esse inuitus, sed potius debet ex charitate consentire, & actionem illam prout a captiuus sit, minime iniuriosam reputare: quemadmodum iniuriosum reputare non debet, qui a necessitate extremam patiente, necessario subsidio expilatur.

DVBIVM XCIII.

An possit quis carius locare domum meretrici, vel usurario, quam aliis in se viuentibus personis?

⁴⁷³ EX communi sententia suppono, nullam causam requiri, ut quis possit libere locare, ac vendere domum, cibaria, ac testes meretricibus, & usurariis ad eorum habitaculum & sustentationem. Quia hæc nimis a peccato remota sunt, cum nec illius materia, nec occasio existant. Et ille vitur iure suo res suas locando & vendendo. Quæsierim vero, an possit quis carius locare domum meretrici, vel usurario, quam aliis in se viuentibus personis?

⁴⁷⁴ Non potest locare eam carius, eo quod domus accommodata sit, ut in ea magis lucrentur. Quia videntur esse particeps lucri obuenientis ex peccato. Sic Nauar. summ. capit. 17. nu. 145.

⁴⁷⁵ Potest quidem. Quia neque talis locatio est contra castitatem, nec contra iustitiam. Non contra castitatem, nam sicut locare domum, & recipere locationis pretium etiam si sit ex turpitudine acquisitum, non est contra castitatem: neque etiam erit recipere maius pretium. Non enim ob turpitudinem, sed ob domum locatam recipitur. Item hæc difficultas inueniendi domos accommodatas potius retardat à meretricio, quam compellit. Quod vero non sit contra iustitiam, inde constat: quia ex habitatione meretricis, & usurarii domus vilescit, & consequenter minoris postea est con-
Esob. & Mend. Theol. Moral. Tom. VI.

ducenda. Unde ratione huius damni poterit ille plurius locari meretrici, vel usurario, quam scemina aut viro honesto ac iuste victitanti. Ita Castro Palao tom. 1. tract. 6. dub. 6. punct. 12. nu. 2.

Hoc ita esse reor. Attamen si tua domus aptior sit ad illam turpitudinem, vel negotiationem exercendam, existimo te nec vendere, nec locare teneri iis perditis personis, si inuenias alias, quibus loce, aut vendas. Quia charitatis lege teneris peccata vitare, quæ possis absque tuo graui detrimento: præcipue cum Respublica solum intendat iis habitationem concedere ad viuendum, non aplitudinem ad peccandū. Mecum Bonac. q. 4. de matr. pun. 14. n. 5. Valent. 2.2. d. 5. q. 20. pun. 5. Sanch. l. 1. Decal. c. 7. n. 20. & Palao profiteretur. Vnde eius sententiam veram esse crediderim solum, quando alium non inuenias, cui domum tuam possis vendere, vel locare.

DVBIVM XCIV.

Pingens imaginem concubinae amasio, vel statuam Idoli Ethnico efformans, estne peccati scandali reus?

⁴⁷⁷ Reus non est. Quia actio de se indifferens est, & bono, ac prauo vsui potest deferuire: vnde ex aliqua graui causa poterit honestari. Sic Sanch. l. 1. Decal. c. 7.

⁴⁷⁸ Reus equidem est. Quia turpis amoris fomentum & incitatum existit Idololatricque excitat ad delictum. Ita absque distinctione vlla Bonac. d. 2. de peccat. qu. 4. punct. 2. §. vni. n. 29. Azor. 10.2. l. 12. c. ult. q. 9.

⁴⁹⁹ Ego autem Sanci mei adhero sententiæ iudicantis, id geri posse, si artifex aliqua grauissima causa adstrictus imaginem concubinae amasio, Idoli statuam Ethnico traderet. Porro hæc causa grauissima non est lucri ex tali pictura, aut sculptura amissionis: alias semper eis liceret eiusmodi operi incumbere. Quare illam solummodo causam sufficientem esse crediderim, quæ grauem mortis, vel vulnerationis diræ metum valeret incutere. Nam eius pictura, aut sculptura fabricatio hominibus sic deperditis est quasi porrectio gladij parato se occidere.

DVBIVM XCV.

Licetne ob metum vllum effingere Idolum, vel Sacerdotalem vestem facere ad infidelis petitionem?

⁴⁸⁰ Non licet. Quia cum id sit ad infidelis petitionem, fabricatio illa falsi cultus cedit in honorem, & est quedam illius professio, siquidem infideli famulatur artifex, & sicut illius instrumentum agit, cum ad illius petitionem operatur. Sic Coninch 2.2. d. 18. dub. 18. nu. 113.

⁴⁸¹ Licet quidem, si artifex grauissimo feratur
Q 2 ex

⁴⁷⁶ Auloris resolutio.

⁴⁷⁷ Reus non est.

⁴⁷⁸ Reus est.

⁴⁹⁹ Primam sententiæ eligo, & expono.

⁴⁸⁰ Non licet.

⁴⁸¹ Licet quidem.

ex metu, si ab eo non expostuletur. Idolum aut vestes fieri Religionis in contemptum, nec aderit scandalum iudicantium artificem eam habere contemptui. Nam Idoli aut vestium fabricatio intrinsecè mala non est, sed saepe valet honestari. Ita Ferdinand. de Castro tom. 1. *er. 6. d. 6. pun. 1. n. 7.*

482
Eiusdem
sententis.

Scio, plures olim sculptores maluisse, gravissima sustinere tormenta quam Idola ad Imperatorum petitionem fabricare. Sicut de Marco Aretulo Episcopo testatur Theodoret. *l. 3. hist. cap. 5.* Attamen secundam eligo sententiam. Nam praterquam quod eiusmodi fabricatio intrinsecè mala non videtur: quod fiat ad petitionem illius, qui illa ad malum usus est finem, non constituit in fabricante malitiam. Quia ipse non famulatur petenti in mala illa intentione, sed in re petita, & hoc ex gravissimo metu: neque agit ut instrumentum mali operis, sed operis in se indifferentis.

D V B I V M X C V I.

- Requiriturne causa gravis, ad deponendas apud usurarium licite pecunias, quibus ad usuras uti veller

483
Non requiritur.

Non requiritur gravis causa. Quia huiusmodi pecuniarum depositio non videtur usurarium causa, sicut locatio domus eidem usurario facta. Sic Caietanus, Aragon, Bannes, & alij, quos affert. Thom. Sanch. *l. 1. Decal. c. 7. n. 36.*

484
Requiritur quidem.

Gravis causa necessario requiritur. Quia cessante depositione illa forte usure non exercerentur, vel saltem non exercerentur in tanta quantitate. In presenti autem non solum est obligatio vitandi peccatum usurarii, sed etiam damnum, quod mutuatarij recipiunt. Ita Sanch. *Rebel. de iust. p. 2. lib. 8. question. 16. sect. 4. n. 20. Valent. 2. 2. dub. 5. question. 2. 1. punct. ultim. fine. Molin. tomo secundo disputation. 331. Navar. summ. capite decimo quarto numer. 40. & alij.*

485
Probabilior
hoc mihi.

Probabiliorem hanc iudico esse sententiam. Unde addicio, deponente obligatū esse restituere usuras, quas mutuas ab alijs accepit ex eius pecunia mutua. Quia praebeat materiam iniustitiae, sicut obligatur qui praebeat enssem volenti occidere inimicum. Tenet Basil. Legion. *lib. 5. de matrimon. cap. 18. Paragrapho 4. num. 23.*

D V B I V M X C V I I.

Essene potest causa excusans à peccato scandalis, praeferens munera Iudicis concubinae, ab eaque petenti, ut Iudicem inerpelleret

486
Non potest
esse causa
excusans.

Non potest causa esse huiusmodi actionem excusans. Quia à concubina petitur, quod ipsa licitè praeferre non potest: non enim ipsa Iudicem iniungere, illi scribere, aut internun-

cium inmittere, siquidem iis omnibus turpis amor fouetur, & saltem illa se, ac Iudicem delinquendi periculo exponit. Sic Sanch. *l. 1. De cal. c. 7. n. 38.*

Causa potest esse excusans, si negotium sit grave, videatque qui licet agit, Iudicem sibi non esse propitium. Speretque intercessione concubinae gratum fore, & neque alia via appareat, qua possit illum ad servandum suum ius instigare, licet illi petere à concubina, ut in eo negotio intercedat. Quia non petit aliquid quod ipsa licitè praeferre non possit. Nam licet intercessione illa Iudex, vel concubina turpem foueat amorem, hoc non ille intendit, neque illius fomenti est causa. Stante enim intercessione illa, adhuc Iudex, & concubina poterant à prava voluntate se continere. Ergo intercessio de se mala non est. Ita Palao *tom. 1. er. 6. d. 6. pun. 1. n. 1. Bonac. d. 2. de peccat. g. 4. pun. 2. s. v. n. 24.*

Probabilem esse hanc putarim sententiam. Nam quod media intercessione illa Iudex, & concubina periculo peccandi exponantur, non obstat, quo minus id licitè vrgente gravi necessitate fieri valeat. Neque putari debet inordinatum, obligatione, & amore ex peccatis iam factis, acquisito uti aliquando ad bonum finem, scilicet, ut iustitia servetur, & vicique suum ius reddatur. Attamen P. Sanchij ratio probat semper contrarium esse consulendum. Et quidem, mei Ferdinandi de Castro venia, mihi inordinatum videtur turpi concubinae amore causam, ac iura defendi.

D V B I V M X C V I I I.

An praecerta affirmativa positiva possint ob scandalum fratris omitti?

Certum est ob nullam causam observantiam praecerti affirmativi omitti posse. Quia non potest quis futuri, fornicarij, occidere, vel aliam pravam actionem praestare, ad vitandum proximi scandalum. Nec enim gerenda sunt mala, ut inde bona eveniant. Dubium esse potest de affirmativo praecerto, an ob scandalum vitandum aliquando valeat omitti.

Possunt quidem praecerta affirmativa, si positiva sint, omitti. Quia obligatio praecerti naturalis praeferenda est praecerti positivi obligationi: sed vitandi scandalus obligatio est praecerti naturalis: ergo omittenda est observatio praecerti positivi ob praecerti naturalis obligationem. Sic Covar. *reg. Peccatum, parte prima numero quarto Suar. dub. 10. de scand. sect. 4. num. 9. & 10. Valent. 2. 2. d. 3. q. 8. pun. 4. s. 2. Sa v. Missa auditis. n. 3. Lorca 2. 2. q. 43. n. 10.* Favent plures Doctores afferentes, ob scandalum omitti posse Confessionem integritatem. Sylvest. *verb. Confessio 1. question. 18. Sotus in 4. dist. 18. question. 2. artic. 5. Medina Cod. de confes. question. de integr. confes. Navar. summ. capite septimo numero tertio Petr. de Soto lect. 10. de confes. Cano in relect. de penit. parte quinta.*

Non

491 Non possunt praecepta affirmativa, licet po-
sitiua sint, ob vitandum scandalum praecise,
omitti. Quia cum ex observatione praecepti
scandalum oboritur, tunc scandalum id non
est datum, sed acceptum. Non enim censetur
scandalum dare, qui praeceptum sibi imposi-
tum exequitur. Executio namque praecepti ne-
que est mala, neque speciei mali habet. Profe-
cto obligatio cuiusque de vitando scandalo
est obligatio secundaria; prius enim tenetur
quis propriae salutis consulere, quam alienae, &
praecepta sibi imposita adimplere, quam cura-
re, ut alius adimpleat. hic enim est rectus ordo
Charitatis: ergo non poterit praecepta sibi im-
posita omittere, ut alius praeceptis sibi imposi-
tis satisfaciatur. Ita D. Thom. 2. 2. quaest. 41. art. 7.
Antonin. part. 3. tit. 7. cap. 4. §. 5. Navarr. summ.
cap. 1. 4. num. 4. Valquez pluribus relatis, qu. 43.
art. 7. dub. 1. num. 4. Basil. Legion. lib. 5. de m. vi.
cap. 18. §. 2. num. 7. Et sumitur ex cap. Qui scan-
dali meritis, de regulis iuris. Vbi utilius scanda-
lum nasci permittitur, quam veritas relinqua-
tur. Palao tom. 1. tract. 6. disp. 6. punct. 16. num. 3.
Et videtur tradi ab Innocent. III. Cap.
Cum ex iniuncto, de noni operis nunciat. circa
medium.

492 Hanc eligo sententiam, quam probabilio-
rem esse iudico. Nam si Antonius, qui tibi est
inimicus Missam omittat, eo quod tu ad illam
accedis: non poteris villo modo licite Missam
omittere, ut ille exaudiat. Ergo ob scandalum
praecepta non sunt omittenda. Ex quo fit, for-
minam credentem turpiter se à viro adamari,
non obinde teneri Missam die festo relinque-
re. Quia ipsa praeceptum exequendo, non cen-
setur occasionem peccandi approbare, sed il-
lum sua malitia illam arripere.

DUBIVM XCIX.

Opera consilij dimittendane sunt ad vitandum
scandalum proximi, qui ex ignorantia deli-
quit, sed adhuc ratione ei exposita, in
ignorantia persistit, non capiens
rationem?

493 Certum est, non esse praeterenda consilia
propter scandalum ex malitia vitandum.
Peccatum vero ex malitia vocito, quod oritur
ex opere bono tam in re, quam in specie. Ex
quo qui accipit occasionem peccati, non ha-
bet unde illam accipiat, nisi ex sua prauitate.
Porro consilia differri debent, quando aliquis
per ignorantiam inde arrepturus est occasio-
nem delinquendi. Peccatum autem ex igno-
rantia oritur ex opere non quidem malo re
ipsa, habente tamen mali speciem. Quod qui-
dem est scandalum pusillorum. Potest igitur
aliquis implere consilia in aliqua circumstan-
tia prae se ferente, speciem mali: quia propter
aliquam occasionem poterit aliquis censere
observationem illam consiliorum hic, & nunc
esse malam: vel quia aliqui ex cognatis, (verbi
gratia) sunt in necessitate, essentque iuvandi ab
impleturo consilia: vel si quis vir nobilis ca-
reat aliis liberis, & existimet, filium teneri ad
matrimonium ineundum, ut suscipiat prolem,

per quam eius familia nobilitas perenniter con-
servetur. Tunc, inquam, si cognati hac specie
mali sint commissuri aliquod peccatum: tene-
mur differe consilium, illoque docere, non esse
peccatum id efficere, cognatis enim, qui pa-
rentes non sunt, non tenemur tantam operam
impendere: neque deferere Christi consilia, Reli-
gionis, vel castitatis, ad familiae diuturnitatem.
Quod si his recte peractis, illi nolint ab iniusta
persuasione recedere, non tenemur abstinere
à consiliis. Quia iam illi non ex ignorantia,
sed ex malitia peccant. D. Thom. 2. 2. quaest. 43.
art. 7. Sed quid si proximus adhuc rationem
non capiat?

Consilij opera sunt dimittenda. Quia adhuc
ille peccat ex ignorantia. Sic Caiet. & Bannes
relati à Petro Hurtado de Mendoza 2. 2. d. 173.
sect. 2. §. 172.

Dimittenda non sunt. Quia non possunt illi
in ignorantia persistere in hoc casu, nisi per
affectionem: affectatio autem ex puta malitia
exoritur. Ita D. Thom. citatus: Si autem post red-
ditam rationem huiusmodi scandalum daret, iam
videretur ex malitia esse. Hurtado ubi sup.

Hoc dicendum existimo. Licet enim Caieta-
nus inquit D. Thomam dixisse, Videtur: quasi
dicat, Contingere potest, ut non sit ex malitia. Ve-
rum detorqueat Doctoris Angelici doctrinam.
Quia illud Videtur non dicit diminutione, sed
positum effectum pro causa, ac si diceret, tam est
ex malitia, & tale videtur, ac iudicatur. Etenim
paulo prius dixerat, ex opera esse differenda,
donec ratio reddatur. Quod clarissime dixerat
in quart. dist. inction. 8. quaest. 2. artic. 4. Igno-
rantia si daret, in malitiam per obliuationem
commutatur.

DUBIVM C.

Licetumne est Comœdiis interesse?

Licetum non est. Quia histriones sermone
& vitis quandam societatem sub vno do-
ce constantes, & frequenter agentes fabulas
amatorias, ratione sui muneris in peccato mor-
tali existunt: amorum enim fabula non potest
moraliter non inferre mala innumera, & ipsis
Comœdiis, & auditoribus. Ergo histriones sunt in
scandali peccato, dum eas agunt. At qui dat
pecuniam histrionibus, illos alit, & conservat
in peccati lethali statu, in quo multis sunt
scandalo. Ergo licetum non est comœdiis in-
teresse. Sic P. Petrus Puente Hurtado de Men-
doza 2. 2. disputatione 173. sectione vigesima
octava, eruditè admodum suam probans sen-
tentiam ex Patrum sententiis, & rationibus
admodum efficacibus. Unde invehuntur in co-
mœdos P. Ioann. Mariana de spectac. capite 10.
P. Petr. Guzman. de bonis honesti laboris, discurs.
10. P. Thom. Sanchez tomo tercio, libro nono, dis-
putatione sexta, numero 165. P. Francisc. Ribera
in cap. 1. Mich. ubi gravitate tanto Doctori
digna reprehendit histriones, & comœdiarum
amatoriarum similiumque librorum auctores.
Ioan. Lorin. ad Psalm. 119. vers. 172. Mart. Bo-
naccina tomo primo, disputatione prima, de Sa-
crament. quaestione sexta, numero nono, censent
idem

494
Consilij ope-
ra sunt di-
mittenda ob
scandalum.

495
Dimittenda
non sunt.

496
Hoc dicen-
dum existi-
mo.

497
Licetum
non est.

idem de omnibus histrionibus, ut none sunt in usu, quos iudicat à Sacra Communione arcendos, ut peccatores publicos, donec artem desierant.

498 *Licitum est.* Licitum est. Quia histriones ut in Hispania histrionicam artem exercent, in peccato mortali non sunt. Quia per se loquendo, nec turpes fabulas, nec torpiter agunt. Possunt vero per accidens esse in mortali, idque contingit si aliquando certum imminet scandalum. Et quia hi scenici ab Auctoribus non damnantur, & à Principibus permittuntur. Comœdiis viri graues, Ecclesiasticique intersunt. Etiam sequuntur plurima damna ex aliis rebus, quæ publicè fiunt, quæ tamen absque lethali crimine exercentur. Nec tenentur histriones cum graui suo damno ab his occasionibus alieni peccati abstinere. Ita Alphons. de Mendoza in quodlibet. quaestione nona, Scholasti, alique plures asserentes comœdiæ spectaculum esse indifferens, ab eoque solum abstinere esse obligatum cui scandalum infert. Utinam tot non haberent comœdiæ patronos.

499 *Auctoris resolutio.* Quid mihi verius sit, paucis expediam. Histrionia per se non est lethale piaculum. Quia potest honeste exerceri sine ulla scandali occasione. Quando scilicet honestæ puellæ fabulam agunt non inhonestam, neque inhonestè. Vel adolescentes agunt comœdiam, aut tragediam minimè turpem: siue id quasi ex officio exercent, siue eventu aliquo accidentali. Porro si histriones viri, & sceminae agant fabulas turpes, ducant inhonestas choreas, cantent turpia, vestes induant, fuccis vtantur occasione alios ad libidinem prouocandi, in statu mortalis piaculi esse non dubito. Profecto, si honestas honeste comœdias agant, in mortali non existere iudico, nec ideo esse à Sacra Communionem repellendos. Item cum communi Doctorum existimarim non committi ab auditoribus peccatum luxuriæ mortale assentientiam, nisi experti sint probabile periculum in graue piaculum labendi. Si vero illud periculum sint experti, peccant graviter contra castitatem, quoties, cuiusmodi fabulis intersunt. Si quando vero non possunt sine graui damno il-

lis abesse, quia tenentur comitati heros, aut aliquam sceminam custodire, tunc tenentur oculos claudere, animum diuertere, aliisque auocare. Præterea reor, omnes eos peccare mortaliter, quoties per delectationem vehementem in rebus ipsis turpibus, adfuit comœdiis. Omnes autem proculdubio venialiter delinquant, etiam si in theatra confluant, non propter rerum turpium delectationem, sed ob aliam captam ex carminum suauitatem, fabule artificium, actionum viuacitatem, & alia id genus. Vnde D. Thom. *quest. 168. art. 2.* dixit, non posse licite voluptatem queri, quando capitur ex ludo turpi.

Cæterum, (vt cum Alfonso de Mendoza numero decimo quinto, loquitur iudico histrionum societates minimè esse publicè utilitati necessarias, vt alia crimina vitari possint, vt nonnulli contendunt, & plurimas subesse causas, vt eas Principes, ac Magistratus funditus dissiparent. Nihil enim (vt dixi) utilitatis Reipublicæ, & plurimum spectantibus afferunt nocuenti. Nec est simile de militibus, mercatoribus, telonariis, tabernariis, stabulariis, &c. Nam licet horum status multis sit peccatis accommodatus, & expositus: tamen propter eam utilitatem, quæ inde Reipublicæ resultat, permitti debent. At ex eo quod mimici isti, & scenici homines, ac mulieres permittantur, quænam, quæso, utilitas adest, quænam damna absunt? Quæ stupra, ac turpitudines sequi necessum est ex tam crebro ac familiari conuictu, & contubernio horum scenicorum, in quibus viri, & sceminae perditissime cohabitant, conuersantur, conuescentur? An credi potest, eos caste, & sancte, candidèque in mediis turpitudinibus victuros? Sed spectatores habenas auditui, & visui licentiosissime laxantes, quoniam modo animum fingere, & continere poterunt à desiderio, amore, delectatione, & aliis illicitis motibus? Certe quam iuste nimis ornatus, & fucatio, cultusque faciei posset interdici, & viris alex: tam iuste, & longè iustius, ac rationabilius comœdiæ eliminari à Republica stabili Principum decreto deberent.